

## **STRATEGIA ROZWOJU DLA POWIATU ŻYRARDOWSKIEGO NA LATA 2015-2025**

Żyrardów 2015

1. WPROWADZENIE .....	3
2. DIAGNOZA POWIATU ŻYRARDOWSKIEGO .....	4
2.1. Sfera przestrzenna .....	4
2.1.1 Położenie geograficzne .....	4
2.1.2 Zasoby i ochrona środowiska .....	6
2.2 Uwarunkowania społeczne .....	8
2.2.1 Demografia .....	8
2.2.2 Oświata i wychowanie .....	11
2.2.3 Ochrona zdrowia .....	14
2.2.4 Kultura, sport, turystyka .....	17
2.2.5 Pomoc społeczna, wsparcie rodziny i osób niepełnosprawny .....	20
2.2.6 Bezpieczeństwo publiczne .....	24
2.2.7 Organizacje pozarządowe .....	28
2.3. Uwarunkowania gospodarcze .....	28
2.3.1 Rynek pracy i bezrobocie .....	28
2.3.2 Struktura gospodarki w powiecie żyrdardowskim (przemysł, rolnictwo) .....	34
2.3.3. Mieszkalnictwo i budownictwo mieszkaniowe .....	37
2.3.4 Infrastruktura techniczna .....	38
2.4 Budżet powiatu Żyrardowskiego .....	40
3. ANALIZA SWOT .....	57
4. KONSTRUKCJA STRATEGII ROZWOJU POWIATU ŻYRARDOWSKIEGO .....	59
4.1. Wizja powiatu .....	59
4.2. Cele strategiczne i kierunki działań .....	60
4.3. Zgodność ze strategiami i dokumentami wyższego rzędu .....	68
5. SYSTEM WDRAŻANIA MONITORINGU I EWALUACJI .....	69
6. PODSUMOWANIE .....	70
Spis tabel .....	71
Spis rycin .....	72

# 1. WPROWADZENIE

Dynamika zmieniającego się otoczenia społecznego, gospodarczego i prawnego powoduje, iż przed każdą organizacją, w tym publiczną, staje problem racjonalnego zarządzania swoimi zasobami. Nie można tego osiągnąć bez wyznaczenia kierunków i celów działania i określonych w perspektywie czasowej.

Zadanie to można realizować poprzez prawidłowe zarządzanie strategiczne jednostką samorządu terytorialnego. Zarządzanie strategiczne można określić jako ukierunkowany na przyszłość proces planowania i wyboru celów rozwojowych oraz zadań realizacyjnych, wdrażania przyjętych postanowień, a także monitorowania i kontroli wykonywania przyjętych ustaleń<sup>1</sup>.

Stworzenie strategii nie jest możliwe bez prawidłowej analizy uwarunkowań ekologiczno-przestrzennych, społecznych, gospodarczych i infrastrukturalnych powiatu. Jednocześnie strategia powinna wykorzystywać szanse i mocne strony przy jednoczesnej naturalizacji zagrożeń i słabości.

*Strategia Rozwoju dla Powiatu Żyrardowskiego na lata 2015-2025* jest dokumentem kierowanym do dwóch głównych kategorii adresatów. Pierwsi to społeczność lokalna, poszczególne gminy, organizacje, podmioty gospodarcze, drudzy adresaci są zaś „na zewnątrz” – strategia pokazuje potencjalnym inwestorom, partnerom powiatu, samorządowi województwa spójny wizerunek powiatu jego wizję, a przez to uwiarygodnia jego obraz jako partnera i potencjalnego projektodawcę.

Strategia składa się z sześciu rozdziałów. Pierwsze dwa są diagnozą sytuacji w powiecie w aspektach: przestrzennym, społecznym, gospodarczym. Są one podstawą zaprezentowanej w rozdziale trzecim analizy SWOT. Rozdział czwarty formułuje wizję powiatu określa cele strategicznych i kierunki działań, które przyczynią się do jej realizacji oraz określa zgodność strategii z kluczowymi dokumentami strategicznymi. Rozdział szósty, zawiera opis systemu wdrażania i monitorowania i ewaluacji.

Opracowana *Strategia Rozwoju dla Powiatu Żyrardowskiego na lata 2015-2025*, zaakceptowana przez społeczność lokalną i uchwalona przez Radę Powiatu, powinna stać się kluczowym dokumentem generującym dynamiczny rozwój społeczny i gospodarczy powiatu.

---

<sup>1</sup> M. Ziółkowski „Zarządzanie strategiczne w polskim samorządzie terytorialnym”, [w:] Nowe zarządzanie publiczne w polskim samorządzie terytorialnym, red. A. Zalewski, SGH, Warszawa 2005, s.103



## 2. DIAGNOZA POWIATU ŻYRARDOWSKIEGO

### 2.1. Sfera przestrzenna

#### 2.1.1 Położenie geograficzne

Powiat Żyrardowski położony jest w środkowo-zachodniej części województwa mazowieckiego.

Graniczy on:

- na północy z powiatem sochaczewskim
- na wschodzie z powiatem grodziskim
- na południowym wschodzie z powiatem grójeckim
- na południu z powiatem rawskim,
- na południowym zachodzie i zachodzie z powiatem skierniewickim

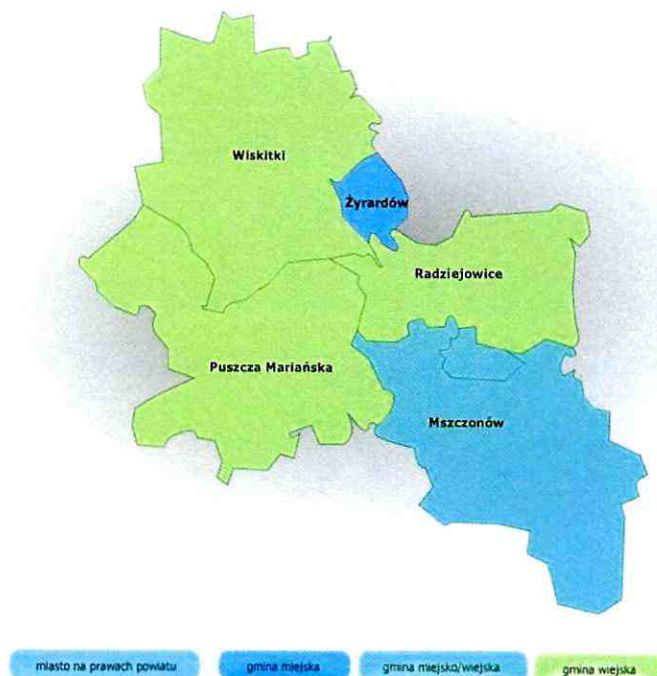


Rycina 1 Powiat Żyrardowski na tle województwa Mazowieckiego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Mapy Administracyjnej:

<https://administracja.maz.gov.pl/adm/baza-jst/mapa-administracyjna/278.MAPA-ADMINISTRACYJNA.html>





Rycina 2 Gminy Powiatu Żyrardowskiego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Mapy Administracyjnej:  
<https://administracja.mac.gov.pl/adm/baza-jst/mapa-administracyjna/278,MAPA-ADMINISTRACYJNA.html>

Stolica powiatu, miasto Żyrardów leży w odległości około 35 km od Warszawy i 80 km od Łodzi i Płocka oraz 90 km od Radomia i Piotrkowa Trybunalskiego. Powiat żyrardowski tworzą następujące jednostki administracji samorządowej: miasto Żyrardów o powierzchni 14,35 km<sup>2</sup>, gmina miejsko-wiejska Mszczonów (tereny wiejskie zajmują 143,3 km<sup>2</sup>, miasto 8,56 km<sup>2</sup>) oraz 3 gminy wiejskie: Puszcza Mariańska (143,18 km<sup>2</sup>), Radziejowice (73,07 km<sup>2</sup>) i Wiskitki (150,15 km<sup>2</sup>).

Powiat żyrardowski zajmuje powierzchnię 532,63 km<sup>2</sup>, tj.: 1,5% ogólnej powierzchni województwa mazowieckiego, co jest 26 miejscem na Mazowszu. Tereny miejskie zajmują łącznie 22,91 km<sup>2</sup>, co stanowi 4,3% powierzchni powiatu. Rozciągłość liniowa obszaru powiatu żyrardowskiego wynosi licząc z północy na południe około 40 km i z zachodu na wschód 34 km.

Powiat posiada bardzo korzystny układ komunikacyjny pozwalający na szybki i łatwy dojazd do Warszawy czy Łodzi oraz włączenie się w główne krajowe i europejskie ciągi komunikacyjne. Przez teren powiatu przebiega autostrada A2 ze zjazdem w Wiskitkach, droga krajowa nr 8, droga krajowa nr 50. Pozostałe drogi o znaczeniu regionalnym to przebiegające przez powiat drogi wojewódzkie o numerach 719, 579, 876.

Przez teren powiatu przebiegają trzy linie kolejowe:

- Warszawa-Katowice (linia kolejowa nr 4)
- Centralna Magistrala Kolejowa Warszawa-Wiedeń (linia kolejowa nr 1)
- Towarowa Obwodnica Warszawy Linia kolejowa nr 12.

Z terenu powiatu żyrardowskiego jest również osiągalny w ciągu 40 minut międzynarodowy port lotniczy „Okęcie” oraz w ciągu 60 minut port lotniczy Warszawa-Modlin.

### **2.1.2 Zasoby i ochrona środowiska**

Według fizycznogeograficznego podziału Polski obszar powiatu żyrardowskiego położony jest na granicy dwóch rozległych jednostek morfologicznych. Obszar środkowy i północny powiatu należy do Równiny Łowicko-Błońskiej będącej częścią składową makroregionu Niziny Środkowo-mazowieckiej, natomiast rejon południowy powiatu należy do Wysoczyzny Rawskiej położonej w makroregionie Wzniesienia Południowo-Mazowieckie. Obszarem najwyższym położonym jest rejon Piekar (210,6 m n.p.m.) – gm. Mszczonów, zaś najniższy – rejon Aleksandrowa (93,6 m n.p.m.) oraz Drzewicza Nowego (94,3 m n.p.m.).

Główną rzeką jest Pisia Gągolina, która w granicach powiatu płynie na odcinku około 45 km. Największymi dopływami Pisi Gągoliny jest rzeka Pisia Tucznia (prawostronny dopływ) oraz rzeka Okrzesza (lewostronny dopływ).

Rzeki w Powiecie stanowią dorzecze rzeki Bzury (ok. 90% powierzchni), zaś w niewielkim fragmencie południowowschodnim znajdują się w dorzeczu rzeki Jeziorki i Pilicy (ok. 10% powierzchni), stanowiącej bezpośrednie dopływy Wisły.

Pisia Gągolina w górnym biegu jest ciekim o charakterze naturalnym, miejscami meandrująca o zmiennej szerokości koryta. Pisia Gągolina na terenie Powiatu Żyrardowskiego jest jednym z niewielu cieków dorzecza Bzury o wyjątkowo dobrze rozwiniętej i utrzymanej, czynnej zabudowie hydrotechnicznej. Sprzyja temu przede wszystkim fakt wysokich zasobów wodnych tego rejonu, występowanie stref źródliskowych wyraźnie odznaczających się w morfologii terenu oraz stosunkowo czystych wód powierzchniowych. Na rzece działają liczne piętrzenia i utworzone zbiorniki retencyjne tj.: „Dwóržno”, „Radziejowice”, „Hamernia”, „Korytów”, „Łąki Korytowskie”, „Ruda”, „Centrala” i „Luca”. Zbiorniki wodne mają głównie charakter retencyjno – rekreacyjny.

Ujęcia wód podziemnych zlokalizowane są w środkowej i południowej części powiatu. Wody podziemne czwartorzędowego i dolnokredowego poziomu wodonośnego są pobierane głównie na cele komunalne miast i wsi. Jakość wód podziemnych w odpowiada klasie II w związku z powyższym są to wody wysokiej jakości, nieznacznie zanieczyszczone o naturalnym chemizmie, odpowiadającym wodom do celów pitnych i gospodarczych wymagających prostego uzdatniania

Na obszarze powiatu żyrardowskiego występują również zasoby wód geotermalnych. Wody te o temperaturze + 42°C, są ujmowane w samym Mszczonowie. Jest to jedyne miejsce w Polsce, a drugie w Europie, gdzie kredowe wody geotermalne, po wydobyciu i przeznaczeniu części do celów grzewczych miasta Mszczonowa, są następnie tłoczone do miejskiej sieci wodociągowej i wykorzystywane bezpośrednio do celów pitnych. Równocześnie od 2008 roku wody geotermalne są wykorzystywane w Aquaparku „Termy Mszczonowskie”.

Gleby powiatu żyrardowskiego zostały wykształcone na podłożu osadów czwartorzędowych. Są to głównie piaski, żwiry, gliny, iły i aluwia rzeczne.

Najczęściej występującymi na terenie powiatu glebami są:

- gleby płowe (pseudobielicowe), gleby brunatne wylugowane wytworzone z glin zwałowych lekkich i piasków słabogliniastych leżących na glinach.
- gleby brunatne wylugowane i gleby płowe (pseudobielicowe) wytworzone z piasków słabogliniastych i gliniastych.
- gleby hydromorficzne (glejowe, murszowe, wytworzone z torfów



- gleby czarne i szare ziemie wytworzone z glin zwałowych lekkich i piasków słabogliniastych i gliniastych leżących na glinach.

Lasy i grunty leśne w powiecie żyrardowskim zajmują powierzchnię 12035,3 ha, tj. 22,59% ogólnej powierzchni powiatu. Właścicielem większości lasów jest skarb państwa, gdzie w jego imieniu lasami zarządzają Lasy Państwowe, Nadleśnictwo Radziwiłów, Grójec i Skierniewice. W ich zarządzie na koniec 2013r jest 8689,3 ha. Ponadto lasami jest zarządzana przez Własność Rolną Skarbu Państwa, gminy i osoby prywatne, co przedstawia tabela nr 1. Częścią lasów zarządzają inne podmioty Skarbu Państwa. Najbardziej zalesiona częścią powiatu jest gmina Puszcza Mariańska (ponad 25% powierzchni gminy), pozostałe gminy charakteryzują się lesistością na poziomie 18-25% powierzchni gminy (poza miastem Żyrardów, gdzie lasy zajmują około 4,7% powierzchni miasta). Przeważającym typem lasu jest bór mieszany świeży. Głównym gatunkiem drzew występującym w lasach jest sosna zwyczajna. Drugim zaś dęb: szypułkowy i bezszypułkowy oraz olsza i brzoza.

Tabela. 1. Powierzchnia lasów na terenie powiatu żyrardowskiego w latach 2010-2013

Zarządca	Lasy ogółem			
	2010	2011	2012	2013
	ha	ha	ha	ha
Powiat Żyrardowski	12037,4	12028,8	12034,4	12035,30
Lasy publiczne	8752,4	8743,8	8741,4	8737,30
Lasy publiczne w zarządzie Lasów Państwowych	8689,4	8688,8	8689,4	8689,30
Lasy publiczne w zarządzie Własności Rolnej SP	9,0	9,0	9,0	5,00
Lasy publiczne gminne	6,0	6,0	6,0	6,00
Lasy prywatne	bd.	3279,0	3287,0	3292,00

Źródło: Banka Danych Lokalnych, <http://stat.gov.pl/bdl/>.

Na obszarze powiatu występują zróżnicowane formy ochrony przyrody od pomników przyrody po obszary Natura 2000.

Największy obszar chroniony to Bolimowski Park Krajobrazowy o łącznej powierzchni 23 130 ha. Na terenie powiatu jest wyznaczone 9877,03 ha parku (co stanowi 42,70 % jego ogólnej powierzchni).

Znajduje się również pięć rezerwatów przyrody: trzy leśne jeden łąkowy i jeden łąkowy-wodny. Rezerваты te to:

- a) Dąbrowa Radziejowska,
- b) Grądy Osuchowskie,
- c) Puszcza Mariańska,
- d) Skulski Las,
- e) Stawy Gnojna im. Rodziny Bieleckich<sup>2</sup>.

Obok 162 pomników przyrody na, które składają się 158 zabytkowe drzewa, 2 pomniki przyrody nieożywionej (głazy narzutowe) i 2 aleje zabytkowe, na terenie powiatu znajdują się znajduje się 81 użytki ekologiczne w tym w gminie Puszcza Mariańska – 36, w gminie Wiskitki – 42 i w mieście Żyrardowie – 3, zgrupowanych wyłącznie w obrębie „Bolimowsko-Radziejowickiego Obszaru Chronionego Krajobrazu z Doliną Środkowej Rawki”.

<sup>2</sup> Źródło: Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody; <http://crfop.gdos.gov.pl/CRFOP/search.jsf>



Ponadto na terenie powiatu wyznaczono 4 obszary NATURA 2000. Trzy z nich znajdują się w gminie Puszcza Mariańska i są to: „Dolina Rawki”, „Grabinka”, „Łąki Żukowskie” i jeden na terenie gminy Radziejowice tj: Dąbrowa Radziejowska”.

## 2.2 Uwarunkowania społeczne

### 2.2.1 Demografia

Na 31 grudnia 2013r<sup>3</sup> w powiecie żyrardowskim mieszkało 76391 osób. Największą gminą była Gmina Żyrardów licząca 41096 osób, najmniejszą zaś gmina Radziejowice z 5411 mieszkańcami. Gęstość zaludnienia na terenie powiatu na koniec 2013r wynosi 143 osoby. Z powodu tego, iż w powiecie dominują tereny wiejskie zdecydowanie największe gęstość zaludnienia miała gmina (miasto) Żyrardów; 2864 osoby, natomiast w pozostałych gminach wskaźnik ten waha się pomiędzy 76 a 59 osób na 1 km<sup>2</sup>.

Analizując dane dotyczące zamieszkiwania z ostatnich 5 lat widać tendencję do zwiększania się liczby ludzi. Zwłaszcza w latach 2010-2011 wzrost ten był widoczny, gdyż liczba mieszkańców powiększyła się o 1182 osoby. Trend ten był widoczny w każdej gminie za wyjątkiem Puszczy Mariańskiej. Po roku 2011 tendencja ta ma charakter odwrotny i liczba ludności nieznacznie, ale maleje. Najbardziej widoczny jest to w mieście Żyrardowie, gdzie pomiędzy rokiem 2011 a 2013 ubyło 430 osób w pozostałych gminach sytuacja ma charakter zmienny (rośnie to znowu maleje). Jedynie w gminie Radziejowice liczba ludzi systematycznie wzrasta. Jeżeli chodzi o proporcje dotyczące mężczyzn i kobiet nie odbiegają one od średnich w kraju i na koniec 2013r kobiety stanowiły 52,19% ludności powiatu.

Poniższa tabela przedstawia liczbę mieszkańców powiatu wg. faktycznego miejsca zamieszkania w latach 2009-2013.

Tabela 2. Liczba ludności w latach 2009-2013

		Faktyczne miejsce zamieszkania				
		Ogółem				
		2009	2010	2011	2012	2013
Powiat Żyrardowski	O	<b>75408</b>	<b>76509</b>	<b>76590</b>	<b>76573</b>	<b>76391</b>
	K	39473	39934	39979	39953	39876
	M	35935	36575	36611	36620	36515
Gmina Żyrardów	O	<b>41143</b>	<b>41616</b>	<b>41526</b>	<b>41318</b>	<b>41096</b>
	K	21962	22124	22071	21970	21858
	M	19181	19492	19455	19348	19238
Gmina Mszczonów	O	<b>11344</b>	<b>11503</b>	<b>11556</b>	<b>11611</b>	<b>11599</b>
	K	5924	5963	6001	6026	6041
	M	5420	5540	5555	5585	5558
Gmina Puszcza Mariańska	O	<b>8487</b>	<b>8382</b>	<b>8416</b>	<b>8469</b>	<b>8456</b>
	K	4278	4288	4305	4339	4326
	M	4209	4094	4111	4130	4130

<sup>3</sup> Dane pochodzą z Banku Danych Lokalnych <http://stat.gov.pl/bdl/>. Na dzień opracowania dokumentu był to ostatni rok wprowadzony w systemie danych GUS.



Gmina Radziejowice	O	<b>4962</b>	<b>5174</b>	<b>5228</b>	<b>5318</b>	<b>5411</b>
	K	2547	2652	2678	2703	2745
	M	2415	2522	2550	2615	2666
Gmina Wiskitki	O	<b>9472</b>	<b>9834</b>	<b>9864</b>	<b>9857</b>	<b>9829</b>
	K	4762	4907	4924	4915	4906
	M	4710	4927	4940	4942	4923

Legenda: O-ogółem, K-kobiety, M-mężczyźni

Źródło: Banka Danych Lokalnych; <http://stat.gov.pl/bdl/>.

Jednym z ważniejszych czynników determinujących rozwój danego obszaru jest nie tylko liczba ludności, a przede wszystkim struktura w podziale na kategorie wieku: przedprodukcyjnego, produkcyjnego i poprodukcyjnego.

Istotna kategoria w tej klasyfikacji, czyli odsetek osób pozostających w wieku produkcyjnym w powiecie żyrardowskim systematycznie spada od roku 2009. Tendencja ta jest o tyle niepokojąca, iż powiat jest jedynym w podregionie warszawski zachodni (wg. kwalifikacji NTS GUS<sup>4</sup>), gdzie liczba osób w tej kategorii maleje. Wpływ na to ma przede wszystkim niekorzystny trend w gminie Żyrardów, gdyż w latach 2009-2013 ubyło w wieku produkcyjnym 842 osób. Pozostałe gminy w analogicznym okresie za wyjątkiem Puszczy Mariańskiej zanotowały wzrost.

W kategorii osób w wieku przedprodukcyjnym Powiat Żyrardowski, wraz z powiatem sochaczewskim i grójeckim zanotował spadek w latach 2009-2013, pozostałe powiaty podregionu warszawski-zachodni zanotowały wzrost<sup>5</sup>. W samym powiecie ponownie najbardziej niekorzystny trend zanotowała gmina Żyrardów, natomiast wskaźnik dodatni odnotowano w gminie Radziejowice.

Tendencje w ostatniej kategorii czyli osób w wieku poprodukcyjnym, nie odbiegają ani od danych w podregionie warszawski-zachodni jak również w poszczególnych gminach powiatu i systematycznie od 2009 roku notuje się tu wzrost liczby osób. Dane te wskazują jednoznacznie na to, iż społeczeństwo w powiecie żyrardowskim się starzeje, co jest również tendencją ogólnopolską.

Szczegółowe dane dotyczące powiatu żyrardowskiego przedstawia tabela poniżej.

Tabela 3. Liczba osób w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym, poprodukcyjnym w latach 2009-2013

		ogółem				
		2009	2010	2011	2012	2013
		osoba	osoba	osoba	osoba	osoba
Powiat Żyrardowski	wiek przedprodukcyjny	14661	14663	14565	14465	14281
	wiek produkcyjny	48090	48786	48636	48250	47810
	wiek poprodukcyjny	12657	13060	13389	13858	14300
Żyrardów	wiek przedprodukcyjny	7642	7538	7509	7439	7350
	wiek produkcyjny	26441	26734	26454	26027	25599

<sup>4</sup> **Nomenklatura Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NTS)** to wprowadzony w Polsce uporządkowany wykaz nazw jednostek terytorialnych i przypisanych im numerycznych symboli (kodów) występujących na poszczególnych poziomach podziału terytorialnego kraju oraz na dwóch dodatkowych poziomach statystycznych (grupujących mniejsze jednostki poziomu terytorialnego). Nomenklatura NTS wykorzystywana jest w procesie zbierania danych statystycznych, gromadzenia, przechowywania i opracowywania zebranych danych oraz ogłaszania, udostępniania i rozpowszechniania wyników badań statystycznych w przekrojach terytorialnych. Wprowadzona została, w pierwotnej wersji, rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 13 lipca 2000 roku. Wg. niej powiat żyrardowski znajduje się grupie Poziom NTS 3 – 72 podregiony (grupujących powiaty), jako Warszawski-Zachodni.

<sup>5</sup> Dane na podstawie BDL GUS ; <http://stat.gov.pl/bdl/>.



	wiek poprodukcyjny	7060	7344	7563	7852	8147
Mszczonów	wiek przedprodukcyjny	2448	2396	2377	2362	2300
	wiek produkcyjny	7060	7344	7563	7852	8147
	wiek poprodukcyjny	1861	1909	1973	2044	1861
Puszcza Mariańska	wiek przedprodukcyjny	1610	1610	1592	1587	1557
	wiek produkcyjny	5433	5300	5312	5324	5318
	wiek poprodukcyjny	1444	1472	1512	1558	1581
Radziejowice	wiek przedprodukcyjny	999	1091	1073	1085	1120
	wiek produkcyjny	3184	3304	3354	3412	3441
	wiek poprodukcyjny	779	779	801	821	850
Wiskitki	wiek przedprodukcyjny	1962	2028	2014	1992	1954
	wiek produkcyjny	5962	6202	6246	6211	6197
	wiek poprodukcyjny	1548	1604	1604	1654	1678

Źródło: BDL GUS ; <http://stat.gov.pl/bdl/>

Analiza danych dotyczących urodzeń i zgonów na terenie powiatu wskazuje, iż od 2009 roku systematycznie więcej osób umiera niż się rodzi w związku z powyższym przyrost naturalny jest ujemny. W powiecie żyrardowskim tendencja ta dotyczy wszystkich gmin za wyłączeniem Radziejowic, gdzie na 20013r wynosiła „0”. Jednocześnie analizując dane w stosunku do podregionu warszawa-zachodnia powiat żyrardowski jedynie wraz z powiatem grójeckim notuje ujemny przyrost naturalny. Obok ujemnego przyrostu naturalnego niepokojącym faktem jest niekorzystny wskaźnik zgonów niemowląt. W tym wypadku powiat żyrardowski wypada wraz z powiatem grójeckim i sochaczewskim najslabiej nie tylko w podregionie warszawa-zachodnia, niestety wskaźnik ten jest również niekorzystny, gdy oceni się go na tle województwa mazowieckiego<sup>6</sup>.

Tabela 4. Urodzenia, zgony, przyrost naturalny w powiecie w latach 2009-2013

Wyszczególnienie:	2009	2010	2011	2012	2013
Urodzenia żywe na 1000 ludności	13,0	11,9	10,8	10,6	9,8
Zgony na 1000 ludności	12,22	11,85	11,67	10,92	11,13
Zgony niemowląt na 1000 urodzeń żywych (w promilach)	4,1	3,3	4,9	7,4	5,3
Przyrost naturalny na 1000 ludności	0,8	0,0	-0,9	-0,3	-1,3
Małżeństwa na 1000 ludności	6,5	5,0	5,1	5,0	4,7
Rozwody na 1000 ludności	2,2	1,7	1,5	1,8	1,4

Źródło: BDL GUS ; <http://stat.gov.pl/bdl/>

Analiza migracji wskazuje, iż w powiecie żyrardowskim rok 2013 był pierwszym, w którym nastąpił ujemny wskaźnik migracji. W samym powiecie największy ujemny wskaźnik

<sup>6</sup> Dane na podstawie BDL GUS ; <http://stat.gov.pl/bdl/>



migracji zanotowała gmina Żyrardów, gdzie tendencja ta utrzymuje się stale w latach 2011-2013. Natomiast dodatnie saldo migracji występuje w gminie Radziejowice i Puszcza Mariańska.

Tabela 5. Migracje wewnętrzne i zewnętrzne dla powiatu żyrardowskiego w latach 2009-2013

Wyszczególnienie:	2009	2010	2011	2012	2013
Zameldowania w ruchu wewnętrznym	1059	1029	1025	841	955
Zameldowania z zagranicy	14	11	13	13	9
Wymeldowania w ruchu wewnętrznym	889	811	872	777	962
Wymeldowania za granicę	12	8	15	15	52
Saldo migracji	170	218	153	64	-7
Saldo migracji na 1000 osób	2,3	2,9	2,0	0,8	-0,7

Źródło: BDL GUS ; <http://stat.gov.pl/bdl/>

Jak wynika z informacji dotyczących ilości i struktury ludności powiatu żyrardowskiego nie odbiega od tendencji krajowych. Jak w całej Polsce dominuje tendencja spadku liczby osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym a rośnie liczba osób w wieku poprodukcyjnym. Równocześnie prognoza ludności<sup>7</sup> opracowana przez Główny Urząd Statystyczny wskazuje, iż liczba ludności powiatu żyrardowskiego do roku 2020 będzie nieznacznie rosła, natomiast w latach 2020 – 2035 zacznie maleć. Analiza tego ostatniego wskaźnika, jak również pozostałych, wskazuje, iż powiat żyrardowski nie odbiega od tendencji krajowych. Jednakże wskaźniki ludnościowe wskazują, iż na tle sąsiednich powiatów<sup>8</sup> województwa mazowieckiego wypada słabo i jest lepszy jedynie do powiatu grójeckiego i sochaczewskiego.

## 2.2.2 Oświata i wychowanie

Zadania związane z edukacją i wychowaniem w powiecie realizuje sieć placówek oświatowych. Pamiętać należy, że zgodnie z podziałem kompetencji pomiędzy jednostki samorządu terytorialnego za prowadzenie przedszkoli, szkół podstawowych oraz gimnazjów odpowiadają gminy, natomiast za szkolnictwo ponadgimnazjalne oraz szkoły specjalne powiat.

Na terenie powiatu żyrardowskiego znajdują się obecnie 24 szkoły podstawowe oraz 13 gimnazjów, których organem założycielskim są gminy z terenu powiatu. Uczy się w nich obecnie 7676 uczniów w 364 oddziałach szkolnych<sup>9</sup>.

Ponadto edukację szkolną (na poziomie podstawowym i gimnazjalnym) w powiecie żyrardowskim realizuje: Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy im. Marii Grzegorzewskiej. W ramach Ośrodka jest Szkoła Podstawowa, Szkoła Filialna przy ZOZ Centrum Mazowska Zachodniego. Ponadto działają Społeczna Szkoła Podstawowa i Społeczne Gimnazjum STO w Żyrardowie oraz Szkoła Podstawowa znajdująca się przy Zakładzie Poprawczym w Studzieńcu.

<sup>7</sup> Wskaźnik określony przez Główny Urząd Statystyczny opracowane na podstawie NSP 2002 [www.stat.gov.pl/bdl/](http://www.stat.gov.pl/bdl/).

<sup>8</sup> Kwalifikując Powiat Żyrardowski do Podregionu Warszawa-Zachodni zgodnie z nomenklaturą GUS.

<sup>9</sup> Dane na rok szkolny 2015/2016 wg. Centrum Informatyczne Edukacji; <http://www.cie.men.gov.pl/index.php/sio-wykaz-szkol-i-placowek.html>



Równocześnie na terenie powiatu działa Państwowa Szkoła Muzyczna I i II stopnia oraz Prywatna Szkoła Muzyczna I stopnia Nr 1 im. A. Szalińskiego w Żyrardowie i jej filia w Mszczonowie.

Edukacja na poziomie szkół zawodowych i średnich prowadzona jest przez powiat jak i inne podmioty publiczne i prywatne. W sumie na terenie powiatu działają 33 szkoły średnie (zasadnicze szkoły zawodowe, technika, licea i szkoły policealne). Uczy się w nich 2188 uczniów w 103 oddziałach szkolnych<sup>10</sup>.

Edukacja zawodowa, średnia i policealna, której organami są inne instytucje niż powiat, jest realizowana przez:

- Gminę Miejską Żyrardów, która prowadzi Liceum Ogólnokształcące im. Stefana Żeromskiego;
- Zakład Poprawczy w Studzieńcu, gdzie działa Zasadnicza Szkoła Zawodowa;
- Liceum Ogólnokształcące Niepubliczne dla Dorosłych Nr 1 w Mszczonowie;
- Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych HORN w Żyrardowie (liceum ogólnokształcące i liceum uzupełniające);
- Szkołę Policealną dla Dorosłych IUKiR<sup>11</sup>;
- Policealną Szkołę Medyczną dla Młodzieży przy Collegium Masoviense w Żyrardowie.

Realizując swoje zadania powiat żyrardowski prowadzi następujące placówki<sup>12</sup>:

- Liceum Ogólnokształcące im. Szarych Szeregów w Mszczonowie o kierunkach kształcenia: o kierunkach kształcenia: humanistyczny, matematyczny, edukacja celna, ratownictwo medyczne, pożarniczy.
- Liceum Ogólnokształcące im. Czesława Tańskiego w Puszczy Mariańskiej o kierunkach kształcenia: ogólny, grafika komputerowa, nauk o zdrowiu, mundurowa - policyjna i wojskowa;
- Liceum Ogólnokształcące Szkoła Mistrzostwa Sportowego w Kolarstwie w Żyrardowie, posiada równocześnie internat.
- Zespół Szkół Nr 1 w Żyrardowie, gdzie nauka jest realizowana w:
  - a) Zasadniczej Szkole Zawodowej kształcącej w zawodach: cieśla, cukiernik, elektryk, kowal, kucharz, fryzjer, rolnik, murarz, ślusarz, mechanik pojazdów samochodowych, elektromechanik, lakiernik, stolarz, sprzedawca, monter zabudowy i robót wykończeniowych w budownictwie, monter sieci instalacji i urządzeń sanitarnych, operator obrabiarek skrawających, posadzkarz,
  - b) Technikum kształcącym w kierunkach: elektryk, elektronik, mechatronik, logistyk, informatyk,
  - Zespół Szkół Nr 2 w Żyrardowie w skład, którego wchodzi:
    - a) Liceum Ogólnokształcące o profilu ogólnym z możliwością utworzenia klasy integracyjnej,
    - b) Technikum kształcącego w kierunkach: ekonomista, handlowiec, żywienia i usług gastronomicznych, spedytor, eksploatacji portów i terminali,
    - c) Zasadnicza Szkoła Zawodowa kształcąca w zawodach: blacharz samochodowy, cukiernik, elektromechanik, elektromechanik pojazdów samochodowych, elektryk, fotograf, fryzjer, kominiarz, kucharz, lakiernik, malarz-tapeciarz, mechanik pojazdów samochodowych, monter sieci instalacji i urządzeń sanitarnych, murarz - tynkarz, murarz, piekarz, rolnik, rzeźnik-wędliniarz, sprzedawca, stolarz oraz innych ujętych w wykazie zawodów szkolnictwa zawodowego.

<sup>10</sup> Dane j.w

<sup>11</sup> Figuruje w ewidencji szkół i placówek niepublicznych, od stycznia 2015 nie wykazuje uczniów. Dane na podstawie informacji z Wydziału Oświaty, Kultury, Sportu i Turystyki

<sup>12</sup> Stan na 31.03.2015r. na podstawie informacji Wydziału



- Zespół Szkół im. Marii Skłodowskiej-Curie w Wiskitkach, gdzie nauka jest realizowana w:
  - a) Liceum Ogólnokształcącym o profilach: lingwistycznej, stylizacji i wizażu, społeczno-sportowej,
  - b) Technikum kształcącym w kierunkach: hotelarskim, informatyki, obsługi turystycznej,
- Zespół Szkół w Mszczonowie, na, który składa się:
  - a) Technikum kształcące w kierunkach: ogrodnik, spedytor ekonomista, hotelarstwa, architektury krajobrazu, obsługi turystycznej,
  - b) Zasadnicza Szkoła Zawodowa kształcąca w zawodach: monter sieci, instalacji i urządzeń sanitarnych, mechanik pojazdów samochodowych, sprzedawca, stolarz, fryzjer, cukiernik, kucharz, piekarz, monter zabudowy i robót wykończeniowych w budownictwie, ogrodnik, tapicer, monter izolacji budowlanych, Introligator.

Ponadto Specjalny Ośrodek Szkolno–Wychowawczy im. Marii Grzegorzewskiej prowadzi Zasadniczą Szkołę Zawodową Specjalną o specjalnościach: kucharz, cukiernik, murarz, tynkarz, monter sieci instalacji i urządzeń sanitarnych oraz Szkołę Specjalną Przysposabiającą do Pracy.

Analizując wyniki pisemnego egzaminu maturalnego z przedmiotów obowiązkowych w szkołach w Powiecie żyrardowskim z roku 2014<sup>13</sup> na 13 szkół średnich (publicznych i prywatnych) najlepiej wypada Liceum Ogólnokształcące im. S. Żeromskiego w Żyrardowie, a najstąbiej wypadło Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych "HORN" w Żyrardowie. Wśród szkół prowadzonych przez Powiat Żyrardowski najlepsze wyniki osiągnęło Liceum Ogólnokształcące im. Szarych Szeregów w Mszczonowie, a najstąbiej wypadło Liceum Profilowane w Zespole Szkół w Mszczonowie. Szczegółowe wyniki przedstawia tabela nr 6.

Tabela 6. Średnie wyniki procentowe z egzaminów pisemnych obowiązkowych.

Nazwa szkoły	Język polski	Matematyka	Język angielski	Język niemiecki
	średni wynik %	średni wynik %	średni wynik %	średni wynik %
Liceum Ogólnokształcące Szkoła Mistrzostwa Sportowego w Kolarstwie	46,4	46,7	56,4	0,0
Technikum w Zespole Szkół nr 1 w Żyrardowie	46,1	25,9	62,1	40,3
Technikum im. Karola Dittricha w Zespole Szkół Nr 2 w Żyrardowie	39,4	22,1	44,0	32,0
Liceum Ogólnokształcące im. Karola Dittricha w Zespole Szkół Nr 2 w Żyrardowie	46,2	21,9	42,9	0,0
Liceum Ogólnokształcące im. S. Żeromskiego w Żyrardowie	61,7	61,5	80,1	0,0
Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych IUKiR	44,3	19,8	42,3	0,0
Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych "HORN" w Żyrardowie	34,6	21,9	42,8	0,0
Liceum Ogólnokształcące im. Szarych Szeregów w Mszczonowie	58,6	50,3	72,5	61,0
Liceum Profilowane w Zespole Szkół w Mszczonowie	36,8	26,8	40,2	33,3
Technikum w Zespole Szkół w Mszczonowie	53,9	43,2	61,3	0,0

<sup>13</sup> Dane na podstawie danych OKE w Warszawie: Średnich wyników procentowych z egzaminów pisemnych obowiązkowych w szkołach woj. mazowieckiego (w wynikach uwzględniono tylko tegorocznych absolwentów piszących arkusz standardowy <http://www.oke.waw.pl/?go=page&inf=2454&p=news>



Liceum ogólnokształcące niepubliczne dla dorosłych nr 1	48,0	33,2	26,4	0,0
Liceum Ogólnokształcące im. Czesława Tańskiego w Puszczy Mariańskiej	54,7	43,5	67,9	38,4
Liceum Ogólnokształcące im. Marii Skłodowskiej-Curie w Zespole Szkół nr 3 w Wiskitkach	57,2	39,1	50,8	0,0
Technikum im. Marii Skłodowskiej-Curie w Zespole Szkół nr 3 w Wiskitkach	46,9	31,9	47,5	0,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <http://www.oke.waw.pl/?go=page&inf=2454&p=news>

Porównując wyniki szkół z terenu powiatu żyrardowskiego, na tle województwa i podregionu warszawskiego-zachodniego<sup>14</sup> zdecydowanie lepszą średnią osiągnięto z egzaminu z języka polskiego. Egzamin z matematyki i języka angielskiego nie odbiegał zasadniczo od średniej wojewódzkiej, ale był najniższy ze wszystkich powiatów podregionu warszawskiego zachodniego. Wyniki te przedstawia tabela 7.

Tabela 7. Średnie wyniki procentowe z egzaminów pisemnych obowiązkowych.

Egzamin maturalny - termin główny 2014r. Średnie wyniki procentowe z przedmiotów obowiązkowych (absolwenci z 2014 r. przystępujący do egzaminu w maju - arkusz standardowy)	Język polski	Matematyka	Język angielski	Język niemiecki
	średni wynik %	średni wynik %	średni wynik %	średni wynik %
Województwo mazowieckie	43,4	38,1	57,4	27,6
Powiat grodziski	53,7	46,4	69,3	74,8
Powiat grójecki	45,4	47,4	64,6	54,4
Powiat piaseczyński	52,3	48,9	71,5	57
Powiat pruszkowski	54,7	47,3	71,7	72,9
Powiat sochaczewski	49,9	46,3	60,6	36,9
Powiat warszawski zachodni	46,2	38,4	61,0	69,3
<b>Powiat Żyrardowski</b>	<b>67,5</b>	<b>34,8</b>	<b>52,7</b>	<b>41</b>

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <http://www.oke.waw.pl/?go=page&inf=2454&p=news>

Szkoły na terenie powiatu żyrardowskiego w pełni zaspokajają potrzeby oświatowe dzieci i młodzieży. Oferta kształcenia w technikach oraz zasadniczych szkołach zawodowych oferuje szansę zdobycia ciekawego zawodu, nie zamykając przy tym drogi na studia wyższe. Równocześnie jednak baza oświatowa wymaga modernizacji i remontów. Dotyczy to zwłaszcza infrastruktury sportowej przy szkołach tj. boisk i sal sportowych.

## 2.2.3 Ochrona zdrowia

<sup>14</sup> Dane na podstawie danych OKE w Warszawie: Średnich wyników procentowych z egzaminów pisemnych obowiązkowych w szkołach woj. mazowieckiego (w wynikach uwzględniono tylko tegorocznych absolwentów piszących arkusz standardowy <http://www.oke.waw.pl/?go=page&inf=2454&p=news>

Bezpieczeństwo w zakresie ochrony zdrowia w powiecie żyrardowskim świadczy szpital, ambulatoryjna opieka zdrowotna, praktyki lekarskie oraz apteki.

Na koniec 2013<sup>15</sup> roku na terenie powiatu funkcjonowało 25 aptek, a ich liczba w ostatnich 5 latach utrzymuje się podobnym poziomie. Najwięcej aptek funkcjonuje w gminie Żyrardów (17 punktów), najmniej w Puszczy Mariańskiej i Radziejowicach po 1 sztuce. Oceniając nasycenie aptekami na liczbę mieszkańców Powiat Żyrardowski w podregionie warszawskim-zachodnim wypada korzystnie, gdyż liczba aptek na osobą wynosiła 3056, a w powiecie warszawskim zachodnim 3827 osób. Tabela poniższa przedstawia wyniki dla wszystkich powiatów podregionu.

Tabela 8. Liczba aptek ogólnodostępnych przypadających na osobę w latach 2009-2013.

Jednostka terytorialna	ludność na aptekę ogólnodostępną				
	2009	2010	2011	2012	2013
	osoba	osoba	osoba	osoba	osoba
Powiat grodziski	3413	3414	3603	3241	2607
Powiat grójecki	4040	3651	3287	3182	2903
Powiat piaseczyński	3839	3020	3196	3017	2958
Powiat pruszkowski	4293	3947	4203	3267	3164
Powiat sochaczewski	3815	3872	3868	4055	3702
Powiat warszawski zachodni	4383	4275	4010	3780	3827
<b>Powiat Żyrardowski</b>	<b>3591</b>	<b>3326</b>	<b>3064</b>	<b>3191</b>	<b>3056</b>

Źródło: Banka Danych Lokalnych; <http://stat.gov.pl/bdl/>.

Opiekę ambulatoryjną świadczy na terenie powiatu 33 przychodnie. Ponownie najwięcej jest ich w mieście Żyrardowie 18, a następnie w gminie Mszczonów 7. W stosunku do powiatów sąsiednich liczba przychodni nie jest największa, jednakże wskaźnik ich liczby na 10 tys. mieszkańców jest podobny jak w większości powiatów podregionu warszawskiego-zachodniego.

Tabela 9. Liczba przychodni ogółem przypadających na 10 tys. ludności.

Jednostka terytorialna	ogółem					przychodnie na 10 tys. ludności				
	2009	2010	2011	2012	2013	2009	2010	2011	2012	2013
Powiat grodziski	34	35	35	33	32	4	4	4	4	4
Powiat grójecki	28	29	31	36	36	3	3	3	4	4
Powiat piaseczyński	40	44	71	78	82	3	3	4	5	5
Powiat pruszkowski	43	41	61	67	66	3	3	4	4	4
Powiat sochaczewski	26	26	33	32	35	3	3	4	4	4
Powiat warszawski zachodni	24	29	31	32	35	2	3	3	3	3
<b>Powiat Żyrardowski</b>	<b>25</b>	<b>27</b>	<b>31</b>	<b>30</b>	<b>33</b>	<b>3</b>	<b>4</b>	<b>4</b>	<b>4</b>	<b>4</b>

Źródło: Banka Danych Lokalnych; <http://stat.gov.pl/bdl/>.

Analizując ilość udzielonych porad lekarskich w Powiecie Żyrardowskim, należy stwierdzić, że w roku 2013 udzielono ich najmniej w całym podregionie czyli 415085. W analogicznym okresie w powiecie piaseczyńskim, było ich najwięcej, gdyż udzielono 998771 porad. W strukturze samego powiatu, obok gminy Żyrardów z największą ilością udzielonych porad na poziomie

<sup>15</sup> Wszystkie dane dotyczące ochrony zdrowia na podstawie danych GUS z lat 2009-2013. <http://stat.gov.pl/bdl/>



285480 i Mszczonowem na poziomie 59400 sztuk, trzecie miejsce zajmuje gmina Wiskitki z 35948 udzielonymi poradami.

Uzupełnieniem dla opieki ambulatoryjnej są świadczone usługi przez praktyki lekarskie, których było na koniec 2013 roku świadczonych przez 6 lekarzy.

Główną instytucją ochrony zdrowia w Powiecie Żyrardowskim jest Centrum Zdrowia Mazowska Zachodniego Sp. z o.o., której właścicielem jest Powiat Żyrardowski. W chwili obecnej w Centrum Zdrowia działają oddziały:

- Izba Przyjęć,
- Chirurgii Ogólnej,
- Chorób Wewnętrznych,
- Ginekologiczno-Położniczy,
- Neonatologiczny,
- Nocna i Świąteczna Opieka Zdrowotna,
- Neurologiczny,
- Pediatriczny,
- Intensywnej Terapii i Ratownictwa Medycznego,
- Otolaryngologiczny,
- Reumatologiczny,
- Medycyny Paliatywnej, oraz
- Zakład Diagnostyki w skład, którego wchodzi:

Pracownia Diagnostyki Laboratoryjnej

Pracownia Serologiczna

Pracownia RTG

Pracownia USG

- Zakład Opiekuńczo Leczniczy,
- Zespół Kontroli Zakażeń Szpitalnych.

Ponadto w szpitalu funkcjonują poradnie specjalistyczne takie jak:

- Kardiologiczna,
- Chirurgii Ogólnej,
- Urazowo-Ortopedyczna,
- Chirurgii Dziecięcej,
- Urologiczna,
- Otolaryngologiczna,
- Reumatologiczna,
- Dermatologiczna,
- Neurologiczna,
- Ginekologiczno-Położnicza,
- Gruźlicy i Chorób Płuc,
- Zdrowia Psychicznego i Oddział Dzienny Psychiatryczny,
- Terapii Uzależnień i Współuzależnień od Alkoholu,
- Medycyny Pracy,
- Rehabilitacyjna,
- Fizjoterapii,
- Preluksacyjna.

Ochrona zdrowia na terenie powiatu żyrardowskiego statystycznie nie odbiega zasadniczo od powiatów sąsiednich. Liczba aptek czy przychodni przypadających na mieszkańca osiąga



podobny wskaźnik. Słabością zabezpieczenia zdrowotnego jest zły stan obiektów Centrum Zdrowia Mazowska Zachodniego Sp. z o.o. Prace te wymagają pilnej realizacji a koszty wszelkich prac dostosowujących obiekty do jak najlepszego świadczenia usług oblicza się na około 60 milionów złotych.

## 2.2.4 Kultura, sport, turystyka

Na terenie powiatu żyrardowskiego zorganizowanym upowszechnianiem kultury zajmuje się kilka ośrodków są to: biblioteki, centra kultury, domy kultury czy muzeum. Każda z instytucji spełniając inną rolę, kształtuje i krzewi postawy kulturotwórcze i organizuje różnego rodzaju imprezy.

W każdej z gmin powiatu swoją siedzibę ma biblioteka publiczna, w sumie jest ich cztery wraz z ośmioma filiami<sup>16</sup>. Zbiór woluminów w bibliotekach przekracza 200 tys. sztuk, a czytelnictwo sięga ponad 10 tys. rocznie. Zdecydowanie największą biblioteką pod względem woluminów jak i czytelnictwa jest Miejska Biblioteka Publiczna im. Pawła Hulki-Laskowskiego w Żyrardowie, która posiada ponad 52% zasobów bibliotecznych znajdujących się w powiecie i korzysta z niej 63% wszystkich czytelników. W ostatnich 5 latach mimo zmniejszenia się ilości woluminów, to wzrasta czytelnictwo. Poniższa tabela przedstawia ilość woluminów i liczbę czytelników.

Tabela 10. Liczba woluminów i czytelników w bibliotekach na terenie powiatu żyrardowskiego

Jednostka terytorialna	Księgozbiór					Czytelnicy w ciągu roku				
	2009	2010	2011	2012	2013	2009	2010	2011	2012	2013
	wol.	wol.	wol.	wol.	wol.	osoba	osoba	osoba	osoba	osoba
Powiat Żyrardowski	211114	210255	212561	213390	205277	9664	9454	9642	10077	10099
Żyrardów	111748	108885	110303	110704	107449	5688	5507	5740	6173	6428
Mszczonów	32537	33282	33860	34230	28066	1957	1945	1942	1940	1677
Puszcza Mariańska	28636	29218	29935	30661	31376	505	628	652	663	709
Radziejowice	12516	12377	11770	10513	10439	489	501	463	448	431
Wiskitki	25677	26493	26693	27282	27947	1025	873	845	853	854

Źródło: Banka Danych Lokalnych; <http://stat.gov.pl/bdl/>.

Obok bibliotek w powiecie żyrardowskim kolejnymi instytucjami kultury są domy i ośrodki kultury. Do instytucji tych zaliczamy Gminne Centrum Kultury „Powozownia” w Radziejowicach, Mszczonowski Ośrodek Kultury, Centrum Kultury w Żyrardowie, prowadzony przez powiat Młodzieżowy Dom Kultury. W ośrodkach tych organizuje się szereg imprez o różnym charakterze. Od prowadzenia zajęć stałych np. plastycznych, instrumentalnych, wokalnych, teatralnych po organizację festiwali, koncertów, spotkań z ciekawymi twórcami. Przy ośrodkach kultury w Mszczonowie i Żyrardowie funkcjonują również kina.

Powiat Żyrardowski w ostatnich lata cyklicznie organizuje takie imprezy jak:

- Międzynarodowe Dni Ochrony Zabytków – Konwersatorium Wiedzy o Historii i Zabytkach Ziemi Żyrardowskiej,

<sup>16</sup> Biblioteki te to: Gminna Biblioteka Publiczna w Puszczy Mariańskiej wraz z filią w Bartnikach, Gminna Biblioteka Publiczna w Wiskitkach z filiami w Guzowie, Jesionce i Starych Kozłowicach, Gminna Biblioteka Publiczna w Radziejowicach, Miejska Biblioteka Publiczna w Mszczonowie wraz z filią w Osuchowie, Miejska Biblioteka Publiczna im. Pawła Hulki-Laskowskiego w Żyrardowie wraz z filiami nr 2, 3, 6.



- Konkurs „Człowiek Ziemi Żyrardowskiej,
- Ogólnopolski Konkurs Modeli Latających na Uwięzi.

Natomiast w partnerstwie z innymi podmiotami lub pod patronatem powiatu organizowane są:

- Samorządowe Dożynki Powiatu Żyrardowskiego,
- Festiwal Miasto Gwiazd,
- Bieg rodzinny im. J. Chełmońskiego

Istotną rolę w życiu kulturalnym powiatu żyrardowskiego pełnią jeszcze dwie instytucje tj. Dom Pracy Twórczej w Radziejowicach oraz Muzeum Zachodniego Mazowsza w Żyrardowie.

Pierwsza z tych instytucji jest narodową instytucją kultury, wpisaną do Rejestru Narodowych Instytucji Kultury pod patronatem Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego. W ramach swojej działalności obok organizacji koncertów, kursów mistrzowskich: pianistycznych, wokalnych, teatralnych Dom Pracy Twórczej prowadzi stałą galerię dzieł Józefa Chełmońskiego oraz organizuje cyklicznie Letni Festiwal im. Jerzego Waldorffa, który spędził w nim ponad 30 lat życia.

Druga z instytucji to Muzeum Mazowsza Zachodniego w Żyrardowie. Siedzibą Muzeum Mazowsza Zachodniego w Żyrardowie jest willa byłego współwłaściciela Zakładów Żyrardowskich Karola Dittricha. Budynek wzniesiony w latach 1886 - 1896 jest przykładem miejskiej zabudowy reprezentacyjnej w tzw. kostiumie francuskim. Był placówki muzealnej rozpoczął się w 1961 roku, gdy otwarto Muzeum Historii Ruchu Robotniczego m. Żyrardowa. W 1976 roku muzeum stało się placówką o charakterze wojewódzkim i przyjęło nazwę Muzeum Okręgowego w Żyrardowie. Otoczyło opieką i nadzorem merytorycznym muzea w Brzezinach, Rawie Mazowieckiej i Sochaczewie. Tym samym zakres działania placówki poszerzył się o tematykę związaną z całym regionem Mazowsza. Od 30 czerwca 2000 roku zmieniona została nazwa muzeum na Muzeum Mazowsza Zachodniego w Żyrardowie. Jednocześnie obszarem działań i badań muzeum stała się zachodnia część historycznego Mazowsza. W styczniu 2001 roku Decyzją Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego muzeum wpisane zostało do Państwowego Rejestru Muzeów. Obok wystaw czasowych w muzeum są wystawy stałe takie jak galeria prac Józefa Rapackiego, gabinet pisarza Pawła Hulki – Laskowskiego oraz Żyrardów miasto tkaczy i wizjonerów. Pracownicy Muzeum Mazowsza Zachodniego przygotowują również cykl lekcji muzealnych dostosowanych do tematów wystaw, kalendarzowych rocznic, prezentujących historię miasta i najbliższego regionu. Muzeum zajmuje się też działalnością wydawniczą propagującą ziemię żyrardowską. Główne publikacje to Vademecum Żyrardowa i Żyrardowski Rocznik Muzealny. Istotną słabością Muzeum Mazowsza Zachodniego jest przede wszystkim budynek w którym się znajduje, a który wymaga remontu i modernizacji.

Obok instytucji kultury na terenie powiatu swoją działalność prowadzi wielu artystów, zespołów ludowych oraz organizacji zajmujących się krzewieniem kultury.

Podstawową bazę sportowo-rekreacyjną w powiecie żyrardowskim tworzą dwa Ośrodki Sportu i Rekreacji: w Mszczonowie i Żyrardowie. W skład tego pierwszego wchodzi kompleks boisk ORLIK 2012, hala sportowa oraz zespół basenów „Termy Mszczonów”. Ośrodek Sportu i Rekreacji w Żyrardowie natomiast posiada halę sportową, tor kolarski, boiska sportowe oraz Zalew Żyrardowski znajdujący się na terenie miasta Żyrardowa. Obiekty, dwóch głównych instytucji uzupełniony jest przez obiekty sportowe znajdujące się przy szkołach powiatu jak i gmin oraz obiektów sportowych znajdujących w każdej gminie.

Tereny powiatu żyrardowskiego są również atrakcyjne dla wypoczynku turystycznego. Przede wszystkim z powodu znajdujących się na jego terenie obiektów o znaczeniu historycznym jak również obszarów o ciekawych walorach przyrodniczych. Przez powiat przebiegają cztery znaczące szlaki pieszo-rowerowe. Są to:

- Szlak czarny (rowerowy), Radziejowice - Las "Dąbrowa Radziejowska" – Międzyborów, o długość 10 km



- Szlak niebieski - śladami Chełmońskiego (pieszy i rowerowy) Radziejowice – Adamów – Kuklówka Zarieczna – Adamowizna – Grodzisk Mazowiecki, długość szlaku 20 km (w tym 10 km w granicach powiatu żyrardowskiego)
- Szlak zielony regionalny (rowerowy), Rochna – Tworzyjanki – Rogów – Mroga – Jasień – Kołacin – Nadolna – Bobrowa – Bażantarnia – Święte Łaski – Maków – Skierniewice – Budy Grabskie – Popielarnia – Sucha Żyrardowska – Chroboty – Korytów – Hamernia – Radziejowice – Grzegorzewice – Skuły – Rezerwat Skulski Las – Ojrzanów – Żelechów – Młochów, długość szlaku na terenie powiatu żyrardowskiego wynosi 49 km
- Szlak żółty - (pieszy i rowerowy), Jaktorów PKP – Kuklówka Zarieczna – Grzymek - Skuły – Grzegorzewice, długość szlaku ok. 20 km (w tym 3 km w granicach powiatu żyrardowskiego)

Na terenie powiatu żyrardowskiego znajduje się 9 obiektów służących jako baza noclegowa dla turystów, które posiadają w sumie 737 miejsca noclegowe. W ich skład wchodzi 4 hotele, ośrodek szkoleniowo-wypoczynkowy, dom pracy twórczej oraz inne obiekty nie sklasyfikowane jak turystyczne, ale mogące służyć za takie obiekty. Najwięcej obiektów jest zlokalizowanych w gminie Żyrardów (4) oraz Radziejowice (4). Jeden taki obiekt znajduje się w na terenie gminy Mszczonów. Analizując wskaźniki korzystania z miejsc noclegowych w podregionie warszawskim-zachodnim, powiat żyrardowski wypada bardzo dobrze. W kategorii miejsc noclegowych na 1000 mieszkańców, jak i udzielonych noclegów na 1000 mieszkańców zajmuje 1 miejsce. Wskaźnik ten przedstawia tabela poniżej.

Tabela 11. Miejsca noclegowe i udzielone noclegi w latach 2009-2014,

Jednostka terytorialna	Miejsca noclegowe na 1000 ludności						Udzielone noclegi na 1000 ludności					
	ogółem						ogółem					
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Powiat grodziski	3,54	3,15	3,13	3,05	2,99	3,09	270,97	293,09	292,21	268,85	235,29	247,64
Powiat grójecki	3,79	3,20	3,13	3,91	3,48	3,84	281,32	322,28	374,55	453,62	412,60	402,73
Powiat piaseczyński	7,19	4,14	4,32	5,22	4,96	4,98	807,18	449,46	436,68	497,32	463,85	502,41
Powiat pruszkowski	6,57	6,14	5,38	6,24	6,72	6,61	691,42	779,23	777,92	689,38	738,39	858,67
Powiat sochaczewski	2,05	1,90	3,18	3,55	3,12	3,18	160,21	240,72	228,75	267,46	217,62	254,68
Powiat warszawski zachodni	6,82	6,91	7,35	8,40	8,41	8,86	699,45	749,76	717,37	763,27	771,30	813,50
<b>Powiat Żyrardowski</b>	<b>3,72</b>	<b>6,07</b>	<b>6,34</b>	<b>8,60</b>	<b>11,79</b>	<b>9,64</b>	<b>456,83</b>	<b>687,09</b>	<b>820,90</b>	<b>921,55</b>	<b>996,27</b>	<b>894,49</b>

Źródło: Banka Danych Lokalnych; <http://stat.gov.pl/bdli/>.

W powiecie żyrardowskim w sferze wspierania turystyki i rekreacji działa oddział Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego oraz Lokalna Organizacja Turystyczna Mazowska Zachodniego. W ramach rozwoju turystyki i usług turystycznych już po raz drugi na terenie powiatu LOTMZ wprowadził Turystyczną Kartę Mazowska Zachodniego, będącą systemem imiennych kart lojalnościowych oferujących zniżki w określonych atrakcjach oraz obiektach turystycznych i paraturystycznych, które działają na obszarze powiatu żyrardowskiego.



### 2.2.5 Pomoc społeczna, wsparcie rodziny i osób niepełnosprawny

Na terenie Powiatu instytucjonalna pomoc społeczną prowadzą ośrodki pomocy społecznej w gminach powiatu. Natomiast z ramienia powiatu pomoc taką świadczy Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Żyrardowie, które realizuje zadania z zakresu:

- **pomocy instytucjonalnej**
- **opieki nad dzieckiem** – udzielanie pomocy finansowej i wychowawczej rodzinom zastępczym, umieszczanie dzieci pozbawionych opieki rodziców w rodzinach zastępczych i całodobowych placówkach opiekuńczo-wychowawczych, udzielanie pomocy usamodzielnianym wychowankom placówek i rodzin zastępczych, udzielanie pomocy na kontynuowanie nauki pełnoletnim wychowankom rodzin zastępczych oraz całodobowych placówek opiekuńczo-wychowawczych,
- pomocy środowiskowej – współpraca ze stowarzyszeniami, ośrodkami pomocy społecznej, kuratorami sądowymi, pedagogami szkolnymi, instytucjami obsługującymi mieszkańców naszego powiatu,
- **pomocy osobom niepełnosprawnym** - w zakresie rehabilitacji zawodowej i społecznej zgodnie z planem finansowym PFRON i Uchwałami Rady Powiatu:
- **poradnictwa specjalistycznego**; w tym rodzinnego i doradztwa.

W zakresie pomocy instytucjonalnej Powiat Żyrardowski prowadzi (lub zleca) prowadzenie dwóch Placówek opiekuńczo-wychowawczych wsparcia dziennego, Świetlicę Profilaktyczno-Wychowawczą w Żyrardowie, przy ul. Waryńskiego 25 – jednostka budżetowa oraz Środowiskowe Ognisko Wychowawcze TPD w Żyrardowie – placówka prowadzona przez Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Oddział Powiatowy w Żyrardowie, organizacja pozarządowa. W sumie na koniec 2013 roku Świetlice objęły swoją pomocą ponad 100 dzieci. Poniższa tabela przedstawia liczbę dzieci w wieku szkolnym, która była objęta opieką i wsparciem w placówkach wsparcia dziennego:

Tabela 12. Liczba dzieci objęta pomocą w lata 2009-2013

Nazwa placówki	2009r.	2010r.	2011r.	2012r.	2013r.	Ogółem
Świetlica Profilaktyczno-Wychowawcza	58	56	61	61	70	306
Towarzystwo Przyjaciół Dzieci	40	65	60	60	35	260

Źródło: Materiał przygotowany przez PCPR w Żyrardowie.

Prowadzone przez Powiat Domy Pomocy Społecznej zajmują się osobami w podeszłym wieku przy ul. Sosabowskiego 23 w Żyrardowie, osobami przewlekle somatycznie chorymi przy ul. Limanowskiego 32B w Żyrardowie oraz dorosłymi niepełnosprawnymi intelektualnie w Hamerni. W sumie jest w nich 226 miejsc, w podziale na:

- Dom Pomocy Społecznej w Żyrardowie ul. Limanowskiego 32B (liczba miejsc – 68),
- Dom Pomocy Społecznej w Żyrardowie ul. Sosabowskiego 23 (liczba miejsc – 85),
- Dom Pomocy Społecznej w Hamerni (liczba miejsc – 73).

W ostatnich 5 latach wszystkie domy pomocy społecznej miały maksymalnie wykorzystane swoje miejsca. poniższa tabela przedstawia ilość pensjonariuszy w poszczególnych latach.



Tabela 13. Liczba pensionariuszy DPS w latach 2009-2013

	DPS Żyrardów ul. Limanowskiego 32B	DPS Żyrardów ul. Sosabowskiego 23	DPS w Hamerni Ul. Mszczonowska 1
stan na 31 grudnia 2014r	Liczba pensionariuszy	Liczba pensionariuszy	Liczba pensionariuszy
2009r.	79	71	74
2010r.	73	71	74
2011r.	67	82	72
2012r.	65	84	73
2013r.	68	85	73

Źródło: Materiał przygotowany przez PCPR w Żyrardowie.

Ostatnią instytucją jest Środowiskowy Dom Samopomocy w Żyrardowie przy ul. Armii Krajowej 3, który rozpoczął funkcjonowanie 11 grudnia 2011r. w chwili obecnej prowadzony jest przez Stowarzyszenie „Równych Szans” w Żyrardowie W latach 2011 – 2013 wydano 82 decyzje w sprawie skierowania i przedłużenia skierowania do Środowiskowego Domu Samopomocy w Żyrardowie.

Pomoc środowiskowa sprawowana jest jako zadanie własne powiatu w zakresie Opieka nad dzieckiem i rodziną, przede wszystkim poprzez organizowanie opieki w rodzinach zastępczych i przyznawanie świadczeń pieniężnych jest zadaniem własnym powiatu. W ramach tego zadania przyznawane są miesięczne świadczenia na częściowe pokrycie kosztów utrzymania dziecka w rodzinie zastępczej, natomiast pomoc pieniężna na usamodzielnienie i pomoc na kontynuowanie nauki przysługuje osobie, która przebywała w rodzinie zastępczej spokrewnionej, niezawodowej lub zawodowej lub całodobowej placówce opiekuńczo-wychowawczej, domu pomocy społecznej, schronisku dla nieletnich, zakładzie poprawczym, specjalnym ośrodku szkolno-wychowawczym albo młodzieżowym ośrodku wychowawczym co najmniej rok oraz umieszczenie nastąpiło na podstawie postanowienia sądu. W chwili obecnej w rodzinach zastępczych spokrewnionych lub niespokrewnionych jest 169 dzieci. Równocześnie w latach 2009 - 2013r. podpisano 105 porozumień w sprawie umieszczenia i ponoszenia kosztów utrzymania dzieci w placówkach opiekuńczo-wychowawczych poza powiatem żyrardowskim.

Tabela 14. Poniższa tabela przedstawia liczbę dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych funkcjonujących w powiecie żyrardowskim w latach 2009 – 2013

Lata	Rodzina zastępcza spokrewniona	Rodzina zastępcza niespokrewniona/niezawodowa	Rodzina zastępcza zawodowa wielodzietna niespokrewniona z dzieckiem	Rodzina zastępcza zawodowa pełniaca funkcję pogotowia rodzinnego
2009	122	30	4	13
2010	127	26	4	15
2011	118	37	3	17
2012	102	58	0	14
2013	110	59	0	16



W ramach pomocy osobom niepełnosprawnym Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie podejmuje działania zmierzających do ograniczenia skutków niepełnosprawności z zakresu rehabilitacji społecznej, w tym:

- dofinansowanie uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych,
- dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny oraz przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze dla osób niepełnosprawnych,
- dofinansowanie kosztów działalności Warsztatu Terapii Zajęciowej,
- dofinansowanie organizacji sportu, kultury, rekreacji i turystyki osobom niepełnosprawnym.
- dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych w związku z indywidualnymi potrzebami osób niepełnosprawnych

oraz działań realizowanych przez Powiatowy Urząd Pracy w Żyrardowie z zakresu zatrudnienia i rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych w tym:

- finansowanie wydatków na instrumenty lub usługi rynku pracy, określone w ustawie o promocji w odniesieniu do osób niepełnosprawnych, zarejestrowanych jako poszukujące pracy, niepozostające w zatrudnieniu,
- przyznawanie osobom niepełnosprawnym środków na rozpoczęcie działalności gospodarczej lub rolniczej,
- dokonywanie zwrotu kosztów poniesionych przez pracodawcę w związku z przystosowaniem tworzonych lub istniejących stanowisk pracy, dokonywanie zwrotu kosztów wyposażenia stanowiska pracy osoby niepełnosprawnej,
- finansowanie kosztów szkolenia i przekwalifikowania zawodowego osób niepełnosprawnych.

W realizacji zadań na rzecz osób niepełnosprawnych ważną rolę pełni powołana przez Starostę Powiatu Żyrardowskiego we wrześniu 2003 roku Powiatowa Społeczna Rada ds. Osób Niepełnosprawnych, której zadaniem jest inicjowanie i opiniowanie działań na rzecz tej społeczności naszego powiatu.

Realizując działania z zakresu poradnictwa specjalistycznego działa Punkt Specjalistycznego Poradnictwa Rodzinnego w Żyrardowie przy ul. Środkowej 36, który obsługuje pracownik socjalny oraz zatrudnieni na umowę zlecenia psycholog, terapeuta, pedagog. W latach 2009 - 2013 pracownicy Punktu Specjalistycznego Poradnictwa Rodzinnego zajmowali się 2 414 sprawami, które były zgłoszone przez osoby indywidualne, ośrodki pomocy społecznej, szkoły, policję, kuratorów i pedagogów szkolnych z terenu powiatu żyrardowskiego. Główne sprawy, którymi zajmował się punkt dotyczyły:

- Trudności wychowawczych dzieci. Problem dotyczył już nie tylko młodzieży, ale dzieci w szkołach podstawowych (problem występuje już od kl. V) np.: nie realizowanie obowiązków szkolnych, brak motywacji do nauki, nie odrabianie lekcji, nie czytanie lektur, złe zachowania w szkole, nie wykonywanie poleceń nauczycieli, samowolne wychodzenie z klasy, zaczepianie czy gnębienie innych uczniów, wymuszanie drobnych pieniędzy od uczniów klas młodszych. Rodzicom (opiekunom) zalecano ścisłą współpracę ze szkołą, proponowano pracę rodziny z pedagogiem, psychologiem oraz poradnictwem.
- Niewydolności opiekuńczo-wychowawczej. Przyczyn tego zjawiska jest wiele i przeważnie występują one łącznie, np.: niepełnosprawność rodziców/opiekunów (upośledzenie umysłowe, choroby psychiczne), alkoholizm, brak zatrudnienia i brak środków do życia, brak wzorców wychowawczych, przemoc w rodzinie, nowy partner(ka). Z rodzinami prowadzona była praca socjalna, poradnictwo i ścisła współpraca z kuratorami sądowymi i ośrodkami pomocy społecznej.



- Konfliktów rodzinnych i partnerskich. Przyczyny tu występujące są złożone. Są to zarówno sprawy związane ze sprawowaniem opieki nad małoletnimi dziećmi po rozstaniu się rodziców (partnerów), braku kontaktu jednego z rodziców z dzieckiem, bezrobocie i brak środków na utrzymanie rodziny, uzależnienia rodziców (alkohol, narkotyki), przemoc w rodzinie. Dzieciom i ich rodzicom/opiekunom proponowano opiekę psychologiczną, pedagogiczną i poradnictwo.
- Uzależnienia od alkoholu. To problem pogłębiający się w powiecie. Szczególnie trudny, jeśli dotyczy rodzin, gdzie są małoletnie dzieci. Osobom z uzależnieniem proponowano zgłoszenie się do Poradni Uzależnień i Współuzależnienia, gdzie powinni podjąć odpowiednią terapię.
- Niepełnosprawności (w tym upośledzenie umysłowe i fizyczne, również osoby w podeszłym wieku). Sytuacja takich osób jest szczególnie trudna, gdy nie ma pomocy rodziny lub opiekuna. Często osoby niepełnosprawne są samotne. Z powodu swojego kalectwa nie radzą sobie w trudach codziennych. Szczególnie trudna sytuacja jest samotnej niepełnosprawnej matki, która nie radzi sobie z powodu swojej niepełnosprawności w opiece nad małoletnimi dziećmi, a osoby niepełnosprawne w podeszłym wieku z powodu zbyt małych dochodów (renty, emerytury) żyją bardzo skromnie.
- Bezrobocie i braku środków do życia (ubóstwa). Dotyka coraz więcej rodzin na skutek utraty lub braku zatrudnienia. Brak perspektyw na zatrudnienie i zdobycia środków do życia przyczynia się do utraty bezpieczeństwa i stabilizacji, co w konsekwencji prowadzi do degradacji ludzi, rodzin i jest przyczyną występowania w rodzinach licznych konfliktów czy patologii. Bezrobocie jest przyczyną m. in. tego, że młodzi ludzie żyją w związkach partnerskich, a matki posiadają status matki samotnie wychowującej dziecko. Trudna jest sytuacja młodych rodzin, gdzie pracuje jedno z rodziców, a drugie zajmuje się wychowywaniem dzieci.

Specjalistyczny Punkt Poradnictwa Rodzinnego w Żyrardowie przy rozwiązywaniu problemów zgłaszających się o pomoc rodzin i osób współpracował z pedagogami szkolnymi szkół podstawowych, gimnazjów i szkół średnich, z Poradnią Psychologiczno Pedagogiczną, z Sądem Rejonowym w Żyrardowie Wydziałem Rodzinny i Nieletnich, Zespołem Kuratorów Sądowych, Komendą Powiatową Policji w Żyrardowie, Strażą Miejską w Żyrardowie, Ośrodkami Pomocy Społecznej z terenu Powiatu Żyrardowskiego, Poradnią Zdrowia Psychicznego i Uzależnień w Żyrardowie, Domem Opieki „Dar Serca” w Oryszewie, noclegownią dla ofiar przemocy w Gąbie, TPD w Żyrardowie, Zarządem Rejonowym PCK w Żyrardowie.

Ponadto w ramach działań mających na celu rozwiązywanie problemów społecznych Powiatowe Centrum Rodzinie w Żyrardowie aktywnie współpracuje z organizacjami pozarządowymi. W latach 2009 – 2013 udzieliło dofinansowania ze środków PFRON dla stowarzyszeń działających na rzecz osób niepełnosprawnych oraz współpracowało ze stowarzyszeniami działającymi w zakresie pomocy społecznej, a szczególnie ze:

- Stowarzyszeniem „Równych Szans”- dofinansowanie do wycieczek dla niepełnosprawnych członków stowarzyszenia i ich opiekunów;
- Polskim Związkiem Niewidomych, Koło Terenowe w Żyrardowie – dofinansowanie do imprez integracyjnych z okazji Święta Białej Laski;
- Polskim Związkiem Emerytów, Rencistów i Inwalidów, Oddział Rejonowy w Żyrardowie - dofinansowanie do imprez integracyjnych z okazji Dnia Seniora;
- Polskim Związkiem Emerytów, Rencistów i Inwalidów, Zarząd Rejonowy w Mszczonowie - dofinansowanie do wycieczek dla niepełnosprawnych członków związku;
- Powiatowym Stowarzyszeniem Rodzin Abstynenckich „Jutrzenka” w Żyrardowie - dofinansowanie do uczestnictwa w obozie edukacyjno – terapeutycznym dla niepełnosprawnych członków stowarzyszenia;



- Stowarzyszeniem „Amazonki” – dofinansowanie do wycieczek dla członkiń stowarzyszenia i ich opiekunów;
- Świetlicą Socjoterapeutyczną w Radziejowicach – dofinansowanie imprez z okazji Dnia dziecka,
- Klubem Seniora „Złota Jesień” z Mszczonowa – dofinansowanie wycieczek turystyczno-krajoznawczych dla osób niepełnosprawnych;
- Stowarzyszeniem Osób Niepełnosprawnych „Razem Być” w Żyrardowie - dofinansowanie wycieczek turystyczno-krajoznawczych dla osób niepełnosprawnych;
- Stowarzyszeniem Rodziców i Opiekunów Dzieci Niepełnosprawnych „Uśmiech Dziecka” w Mszczonowie - dofinansowanie do wycieczek dla dzieci niepełnosprawnych i ich opiekunów;
- Stowarzyszeniem na rzecz Dzieci i Młodzieży z Niepełnosprawnością Psychofizyczną „Pomóż Żyć” - dofinansowanie do wycieczek dla dzieci niepełnosprawnych i ich opiekunów;
- Stowarzyszenie Seniorów „Promyk” - dofinansowanie do wycieczek dla niepełnosprawnych członków stowarzyszenia.

## 2.2.6 Bezpieczeństwo publiczne

Jednym z podstawowych zadań Powiatu jest zapewnienie porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli. Powiat wykonuje to zadanie przy pomocy merytorycznych wydziałów Starostwa Powiatowego, powiatowych służb, inspekcji i straży. Służby powiatowe obejmują:

- Komendę Powiatową Państwowej Straży Pożarnej;
- Komendę Powiatową Policji;
- Powiatowy Inspektorat Nadzoru Budowlanego;
- Powiatowa Stacja Sanitarno – Epidemiologiczna;
- Powiatowy Inspektorat Weterynarii.

Bezpośrednio o bezpieczeństwo mieszkańców powiatu żyrardowskiego dbają Komenda Powiatowa Policji w Żyrardowie wraz z Komisariatami Policji w Mszczonowie, Puszczy Mariańskiej i Wiskitkach oraz Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej w Żyrardowie wraz z Ochotniczymi Strażami Pożarnymi zlokalizowanymi w innych miejscowościach powiatu.

Zgodnie z danymi odnośnie liczby przestępstw kryminalnych KPP Żyrardów znajduje w czołówce jednostek najbardziej obciążonych w garnizonie mazowieckim (obejmującym prawie 30 jednostek w województwie). W 2014 roku stwierdzono w powiecie żyrardowskim 1817 przestępstw, tj. o 4,2% mniej niż w 2010 roku i o ponad 14% mniej niż w roku 2013. Generalnie na terenie powiatu od 2000 roku odnotowuje się tendencję spadkową w liczbie popełnianych przestępstw.

W strukturze popełnianych czynów karalnych przewagę miały przestępstwa kryminalne, które stanowiły 76% ogólnej liczby wszczętych postępowań. Znaczny udział stanowiły także przestępstwa z grupy czynów szczególnie wpływających na poczucie bezpieczeństwa mieszkańców (tzw. 7 kategorii przestępstw o charakterze kryminalnym<sup>17</sup>). W 2014 roku grupa ta liczyła 834 zdarzenia, tj. 45,9% ogólnej liczby wszczętych postępowań, o 3 punkty procentowe mniej niż w roku 2013. Wśród wspomnianej wyżej listy przestępstw największy udział miały kradzieże (45,3%) oraz kradzież z włamaniem (30,8%). Są to jednak przestępstwa których liczba w powiecie żyrardowskim maleje<sup>18</sup>. Niekorzystnym zjawiskiem jest wzrost liczby przestępstw o charakterze „rozbójniczym”. Liczba wszczętych postępowań w sprawie bójki i pobicia w ciągu jednego roku wzrosła o prawie 43% (prawie dwukrotnie więcej

<sup>17</sup> Do grypy tej zalicza się: bójka i pobicie; uszczerbek na zdrowiu; kradzież cudzej rzeczy; kradzież samochodu; rozbój, kradzież rozbójnicza i wymuszenia rozbójnicze; kradzież w włamaniu; uszkodzenie mienia.

<sup>18</sup> Informacje na podstawie Sprawozdania KP w Żyrardowie za 2014 rok



niż w 2010 roku) natomiast w sprawie uszczerbku na zdrowiu o 8,8% (o 42% względem roku 2010).

Wykrywalność przestępstw w 2014 roku wyniosła 58,9% i była ona niższa o 0,2% od wskaźnika dla 2013 roku. Poziom wykrywalności przestępstw kryminalnych osiąga od 2006 roku poziom średnio 50%. Pozytywną zmianą jest wzrost wykrywalności sprawców bójek i pobić z 57% do 77%.

Struktura przestrzenna popełnianych przestępstw wskazuje na większe nasilenie problemu w stolicy powiatu, co wynika przede wszystkim z wielkości ośrodka miejskiego.

Tabela 15. Przestępstwa stwierdzone w powiecie żyrardowskim w latach 2012-2014

	2012		2013		2014	
	Przestępstwa (ogółem)	Wykrywalność (%)	Przestępstwa (ogółem)	Wykrywalność (%)	Przestępstwa (ogółem)	Wykrywalność (%)
KP Żyrardów	1104	55,7	1166	54,6	1121	57,6
KP Mszczonów	397	67,6	551	65,2	495	65,2
KP Wiskitki	328	66,0	242	63,6	174	54,0
KP Puszcza Mariańska	197	65,0	142	64,3	111	54,0

Źródło: Komenda Powiatowa Policji w Żyrardowie

W celu zapobiegania przestępstwom a przede wszystkim zwiększenia poziomu bezpieczeństwa mieszkańcom powiatu żyrardowskiego Komenda Powiatowa Policji w Żyrardowie wraz z podległymi jednostkami organizują szereg przedsięwzięć skierowanych do społeczności lokalnej. Są to m.in. kampanie społeczne „bezpieczny senior”, akcje promujące aktywność sportową wśród młodzieży (np. podopiecznych zakładu poprawczego), edukację w ramach festynów lokalnych oraz zajęć szkolnych

Na poczucie bezpieczeństwa wpływ mają także zdarzenia drogowe. Zgodnie z danymi KPP Żyrardów teoretycznie zagrożenie na drogach powiatu maleje. Od 2010 roku odnotowuje się stały spadek kolizji samochodowych. W 2014 roku odnotowano ich 689, tj. o 19% mniej względem 2010 roku. Liczba wypadków drogowych utrzymuje się na stałym poziomie około 70 zdarzeń rocznie. Nadal odnotowuje się jednak znaczną liczbę osób zatrzymanych z powodu nadużycia alkoholu – sumie w 2014 roku zatrzymano 88 nietrzeźwych kierowców.

Na terenie miasta Żyrardów funkcjonuje ponadto Straż Miejska, do zadań której należy m.in. ochrona spokoju i porządku w miejscach publicznych, czuwanie nad porządkiem i kontrola ruchu drogowego, zabezpieczenie miejsca przestępstwa, katastrofy lub innego podobnego zdarzenia albo miejsc zagrożonych takim zdarzeniem przed dostępem osób postronnych oraz inne zadania zgodnie z ustawą z dnia 29 sierpnia 1997 r. o strażach gminnych (Dz.U. Nr 123, poz. 779, ze zm.). Żyrardowska Straż Miejska jest jednostką organizacyjną Miasta Żyrardowa utworzoną w 1992 roku. Dzięki porozumieniu zawartemu w dniu 26 marca 2001 pomiędzy Prezydentem Miasta Żyrardowa a Komendantem Powiatowym Policji w Żyrardowie, zostały określone szczegółowe zasady współpracy Straży Miejskiej z Policją. W dniu 15 września 2001 roku został uruchomiony system monitoringu wizyjnego wybranych obszarów miasta Żyrardowa, obsługiwany przez funkcjonariuszy Straży Miejskiej w jej siedzibie<sup>19</sup>. Obecnie w mieście działa 28 kamer szybkoobrotowych oraz 5 kamer stacjonarnych.

<sup>19</sup> [www.strazmiejska.zyrardow.pl/historia-zyrardowskiej-strazy-miejskiej](http://www.strazmiejska.zyrardow.pl/historia-zyrardowskiej-strazy-miejskiej) (dostęp 08.06.2015)

Jednostką, która odgrywa dużą rolę w zakresie bezpieczeństwa mieszkańców jest Straż Pożarna. Uczestniczy ona w ratownictwie w przypadku wielu zdarzeń i pożarów – statystyka działań ratowniczo-gaśniczych zestawiona została w poniższej tabeli.

Tabela 16. Statystyka zdarzeń w powiecie żyrardowskim w latach 2010 - 2014

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014
pożary	430	455	629	320	450
miejscowe zagrożenia	498	529	458	927	505
alarmy fałszywe	65	62	47	48	67

Źródło: Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej w Żyrardowie

Na uwagę zasługuje fakt, że w odniesieniu do województwa mazowieckiego oraz całego kraju wszystkie wskaźniki opisujące podstawowe zdarzenia w odniesieniu do liczby mieszkańców są wyższe w powiecie żyrardowskim. W 2014 roku liczba pożarów przypadających na 1000 mieszkańców w powiecie wyniosła 6,10 gdy w województwie mazowieckim zaledwie nie przekroczyła poziomu 4 zdarzeń. W powiecie żyrardowskim powyżej średniej wojewódzkiej odnotowano także liczbę interwencji straży pożarnej oraz liczbę wszystkich zdarzeń na 1000 mieszkańców.

Struktura przestrzenna zdarzeń i interwencji straży pożarnej wskazuje, że pomimo faktu, że miasto Żyrardów oraz Mszczonów są największe w powiecie, wskaźniki pożarów oraz miejscowych zagrożeń w odniesieniu do liczby mieszkańców nie są na ich terenie największe.

Tabela 17. Struktura przestrzenna pożarów w powiecie żyrardowskim w latach 2013 i 2014

MIASTO / GMINA	Ilość mieszkańców w w tys.	POŻARY 2013			POŻARY 2014			Zmiana % w stosunku do 2013 roku
		Ilość	Udział %	Na 1000 mieszk.	Ilość	Udział %	Na 1000 mieszk.	
m. Żyrardów	39,263	197	61,56	4,9	194	43,11	4,94	- 1,5
Mszczonów	11,361	30	9,37	2,6	48	10,66	4,22	+ 60
Puszcza Mar.	8,272	23	7,18	2,8	70	15,55	8,46	+ 204
Radziejowice	5,236	20	6,25	4,11	60	13,33	11,45	+ 200
Wiskitki	9,606	50	15,62	5,25	78	17,33	8,11	+ 56
<b>Powiat Żyrardowski</b>	<b>73,738</b>	<b>320</b>		<b>4,31</b>	<b>450</b>		<b>6,10</b>	<b>+ 40,6</b>

Źródło: „Informacja o stanie bezpieczeństwa pożarowego powiatu żyrardowskiego za rok 2014”



Tabela 18. Struktura przestrzenna miejscowych zagrożeń w powiecie żyrardowskim w latach 2013 i 2014

MIASTO / GMINA	Ilość mieszkańców w w tys.	MIEJSCOWE ZAGROŻENIA 2013			MIEJSCOWE ZAGROŻENIA 2014			Zmiana % w stosunku do 2013 roku
		Ilość	Udział %	Na 1000 mieszk.	Ilość	Udział %	Na 1000 mieszk.	
m. Żyrardów	39,263	455	49,08	11,31	192	38,01	4,89	- 57,8
Mszczonów	11,361	87	9,38	7,62	68	13,46	5,98	- 27,9
Puszcza Mar.	8,272	106	11,43	13,0	93	18,41	11,24	- 13,9
Radziejowice	5,236	92	9,92	18,9	60	11,88	11,45	- 53,3
Wiskitki	9,606	187	20,1	19,6	92	18,21	9,57	- 49,1
Powiat Żyrardowski	73,738	927		12,5	505		6,84	- 45,5

Źródło: „Informacja o stanie bezpieczeństwa pożarowego powiatu żyrardowskiego za rok 2014”

W strukturze przyczyn pożarów największy udział w 2014 roku stanowiły podpalenia umyślne (trawy ścierniska) (52,88%) oraz tzw. inne przyczyny, których ustalenie nie było możliwe (20,66%). Najczęstsze przyczyny miejscowych zagrożeń w ramach których musiały interweniować jednostki straży pożarnej to: usuwanie gniazd owadów (39,9%) oraz wypadki samochodowe (23,56%).

Działalność państwowej straży pożarnej wspierana jest również przez jednostki ochotniczej straży pożarnej. Na terenie powiatu żyrardowskiego funkcjonują:

- Ochotnicza Straż Pożarna Żyrardów;
- Ochotnicza Straż Pożarna Mszczonów;
- Ochotnicza Straż Pożarna Bartniki;
- Ochotnicza Straż Pożarna Wiskitki;
- Ochotnicza Straż Pożarna Radziejowice;
- Ochotnicza Straż Pożarna Jesionka;
- Ochotnicza Straż Pożarna Korytów;
- Ochotnicza Straż Pożarna Puszcza Mariańska;
- Ochotnicza Straż Pożarna Nowe Kozłowice;
- Ochotnicza Straż Pożarna Kuklówka Zarieczna;
- Ochotnicza Straż Pożarna Michałów;
- Ochotnicza Straż Pożarna Kamion;
- Ochotnicza Straż Pożarna Guzów;
- Ochotnicza Straż Pożarna Grabina;
- Ochotnicza Straż Pożarna Miedniewice;
- Ochotnicza Straż Pożarna Zbierzów;
- Ochotnicza Straż Pożarna Działki;
- Ochotnicza Straż Pożarna Grabce Towarzystwo;
- Ochotnicza Straż Pożarna Bobrowce;
- Ochotnicza Straż Pożarna Nowy Drzewicz;
- Ochotnicza Straż Pożarna Nowy Oryszew;
- Ochotnicza Straż Pożarna Osuchów;
- Ochotnicza Straż Pożarna Aleksandrów;
- Ochotnicza Straż Pożarna Waleriany;

- Ochotnicza Straż Pożarna Piekary.

## 2.2.7 Organizacje pozarządowe

Na terenie powiatu działa wiele organizacji pozarządowych, które aktywne są w różnych sferach życia społecznego. Według danych Starostwa Powiatowego działających prężnie na terenie powiatu organizacji jest w sumie około 130. Aktywność organizacji pozarządowych przejawia się nie tylko w sferze aktywności sportowej mieszkańców, ale też w sferze kultury, edukacji, ochrony zdrowia, pomocy społecznej, wsparcia osób starszych i wielu innych<sup>20</sup>. Większość z nich ma swoją siedzibę w stolicy powiatu – mieście Żyrardowie.

Trzeci sektor współpracuje z samorządem terytorialnym – zarówno z samorządami gminnymi, jak i powiatowym. Powiat co roku aktualizuje program współpracy z organizacjami pozarządowymi, gdzie określa zasady współpracy i obszary, które będzie wspierał finansowo. W rok 2015 przeznaczono na ten cel 100 000 zł, a priorytetowymi zadaniami współfinansowanymi z budżetu będą zadania z zakresu:

- pomocy społecznej,
- działań na rzecz osób niepełnosprawnych,
- kultury fizycznej i sportu.

Pamiętać również należy, że zaangażowanie w działalność społeczną i zakres działań organizacji bywa różny. Mogą być podmioty, które figurują tylko w rejestrze powiatu oraz takie, które nie są zarejestrowane. Również skala funkcjonowania może być różna, są organizacje bardzo prężnie działające jak i takie, których działanie jest bardzo ograniczone lub zawieszone.

## 2. 3. Uwarunkowania gospodarcze

### 2.3.1 Rynek pracy i bezrobocie<sup>21</sup>

Sytuację na lokalnym rynku pracy odzwierciedla wskaźnik stopy bezrobocia liczony jako procentowy udział liczby bezrobotnych zarejestrowanych do liczby ludności czynnej zawodowo.

Stopa bezrobocia w końcu grudnia 2014r. w Powiecie żyrardowskim wynosiła 15,6%. W odniesieniu do grudnia 2010r. wzrosła o 2,2 punktu procentowego, co przedstawia tabela poniżej.

Tabela 19. Stopa bezrobocia w latach 2010-2014

Lata	Polska	Województwo Mazowieckie	Powiat Żyrardowski
2010	12,3%	9,4%	13,4%
2011	12,5%	9,9%	13,7%
2012	13,4%	10,8%	15,1%
2013	13,4%	11,0%	16,3%
2014	11,5%	9,8%	15,6%

<sup>20</sup> Zestawienie organizacji działających na obszarze powiatu żyrardowskiego dostępne jest pod adresem <http://www.powiat-zyrardowski.pl/index.php?strona=14>.

<sup>21</sup> Rozdział ten powstał na podstawie materiału przygotowanego przez Powiatowy Urząd Pracy w Żyrardowie - „Analizy bezrobocia”.



Na koniec 2014 roku w powiecie liczba bezrobotnych wynosiła 4168 osób i była mniejsza o 251 od danych na koniec 2013 roku.

W okresie ostatnich pięciu lat liczba osób bezrobotnych wzrosła we wszystkich gminach. Przy czym najwięcej bezrobotnych jest w gminie Żyrardów, a najmniej w gminie Radziejowice. Liczbę zarejestrowanych bezrobotnych w podziale na gminy powiatu przedstawia tabela poniżej.

Tabela 20. Zarejestrowani bezrobotni w powiecie żyrardowskim

Obszary powiatu żyrardowskiego	Zarejestrowani bezrobotni w dniu:				Wzrost liczby bezrobotnych	
	31.12.2010r.		31.12.2014r.		w osobach	w %
	Ogółem osób	Udział %w ogółem	Ogółem osób	Udział %w ogółem		
m.g. Mszczonów	413	11,5	486	11,7	73	17
gm. Puszcza Mar.	377	10,5	448	10,8	71	18
gm. Radziejowice	232	6,5	297	7,1	65	28
gm. Wiskitki	497	13,9	622	14,9	125	25
m. Żyrardów	2064	57,6	2315	55,5	251	12
<b>Powiat ogółem</b>	<b>3583</b>	<b>100</b>	<b>4168</b>	<b>100</b>	<b>585</b>	<b>16</b>

Źródło: Materiały PUP Żyrardów.

W końcu grudnia 2014r. w urzędzie pracy zarejestrowanych było 1.929 bezrobotnych kobiet. Procentowy udział kobiet w liczbie bezrobotnych ogółem wynosił 46,3% (mężczyźni 53,7%). W porównaniu z grudniem 2010r. liczba bezrobotnych kobiet wzrosła o 284 osoby, tj. o 17,3%, a udział kobiet wśród bezrobotnych zarejestrowanych zwiększył się o 0,4 punktu procentowego. Najwyższy udział bezrobotnych kobiet odnotowano w Mszczonowie – 51,2% ogółu bezrobotnych z tego terenu oraz w gminie Żyrardów – 46,8%. Natomiast najniższy udział kobiet wśród osób bezrobotnych wystąpił w gminie Wiskitki – 42,3%. Dane dotyczące bezrobotnych kobiet przedstawia tabela poniżej.

Tabela 21. Bezrobotne kobiety w latach 2010 - 2014

Wyszczególnienie	Rok 2010			Rok 2014		
	Liczba bezrobotnych		Udział kobiet wśród bezrobotnych w %	Liczba bezrobotnych		Udział kobiet wśród bezrobotnych w %
	Ogółem	Kobiet		Ogółem	Kobiet	
m.gm. Mszczonów	413	187	45,3	486	249	51,2
g. Puszcza Mar.	377	174	46,1	448	206	46,0
g. Radziejowice	232	106	45,7	297	128	43,1
g. Wiskitki	497	216	43,5	622	263	42,3
m. Żyrardów	2064	962	46,6	2315	1083	46,8

Powiat ogółem	3583	1645	45,9	4168	1929	46,3
---------------	------	------	------	------	------	------

Źródło: Materiały PUP Żyrardów.

Analizując bezrobocie wśród mieszkańców obszarów wiejskich na koniec grudnia 2014r. w ewidencji urzędu pozostawało 1.584 osoby bezrobotnych w tym 715 kobiet. Ta grupa bezrobotnych liczyła 38,0% ogółu bezrobotnych. W odniesieniu do 2010r. liczba bezrobotnych mieszkańców wsi wzrosła o 298 osób, tj. o 23%.

Analizując strukturę bezrobotnych zamieszkałych na wsi, pod względem wykształcenia, to nadal dominują osoby z wykształceniem gimnazjalnym i niższym (563 osoby, tj. 35,5%). Nieco mniej liczna była grupa bezrobotnych posiadających wykształcenie zasadnicze zawodowe (436 osób, tj. 27,5%).

Nadal dużą grupę wśród bezrobotnych osoby będące w szczególnej sytuacji na lokalnym rynku pracy i stanowią 88,4%. Osoby długotrwale bezrobotne, pozostające bez pracy powyżej 12 miesięcy i dłużej obejmują 62,1% ogółu bezrobotnych zamieszkujących na wsi.

W 2014r. wśród zarejestrowanych bezrobotnych przeważały osoby o niskim poziomie wykształcenia i bez kwalifikacji zawodowych. Na koniec grudnia 2014r. w ewidencji urzędu pracy zarejestrowanych było 2.406 osób z wykształceniem niższym od średniego, tj. 57,7% ogółu bezrobotnych. Wśród osób bezrobotnych zdecydowanie przeważają osoby posiadające wykształcenie na poziomie gimnazjalnym (1.373 osoby, tj. 32,9% ogółu bezrobotnych) oraz na poziomie zasadniczej szkoły zawodowej (1033 osoby, tj. 24,8% ogółu bezrobotnych). W 2010r-2014r. odnotowaliśmy najwyższą dynamikę napływu do bezrobocia osób z wykształceniem wyższym. O ile bezrobocie w powiecie wzrosło w ciągu pięciu lat o 16,3%, to wśród osób z wykształceniem wyższym przyrost liczby zarejestrowanych wyniósł aż 49,2%. Najniższy wskaźnik napływu do bezrobocia odnotowano wśród bezrobotnych z wykształceniem zasadniczym zawodowym (9%). Analizę tą przedstawia tabela poniżej.

Tabela 22. Bezrobotni według wykształcenia

Wyszczególnienie	2010r.		2014r.		Wzrost/spadek 2014/2010	
	Osoby	Struktura w %	Osoby	Struktura w %	w osobach	w %
Wyższe	260	7,3	388	9,3	128	49,2
Policealne i średnie zaw.	700	19,5	795	19,1	95	13,6
Średnie ogólnokształcące	481	13,4	579	13,9	98	20,4
Zasadnicze zawodowe	948	26,5	1033	24,8	85	9,0
Gimnazjalne i niżej	1194	33,3	1373	32,9	179	15
<b>Ogółem</b>	<b>3583</b>	<b>100</b>	<b>4168</b>	<b>100</b>	<b>585</b>	<b>16,3</b>

Źródło: Materiały PUP Żyrardów.

Na koniec grudnia 2014r. dominowali bezrobotni w przedziale wiekowym 25 – 34 lata (1.056 osób, tj. 25,3% ogółu bezrobotnych) oraz bezrobotni w przedziale wiekowym 35 – 44 lata (940 osób, tj. 22,6% ogółu bezrobotnych). Natomiast najmniej liczną populację stanowiły osoby w wieku 60 lat i więcej – 223 osoby (5,3%). W porównaniu z analogicznym okresem 2010r.



w jednej grupie - do 24 lat- zmniejszyła się liczba bezrobotnych o 126 osób t.j. 15,5%; w pozostałych grupach wiekowych odnotowano wzrost liczby bezrobotnych. Najwyższy wzrost w liczbach bezwzględnych odnotowano wśród bezrobotnych od 35 do 44 roku życia (o 254 osoby). Jednakże, w liczbach względnych największy wzrost zaobserwowano w grupie bezrobotnych w wieku 60 – 64 (wzrost o 175% t.j. o 142 osoby).

Obowiązujące zasady sprawozdawczości pozwalają na bieżący monitoring wyodrębnianej kategorii bezrobotnych, czyli „osób w szczególnej sytuacji na rynku pracy” są to:

- bezrobotni do 25 roku życia,
- bezrobotni długotrwale,
- bezrobotni powyżej 50 roku życia,
- bezrobotni niepełnosprawni,

Bezrobotni, którzy znajdują się w szczególnej sytuacji na lokalnym rynku pracy stanowili na koniec 2014r. 86,3% wszystkich bezrobotnych.

Analizując pierwszą kategorię „bezrobotnych do 25 roku życia” to na koniec 2014 roku osób było takich 686. Bezrobotna młodzież to 16,5% ogółu bezrobotnych. W porównaniu do grudnia 2010r. populacja ta zmalała o 126 osób, a udział procentowy jest niższy o 6,2 punktu procentowego. Na koniec grudnia 2014r. spośród 686 osób do 25 roku życia:

- 30 osób posiadało wykształcenie wyższe,
- 375 osób posiadało wykształcenie średnie (zawodowe i ogólnokształcące),
- 281 osoby posiadały wykształcenie poniżej średniego (zawodowe i gimnazjalne).

Biorąc pod uwagę czas pozostawania bez pracy, to najliczniejszą grupę stanowiły osoby pozostające bez pracy przez okres od 1 – 3 miesięcy (195 osób, tj. 28,4%). Następnie 138 osób (20,1%) pozostawały bez pracy przez okres od 3 – 6 miesięcy oraz 172 osób (25,1%) powyżej 12 miesięcy. Istotnym problemem na lokalnym rynku pracy jest bezrobocie długotrwale. Długie przerwy w aktywności zawodowej powodują zaprzepaszczenie w części lub w całości umiejętności niezbędnych w pracy.

Kolejną grupą to długotrwale bezrobotni, których zarejestrowanych na koniec 2014r było 2488 osób (tj. 59,7% ogółu bezrobotnych), w tym 1148 kobiet (tj. 46,1% ogółu długotrwale pozostających bez pracy). Długotrwale bezrobocie w największym stopniu dotknęło następujące grupy bezrobotnych:

- osoby posiadające wykształcenie niższe od średniego – 1561 osób, tj. 62,7% ogółu długotrwale bezrobotnych,
- osoby w wieku 25 – 34 lata – 24%, osoby w wieku 35-44 lata -23,9% oraz osoby w wieku 45 – 54 lata – 22,1%,
- osoby bez stażu lub z krótkim stażem poniżej 1 roku 32,2%.

Uwagę zwraca fakt, że osoby długotrwale bezrobotne bagatelizują sobie kontakt z urzędem pracy, gdyż 409 osób zostało wykreślonych z tytułu braku gotowości do podjęcia pracy, tj. ponad 22,2% włączeń z ewidencji.

Populacja bezrobotnych powyżej 50 roku życia to kolejna grupa „osób w szczególnej sytuacji na rynku pracy”. Na koniec grudnia 2014r. w ewidencji urzędu pracy było zarejestrowanych 1126 bezrobotnych powyżej 50 roku życia, w tym 406 kobiet. Stanowili oni 27% ogółu bezrobotnych. W porównaniu do grudnia 2010r. nastąpiło zwiększenie tej grupy o 337 osób (tj. 42,7%).

W ciągu pięciu lat urząd pracy zarejestrował 840 osób powyżej 50 roku życia, co stanowiło 17,8% ogółu nowo zarejestrowanych. W przypadku osób jeszcze starszych w wieku 60+, których na koniec grudnia 2014r. było 223 osoby, a którzy więcej niż 2 lata szukali pracy było 103. Większość z nich zostaje wykreślona z ewidencji w sposób naturalny, z chwilą nabycia uprawnienia do świadczenia przedemerytalnego lub emerytury.



Bezrobotni powyżej 50 roku życia legitymowali się głównie wykształceniem niższym od średniego – 816 osób, tj. 72,4% ogółu tej kategorii bezrobotnych. Warto zaznaczyć, że 696 osób (61,8%) z tej grupy bezrobotnych pozostawało bez pracy powyżej 12 miesięcy.

Szczególnego wsparcia wymagają osoby niepełnosprawne. Praca dla tych osób stanowi nie tylko źródło dochodów, ale także najskuteczniejszy sposób rehabilitacji społeczno-zawodowej. Na dzień 31 XII 2014r. w ewidencji bezrobotnych osoby niepełnosprawne stanowiły 5,1% ogółu bezrobotnych, tj. 211 osób, w tym 93 kobiety. W odniesieniu do 2010r. liczba bezrobotnych niepełnosprawnych wzrosła o 25 osób. Bezrobotni niepełnosprawni to osoby w większości z wykształceniem zasadniczym zawodowym (67 osób) i gimnazjalnym (87 osoby) posiadające kilkuletnie przerwy w zatrudnieniu. Prawo do zasiłku posiadają 34 osoby w omawianej kategorii, tj. 16,1%.

W ciągu pięciu lat napływ bezrobotnych niepełnosprawnych wynosił 251 osób. Pracę podjęły 123 osoby niepełnosprawne.

Wśród zarejestrowanych osób bezrobotnych 67,8% posiadało lekki stopień niepełnosprawności (143 osoby), natomiast 32,2% stopień umiarkowany (68 osób).

Według rodzaju niepełnosprawności najwięcej bezrobotnych niepełnosprawnych odnotowano w grupie z upośledzeniem narządu ruchu – 50 osób (23,7% ogółu bezrobotnych niepełnosprawnych), z chorobami psychicznymi – 30 osób (14,2%) oraz z chorobami neurologicznymi – 29 osób (13,7%).

W końcu 2014r. spośród zarejestrowanych bezrobotnych w omawianej populacji najliczniejszą grupę stanowiły osoby ze stażem od 20 do 30 lat – 42 osoby (19,9% ogółu bezrobotnych niepełnosprawnych).

Pod względem wieku dominowały osoby w przedziale wieku 45 – 54 lata (67 osób), tj. 31,7% ogółu bezrobotnych tej kategorii oraz 55 – 59 lat (49 osób), tj. 23,2%.

Osoby niepełnosprawne cechuje niska aktywność zawodowa. Sytuacja ta spowodowana jest między innymi bardzo niskim poziomem kwalifikacji zawodowych. Najwięcej bezrobotnych niepełnosprawnych było z wykształceniem zasadniczym zawodowym – 67 osób i gimnazjalnym – 87 osoby, tj. odpowiednio 31,7% i 41,2% ogółu bezrobotnych niepełnosprawnych.

Charakterystyka bezrobocia wymaga szczegółowego zbadania struktury bezrobotnych pod względem posiadanego zawodu. Dzięki temu możliwe jest wyłonienie tych kategorii zawodowych, które cechują się najliczniejszą grupą bezrobotnych. Wśród zarejestrowanych bezrobotnych pierwszą i najliczniejszą grupę są osoby bez zawodu z wynikiem 549 osób, z czego 260 osób stanowią kobiety. Kolejną pozycję zajmują sprzedawcy – 338 osób, z czego 285 to kobiety. Poniższa tabela przedstawia zawody najczęściej reprezentowane wśród bezrobotnych z terenu powiatu żyrdowskiego.

Tabela 23. Bezrobotni według zawodów w powiecie żyrdowskim

Lp.	Nazwa zawodu	Bezrobotni wg zawodów
1.	Sprzedawca	338
2.	Pakowacz	155
3.	Pozostali operatorzy stacjonarnych maszyn gdzie indziej niesklasyfikowani	150
4.	Robotnik budowlany	97
5.	Magazynier	73
6.	Ślusarz	70



7.	Robotnik pomocniczy w przemyśle przetwórczym	67
8.	Technik ekonomista	66
9.	Murarz	65
10.	Robotnik magazynowy	56

Źródło: Materiały PUP Żyrardów.

W 2014r. zgłoszonych zostało 2.184 oferty pracy w różnych zawodach. Najliczniej składano oferty w następujących zawodach: pakowacz, sprzedawca, magazynier, robotnik gospodarczy, pozostali pracownicy obsługi biurowej, robotnik magazynowy, sprzątaczką, monter podzespołów elektronicznych, kierowca, operator wózków jezdniowych.

W 2014r. pracodawcy zgłosili 2184 miejsc pracy i miejsc aktywizacji zawodowej, tj. o 87 miejsc pracy **więcej** niż w roku 2010. Większość wolnych miejsc pracy zgłosili pracodawcy z sektora prywatnego.

Pracodawcy z terenu powiatu żyrardowskiego zgłosili 553 oferty, co stanowiło 28% wszystkich zgłoszonych ofert pracy (w 2010r. 1972 oferty) i tak z terenu:

- Żyrardowa – 269 ofert (w 2010r. 1340 ofert),
- miasta i gminy Mszczonów – 169 ofert (w 2010r. 331 ofert),
- gminy Puszcza Mariańska – 26 ofert (w 2010r. 66 ofert),
- gminy Radziejowice – 48 ofert (w 2010r. 106 ofert),
- gminy Wiskitki – 41 ofert. (w 2010r. 129 ofert).

Aktywne programy rynku pracy odgrywają ważną rolę w aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych. Programy te niezależnie od celów szczegółowych mają jeden cel wspólny – ułatwić bezrobotnym znalezienie zatrudnienia.

W ramach limitowanych oraz Nielimitowanych wydatków Funduszu Pracy w okresie pięciu lat, w projektach, programach lub działaniach w ramach promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia oraz aktywizacji zawodowej uczestniczyło **3 496** osób i tak:

- w szkoleniach uczestniczyły **475** osób,
- w stażach uczestniczyły **2 043** osoby,
- w pracach interwencyjnych uczestniczyły **36** osób,
- w robotach publicznych uczestniczyło **76** osób,
- dotacje na rozpoczęcie działalności gospodarczej otrzymały **519** osób,
- refundacja za wyposażenie i doposażenie **81** stanowisk pracy,
- w pracach społecznie użytecznych i innych uczestniczyło **266** osób.

Poza tym:

- stypendium za kontynuowanie nauki otrzymały **15** osób,
- dodatek aktywizacyjny otrzymało **1297** osób,
- refundacja składki KRUS **2** osoby.

Podsumowując problemy gospodarcze miały wpływ na dalszy wzrost liczby bezrobotnych (o 585 osób w porównaniu do 2010r.) oraz wzrost stopy bezrobocia o 2,2 punktu procentowego.

Najdotkliwiej skutki bezrobocia odczuwają:

- osoby bezrobotne zamieszkujące na wsi 38% ogółu bezrobotnych,
- długotrwale bezrobotni, stanowią 59,7% wszystkich zarejestrowanych bezrobotnych,
- osoby bezrobotne po 50 roku życia, ich udział wśród bezrobotnych wynosi 27%;
- bezrobotna młodzież to 16,5% ogółu bezrobotnych; blisko 26,7% tej grupy nie posiada żadnych kwalifikacji zawodowych.

Pozyskane środki finansowe w całości są przeznaczane na łagodzenie skutków bezrobocia, lecz potrzeby są znacznie większe. Lokalny rynek pracy nadal utrzymywał charakter

ryнку pracodawców, o czym świadczy wskaźnik płynności rynku pracy. W 2014r. wskaźnik ten wyniósł 54,7%.

### 2.3.2 Struktura gospodarki w powiecie żyrardowskim (przemysł, rolnictwo)

Według danych GUS na koniec 2013 roku w powiecie żyrardowskim działało około 8630 przedsiębiorstw prowadzonych w różnej formie, od podmiotów jednoosobowych po spółki z udziałem kapitału zagranicznego. Analizując prowadzone działalności gospodarcze wg sekcji w podziale na sposób formę prowadzenia działalności zdecydowana większość przedsiębiorstw działa w Sekcji G<sup>22</sup> ponad 2860 firm. Kolejne sekcje działalności są już zależne od formy prowadzonej działalności. Wśród osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą dominują firmy z Sekcji F i H, gdzie działa ponad 1444 przedsiębiorców, natomiast wśród osób prawnych Sekcja L oraz S i T z ponad 407 przedsiębiorstwami. Analizując dane porównawcze dla powiatów Podregionu Warszawski-Zachodni dotyczących wielkości podmiotów gospodarczych na 10 tys. osób w wieku produkcyjnym Powiat Żyrardowski odbiega wraz z powiatami grójeckim i sochaczewskim od pozostałych jednostek samorządu terytorialnego. Poniższa tabela przedstawia wyniki wraz z porównaniem do województwa mazowieckiego.

Tabela 24. Podmioty wg klas wielkości na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym

Jednostka terytorialna	Ilość zatrudnianych osób			
	0 - 9	10 - 49	50 - 249	250 i więcej
MAZOWIECKIE	2090,9	74,4	15,2	3,3

<sup>22</sup> Nazwy sekcji zgodnie z klasyfikacją PKD 2007. Rodzaje wybranych sekcji:

Sekcje wg PKD 2007	
Sekcja A	rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo
Sekcja B	górnictwo i wydobywanie
Sekcja C	przetwórstwo przemysłowe
Sekcja D	wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych
Sekcja E	dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją
Sekcja F	budownictwo
Sekcja G	handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle
Sekcja H	transport i gospodarka magazynowa
Sekcja I	działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi
Sekcja J	informacja i komunikacja
Sekcja K	działalność finansowa i ubezpieczeniowa
Sekcja L	działalność związana z obsługą rynku nieruchomości
Sekcja M	działalność profesjonalna, naukowa i techniczna
Sekcja N	działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca
Sekcja O	administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne
Sekcja P	edukacja
Sekcja Q	opieka zdrowotna i pomoc społeczna
Sekcja R	działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją
Sekcja U	organizacje i zespoły eksterytorialne
Sekcja S i T	Pozostała działalność usługowa i gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników, gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby



Powiat grodziski	2084,2	62,8	10,7	1,6
Powiat grójecki	1331,4	47,8	7,3	0,6
Powiat piaseczyński	2545,2	76,2	13,4	1,4
Powiat pruszkowski	2573,5	85,2	14,2	1,8
Powiat sochaczewski	1540,7	57,3	11,3	1,7
Powiat warszawski zachodni	2374,8	85,6	14,2	2,3
<b>Powiat Żyrardowski</b>	<b>1689,0</b>	<b>48,7</b>	<b>10,0</b>	<b>1,0</b>

Źródło: Banka Danych Lokalnych; <http://stat.gov.pl/bdl/>.

Równocześnie dane statystyczne wskazują, iż ilość podmiotów gospodarczych na 10 tys. mieszkańców w powiecie żyrardowskim mimo że, utrzymuje się na stałym poziomie, to również nie osiąga wyników ponad dane przedstawiane w tabeli powyżej.

Tabela 25. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności

Jednostka terytorialna	Lata				
	2009	2010	2011	2012	2013
MAZOWIECKIE	1238	1293	1277	1319	1364
Powiat grodziski	1243	1283	1279	1305	1342
Powiat grójecki	842	866	835	852	870
Powiat piaseczyński	1405	1488	1520	1575	1650
Powiat pruszkowski	1578	1639	1601	1632	1659
Powiat sochaczewski	993	1006	997	1012	1020
Powiat warszawski zachodni	1366	1450	1472	1524	1552
<b>Powiat Żyrardowski</b>	<b>1090</b>	<b>1103</b>	<b>1072</b>	<b>1087</b>	<b>1095</b>

Źródło: Banka Danych Lokalnych; <http://stat.gov.pl/bdl/>.

Analizując powyższe dane w rozbiciu na poszczególne gminy powiatu żyrardowskiego mapa rozkładu podmiotów gospodarczych wskazuje mimo, iż liderem pozostaje gmina Żyrardów, to zdecydowanie najkorzystniej przedstawia się gmina Radziejowice. Liczba podmiotów gospodarczych jest tam największa po gminie Żyrardów i jednocześnie od 5 lat systematycznie rośnie. Tendencja wzrostowa jest również widoczna w gminie Wiskitki i Puszcza Mariańska. Poniższa tabela przedstawia ilość przedsiębiorstw w poszczególnych gminach powiatu.

Tabela 26. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności w podziale na gminy

Jednostka terytorialna	podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności				
	2009	2010	2011	2012	2013
<b>Powiat Żyrardowski</b>	<b>1090</b>	<b>1103</b>	<b>1072</b>	<b>1087</b>	<b>1095</b>
Żyrardów	1312	1327	1289	1300	1296
Mszczonów	867	809	787	809	816
Puszcza Mariańska	767	827	768	785	833
Radziejowice	1133	1191	1184	1203	1218
Wiskitki	660	683	691	715	739

Źródło: Banka Danych Lokalnych; <http://stat.gov.pl/bdl/>.

Na terenie powiatu żyrardowskiego działa kilka firm o znaczeniu międzynarodowym są to m.in. takie firmy, jak Stabar, Ruukki, FM Polska (FM Logistic), Knauf Pack, YKK Poland, Fiege Goth, Mostva, TTE Polska Sp. z o.o. (przed fuzją: Thomson). To m.in. dzięki nim powiat żyrardowski wykazuje się bardzo korzystnym bilansem udziału kapitału zagranicznego na

1 mieszkańca. Mimo, iż w wyżej wymienianych wskaźnikach jego pozycja jest niezadawalająca tutaj ustępuje jedynie powiatom piaseczyńskiemu i nieznacznie pruszkowskiemu. Wyniki te przedstawia tabela poniżej.

Tabela 27. Kapitał zagraniczny na 1 mieszkańca w wieku produkcyjnym

Jednostka terytorialna	Kapitał zagraniczny na 1 mieszkańca w wieku produkcyjnym		
	2011	2012	2013
	zł	zł	zł
MAZOWIECKIE	23887	26588	28017
Powiat grodziski	11415	11561	10117
Powiat grójecki	3791	3744	3572
Powiat piaseczyński	42087	41473	40902
Powiat pruszkowski	13936	15061	16697
Powiat sochaczewski	0	5524	5608
Powiat warszawski zachodni	6541	8915	7902
<b>Powiat Żyrardowski</b>	<b>13050</b>	<b>13134</b>	<b>13284</b>

Źródło: Banka Danych Lokalnych; <http://stat.gov.pl/bdl/>.

Rolnictwo w powiecie żyrardowskim jest ważnym elementem struktury gospodarczej. Według spisu rolnego z 2010 roku na terenie powiatu żyrardowskiego ogółem jest 4431 gospodarstw, co stanowi 1,81% gospodarstw w województwie i 14,66% w Podregionie Warszawa-Zachodnia. Struktura gospodarstw wskazuje, iż najwięcej jest gospodarstw do 5ha i pomiędzy 5 a 10ha w sumie około 84%. Gospodarstw dużych powyżej 15ha jest tylko 226 czyli 5%. Grunty orne na terenie powiatu obejmują obszar 28171ha<sup>23</sup>, co stanowi 59,02% gruntów w powiecie. W tym 23901ha jest własnością osób fizycznych prowadzących gospodarstwa rolne. Ponadto sady zajmują obszar 1736ha, a 1783ha zajmują łąki trwałe.

Wśród upraw dominują zboża i kukurydza zajmujące ponad 83%<sup>24</sup> zasiewów. Następnie znacząca rolę w uprawach zajmują ziemniaki i rośliny uprawiane w celach przemysłowych. Analiza danych wskazuje, iż powiat żyrardowski jest obok powiatu sochaczewskiego najbardziej intensywnie wykorzystywany rolniczo, gdyż tu znajdują się największe arealy zasiewów głównych zbóż i kukurydzy. Również hodowla zwierząt gospodarskich na terenie powiatu ma duże znaczenia dla gospodarki rolnej. Obok hodowli drobiu, który dominuje w skali kraju, najwięcej hoduje się w powiecie trzody chlewnej i bydła. Interesujący jest fakt znaczącej ilości hodowli koni, gdzie powiat żyrardowski dominuje wśród powiatów sąsiednich. Tabela poniżej przedstawia wielkość hodowli zwierząt w powiecie żyrardowskim.

Tabela 28. Liczba zwierząt hodowanych w powiecie żyrardowskim w roku 2010

Jednostka terytorialna	zwierzęta gospodarskie
------------------------	------------------------

<sup>23</sup> Dane dotyczące wielkości obszaru zgodnie z danymi z „Zestawienia zbiorczego” do Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii w Warszawie” na koniec 2014 roku, dane Starostwa Powiatowego w Żyrardowie

<sup>24</sup> Dane dotyczące upraw i hodowli z Powszechnego Spisu Rolnego 2010, Banka Danych Lokalnych; <http://stat.gov.pl/bdl/>



	bydło razem	bydło krowy	trzoda chlewna	konie	drób ogółem
Powiat grodziski	3882	2099	1692	989	194309
Powiat grójecki	4784	2312	10480	943	99654
Powiat piaseczyński	1958	903	2435	1089	359439
Powiat pruszkowski	256	118	194	235	288369
Powiat sochaczewski	11363	5724	32794	1108	258643
Powiat warszawski zachodni	2318	1165	1229	516	44807
<b>Powiat Żyrardowski</b>	<b>4496</b>	<b>2442</b>	<b>7304</b>	<b>1230</b>	<b>178489</b>

Źródło: Banka Danych Lokalnych; <http://stat.gov.pl/bdl/>.

Gospodarka rolna jak wskazują dane GUS ma znaczenie gospodarcze dla powiatu. Uprawy zajmują znaczną powierzchnię a hodowla zwierzęca również nie jest marginalna. Analizując cały podregion warszawa-zachodnia, powiat żyrardowski ustępuje jedynie powiatowi sochaczewskiemu i grójeckiemu.

### 2.3.3. Mieszkalnictwo i budownictwo mieszkaniowe

Według danych Narodowego Spisu Powszechnego z 2011 roku na terenie powiatu żyrardowskiego było 26523 mieszkań o łącznej powierzchni użytkowej 1629819m<sup>2</sup>. Większość mieszkań jest własnością osób fizycznych (40,91%), a następnie gmin. Zdecydowana większość mieszkań wybudowanych zostało w okresie PRL (55,52%), sporą grupę stanowią również mieszkania powstałe do 1944 roku, ponad 17,18%. Mieszkań powstałych po 1989 roku jest 19,97%. Wpływa to na stan techniczny budynków, który w wielu przypadkach nie jest zadowalający. Analizując okres kiedy budynki powstawały w stosunku do powiatów podregionu warszawskiego-zachodniego, na terenie powiatu żyrardowskiego zdecydowanie najwięcej jest mieszkań powstałych przed 1918 rokiem, gdyż jest to 54% tego zasobu w podregionie. Natomiast skala mieszkań powstałych w PRL i od 1989 plasują Powiat Żyrardowski w Podregionie warszawskim-zachodnim na ostatnim miejscu. Podział struktury wiekowej mieszkań przedstawia tabela poniżej.

Tabela 29. Struktura wiekowa mieszkań wg. NSP 2011

Źródło: Banka Danych Lokalnych; <http://stat.gov.pl/bdl/>.

Jednostka terytorialna	ogółem	przed 1918	1918 1944	1945 1970	1971 1978	1979 1988	1989 2002	2003 2007	2008 2011
	ogółem	ogółem	ogółem	ogółem	ogółem	ogółem	ogółem	ogółem	ogółem
MAZOWIECKIE	1820197	43315	135851	526075	293015	271722	265011	123162	82910
Powiat grodziski	28283	897	2232	6424	3009	3689	4074	2399	2259
Powiat grójecki	30060	865	2100	7985	4836	6211	3909	1493	1141
Powiat piaseczyński	55704	1071	2375	9461	5270	5976	12922	5706	5541
Powiat pruszkowski	54125	1767	4771	12117	6528	9368	8483	4172	2740
Powiat sochaczewski	25360	338	1698	7949	3577	5404	3046	1044	747
Powiat warszawski zachodni	33323	539	1697	7724	3853	4730	6314	3417	2493
Powiat Żyrardowski	26523	2982	1577	5967	3815	4944	3036	1334	929

Również wyposażenie mieszkań w łazienki, ciepłą wodę bieżącą i gaz plasuje mieszkania w powiecie żyrardowskim pod koniec powiatów Podregionu. We wszystkich tych kategoriach jedynie gorszy okazał się powiat sochaczewski. Wyniki te prezentuje tabela poniżej.

Tabela 30. Wyposażenie mieszkań wg. NSP 2011

Jednostka terytorialna	mieszkania ogółem				
	ogółem	łazienka	ciepła woda bieżąca	gaz z sieci	gaz z butli
MAZOWIECKIE	1820197	1665074	1615897	1105988	574064
Powiat grodziski	28283	25700	25236	19255	7097
Powiat grójecki	30060	25106	23827	14542	13484
Powiat piaseczyński	55704	52114	51244	38034	12925
Powiat pruszkowski	54125	50696	50063	45736	5981
Powiat sochaczewski	25360	22417	21009	121	22690
Powiat warszawski zachodni	33323	30840	30224	24337	6620
Powiat Żyrardowski	26523	22472	21125	13248	11119

Źródło: Banka Danych Lokalnych; <http://stat.gov.pl/bdl/>.

Jednocześnie w lata 2012-2014 liczba mieszkań oddanych do użytku w stosunku do powiatów sąsiednich była niezadawalająca. W okresie tym oddano 983 mieszkania, a w powiecie piaseczyńskim 4463 mieszkań. Gorszy wynik zanotował tylko powiat sochaczewski. Analiza mieszkalnictwa i budownictwa w powiecie żyrardowskim<sup>25</sup> wskazuje, iż stan zasobu mieszkaniowego nie jest najlepszy. Wiek budynków i znajdujących się w nim mieszkań częstokroć przekracza 50 lat i więcej. To powoduje, iż wymagają one remontów i modernizacji.

### 2.3.4 Infrastruktura techniczna

Na podstawową infrastrukturę techniczną powiatu żyrardowskiego składa się infrastruktura drogowa, wodno-kanalizacyjna i zapatrzenie w energię elektryczną i ciepłą.

Przez powiat przebiegają drogi o znaczeniu międzynarodowym, krajowym i wojewódzkim. Również sieć kolejowa przebiegająca przez powiat ma charakter ogólnopolski<sup>26</sup>. Powiat żyrardowski zarządza siecią drogową o długości ponad 198,86 km o różnej nawierzchni<sup>27</sup>. Zdecydowana większość dróg posiada nawierzchnię twardą, ale znajdują się jeszcze fragmenty z nawierzchnią gruntową. Drogi te są w różnym stanie technicznym i wymagają modernizacji. Poniższe tabele przedstawia wykaz dróg wraz długością i rodzajem nawierzchni będące w zarządzie powiatu żyrardowskiego.

Tabela 31. Długość i rodzaj nawierzchni dróg powiatowych (w km)

Powiat Żyrardowski	Lata					
	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Drogi ogółem w tym:	198,86	198,86	198,86	198,86	198,86	198,86

<sup>25</sup> Należy pamiętać, iż zadaniem powiatu nie jest polityka mieszkaniowa. Powiat jako jednostka samorządu terytorialnego może jedynie wspierać budownictwo mieszkaniowe.

<sup>26</sup> Szczegółowy opis znajduje się w rozdziale 2.1. Sfera przestrzenna podrozdział 2.1.1 Położenie geograficzne

<sup>27</sup> Typy nawierzchni dróg to: twarda, twarda ulepszona, twardej nieulepszonej.



Drogi o nawierzchni twardej	178,36	181,17	181,17	181,17	181,17	183,76
Drogi o nawierzchni twardej ulepszonej	174,80	175,42	175,42	175,42	175,42	175,42
Drogi o nawierzchni twardej nieulepszonej	3,56	5,75	5,75	5,75	5,75	8,34

Źródło: Wydział Komunikacji, Transportu i Dróg Publicznych

Tabela 32. Wykaz dróg wraz z długością (w km)

L.P	Numer drogi	Nazwa drogi	Klasa drogi	Długość (km)
1	1517W	Baranów – Stare Kozłowice	L	3,422
2	2861W	Piotrkowice – Grzegorzewice – Mszczonów	G	2,130
3	3829W	Szymanów – Strugi – Marianów	L	0,525
4	3834W	Szymanów – Oryszew – Miedniewice	L	9,094
5	3835W	Kozłów Szlach. – Nowa Sucha – Guzów	Z	4,935
6	3837W	Paprotnia – Teresin – Stacja kolejowa - Szymanów – Zielonka – Aleksandrów	G	2,137
7	4135W	Bieniewice – Bronisławów – Wiskitki	L	4,519
8	4701W	Oryszew – Henryszew – Międzyborów	L	5,566
9	4702W	Wiskitki – Łubno – Franciszków	L	9,896
10	4703W	Miedniewice – Franciszków	L	8,800
11	4704W	Miedniewice – Bolimów	L	2,329
12	4705W	Różanów – Wola Miedniewska – Miedniewice	L	6,682
13	4706W	Aleksandrów – Bolimów	G	5,420
14	4707W	Kamion – Trzcianna – Maków	L	1,280
15	4708W	Ruda – Kamion do drogi nr 70	L	1,000
16	4709W	Skierniewice – Bartniki – Miedniewice	L	10,246
17	4710W	Chudolipie (droga nr 50) – Osuchów	Z	5,040
18	4711W	droga przez wieś Krze Duże	Z	1,400
19	4713W	Żyrardów od drogi nr 50 – Korytów – Radziejowice do drogi nr 579	G	7,820
20	4714W	Tartak – Mszczonów	L	3,800
21	4715W	Olszówka – Mszczonów	L	5,170
22	4716W	Korytów – Olszówka	L	3,200
23	4717W	Waleriany (od drogi nr 719) – Olszówka	L	4,530
24	4718W	Bartniki – Puszcza Mariańska	Z	8,950
25	4719W	Puszcza Mariańska – Mszczonów	Z	10,820
26	4721W	Raducz – Jeruzal – Wola Polska	L	5,050
27	4722W	Wola Polska – Karnice – Mszczonów	L	11,00
28	4724W	Przejście przez Mszczonów	G	0,420
29	4725W	Mszczonów – Piekary – Wygnanka – granica województwa – (Cychry)	L	14,739
30	4726W	Mszczonów – Strzyże – Bobrowce – granica powiatu	L	16,300
31	4727W	Huta Zawadzka – Piekarowo	L	4,600
32	4728W	Piekarowo – Grzymkowice – Dańków – Biała Rawska	L	2,450
33	4729W	Wiskitki – Działki – Żyrardów	L	3,080
34		W granicach miast Żyrardów i Mszczonów		12,51
<b>Razem</b>				<b>198,86</b>

Źródło: Wydział Komunikacji, Transportu i Dróg Publicznych

Infrastrukturę drogową uzupełnią na terenie powiatu chodniki i ścieżki rowerowe wzdłuż nich. Na koniec 2013 roku na terenie powiatu przebiega ponad 25 km ścieżek rowerowych.

W chwili obecnej powiat żyrardowski wraz z parterami społecznymi i przedstawicielami samorządów gminnych pracuje nad koncepcją budowy 17 km odcina ścieżki rowerowej wzdłuż drogi nr 719 Żyrardów – Puszcza Mariańska – Kamion.

Sieć wodno-kanalizacyjną posiadają wszystkie gminy wchodzące w skład powiatu. Długość sieci wodociągowej rozdzielczej na obszarze powiatu żyrardowskiego<sup>28</sup> wynosi 801,6 km i jest dostarczana do 63181 mieszkańców. Długość sieci kanalizacyjnej wynosi 177 km i obsługuje 43295 mieszkańców. Sieć gazowa ma długość 170 km, a gaz jest dostarczany do 34418 mieszkańców. W ostatnich 5 latach systematycznie wzrasta liczba mieszkańców korzystających z wyżej wymienionych sieci. Jednakże nadal obszary wiejskie zdecydowanie odbiegają od obszarów miejskich. Zestawiając procent korzystających z sieci na koniec 2013r w skali podregionu warszawa-zachodnia, powiat żyrardowski w kategorii sieci wodociągowej znajduje się na wysokim 2 miejscu, a sieci kanalizacyjnej na 3 miejscu. Gorzej prezentuje się ten wskaźnik w kategorii sieci gazowej, gdyż powiat jest jedynie lepszy do powiatu sochaczewskiego. Analizując wewnętrznie powiat żyrardowski, to zdecydowanym liderem we wszystkich 3 kategoriach jest gmina Żyrardów, co jest związane z jej typowo miejskim charakterem. Zdecydowanie najgorzej zwłaszcza w posiadaniu dostępu do sieci kanalizacyjnej i gazowej prezentuje się gmina Wiskitki. Poniższa tabela przedstawia procent korzystających z sieci na koniec 2013 roku w układzie podregionu warszawskiego-zachodniego jak również w podziale na gminy.

Tabela 33. Korzystający z instalacji w % ogółu ludności na rok 2013

Jednostka terytorialna	Ogółem		
	wodociąg	kanalizacja	gaz
Powiat grodziski	82,7	55,8	66,3
Powiat grójecki	64,9	37,9	47,9
Powiat piaseczyński	86,9	65,1	67,7
Powiat pruszkowski	79,0	70,4	84,9
Powiat sochaczewski	84,3	45,4	1,6
Powiat warszawski zachodni	74,3	53,6	72,9
<b>Powiat Żyrardowski</b>	<b>82,7</b>	<b>56,7</b>	<b>45,1</b>
Gmina Żyrardów	92,9	83,4	66,0
Gmina Mszczonów	73,2	49,8	46,5
Gmina Puszcza Mariańska	72,2	23,9	0,7
Gmina Radziejowice	56,5	18,9	33,6
Gmina Wiskitki	74,6	2,2	0,2

Źródło: Banka Danych Lokalnych; <http://stat.gov.pl/bdl/>.

## 2.4 Budżet powiatu Żyrardowskiego

Do zadań własnych powiatu należy zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty. Skuteczne i efektywne rozwiązywanie lokalnych problemów w celu coraz lepszego zaspokajania

<sup>28</sup> Dane dotyczące długości sieci i liczby mieszkańców na koniec 2013r wg. danych GUS <http://stat.gov.pl/bdl/>.



potrzeb mieszkańców winno odbywać się za pomocą aktywnych metod sterowania rozwojem powiatu, w których decyzje bieżące wynikają z ustaleń o charakterze strategicznym, zaś efekty podejmowanych działań przyniosą korzyści także w okresie perspektywicznym. Takie podejście jest niezbędne w celu racjonalizacji i podnoszenia efektywności gospodarowania funduszami publicznymi.

## **Dochody i wydatki Powiatu Żyrardowskiego w latach 2012 - 2014**

### **Dochody budżetu**

Dochody Powiatu Żyrardowskiego na podstawie ustawy o dochodach JST obejmują:

- 1) dochody własne;
- 2) subwencję ogólną;
- 3) dotacje celowe z budżetu państwa.

Dochodami powiatu są:

- 1% udziału w podatku dochodowym od osób fizycznych

dochody z:

- majątku powiatu
- wpłat jednostek i zakładów budżetowych, gospodarstw pomocniczych
- darowizn
- kary, grzywny
- dotacje z funduszy celowych - od 1.1.2000 również dotacje z funduszu pracy
- odsetki od środków na rachunkach bankowych
- odsetki od udzielonych pożyczek
- odsetki od nieterminowych wpłat udziałów w podatkach oraz części subwencji ogólnej
- subwencja ogólna

część oświatowa

część drogowa

część wyrównawcza

- dotacje celowe na zadania własne
- dotacje celowe na zadania zlecone z zakresu administracji rządowej
- dotacje celowe na zadania przejęte w drodze porozumień z innymi jednostkami samorządu terytorialnego i wojewodą.

### **Dochody własne:**

1. Źródłami dochodów własnych powiatu są:

- 1) wpływy z opłat stanowiących dochody powiatu, uiszczanych na podstawie odrębnych przepisów;

- 2) dochody uzyskiwane przez powiatowe jednostki budżetowe oraz wpłaty od powiatowych zakładów budżetowych;
  - 3) dochody z majątku powiatu;
  - 4) spadki, zapisy i darowizny na rzecz powiatu;
  - 5) dochody z kar pieniężnych i grzywien określonych w odrębnych przepisach;
  - 6) 5,0 % dochodów uzyskiwanych na rzecz budżetu państwa w związku z realizacją zadań z zakresu administracji rządowej oraz innych zadań zleconych ustawami, o ile odrębne przepisy nie stanowią inaczej;
  - 7) odsetki od pożyczek udzielanych przez powiat, o ile odrębne przepisy nie stanowią inaczej;
  - 8) odsetki od nieterminowo przekazywanych należności stanowiących dochody powiatu;
  - 9) odsetki od środków finansowych gromadzonych na rachunkach bankowych powiatu, o ile odrębne przepisy nie stanowią inaczej;
  - 10) dotacje z budżetów innych jednostek samorządu terytorialnego;
  - 11) inne dochody należne powiatowi na podstawie odrębnych przepisów.
  - 12) Wysokość udziału we wpływach z podatku dochodowego od osób fizycznych, od podatników tego podatku zamieszkających na obszarze powiatu wynosi 10,25 %.
  - 13) Wysokość udziału we wpływach z podatku dochodowego od osób prawnych, od podatników tego podatku, posiadających siedzibę na obszarze powiatu, wynosi 1,40 %.
- Dochody powiatu żyrardowskiego w latach 2012-2014 przedstawia tabela poniżej.

Tabela 34. Dochody powiatu żyrardowskiego w latach 2012-2014

<b>Ogólna struktura dochodów budżetu Powiatu Żyrardowskiego w latach 2012-2014.</b>			
<b>Dochody (w tys. zł)</b>	<b>2012</b>	<b>2013</b>	<b>2014</b>
<b>Dochody budżetu ogółem , w tym:</b>	<b>54 651,2</b>	<b>55 049,2</b>	<b>58 933,9</b>
Dochody bieżące, w tym:	52 683,9	53 964,9	58 414,0
dotacje	8 828,9	9 604,7	9 789,0
środki europejskie i inne środki pochodzące ze źródeł zagranicznych, niepodlegające zwrotowi	1 382,2	1 222,2	1 757,0
Dochody majątkowe, w tym:	1 967,2	1 084,4	519,9
dotacje	0,2	440,4	496,3
środki europejskie i inne środki pochodzące ze źródeł zagranicznych, niepodlegające zwrotowi	497,2	144,0	14,4
<b>(wskaźnik struktury)</b>	<b>2012</b>	<b>2013</b>	<b>2014</b>
<b>Dochody budżetu ogółem , w tym:</b>	<b>100,0%</b>	<b>100,0%</b>	<b>100,0%</b>
Dochody bieżące, w tym:	96,4%	98,0%	99,1%
dotacje	16,2%	17,4%	16,6%
środki europejskie i inne środki pochodzące ze źródeł zagranicznych, niepodlegające zwrotowi	2,5%	2,2%	3,0%
Dochody majątkowe, w tym:	3,6%	2,0%	0,9%
dotacje	0,0%	0,8%	0,8%
środki europejskie i inne środki pochodzące ze źródeł zagranicznych, niepodlegające zwrotowi	0,9%	0,3%	0,0%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych dostarczonych przez Powiat Żyrardowski

Dochody budżetu powiatu żyrardowskiego na przestrzeni lat 2012 – 2014 ulegały dynamicznemu wzrostowi. Dochody w 2014 roku wzrosły o 7,4% względem roku 2012 i wyniosły 58 933,9 tys. zł.



Poniżej w tabeli przedstawiono wysokość dochodów własnych powiatu żyrardowskiego w latach 2012 - 2014.

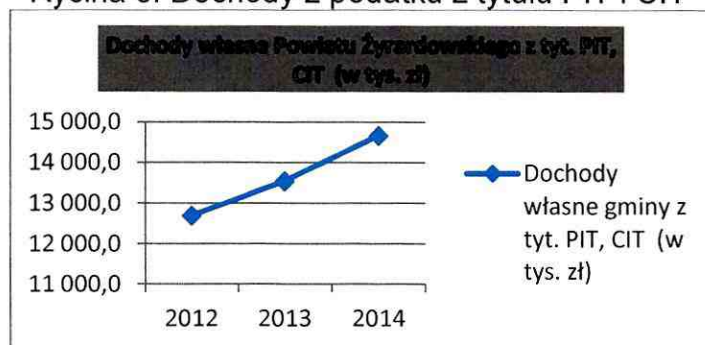
Tabela 35. Wysokość dochodów własnych powiatu żyrardowskiego w latach 2012 - 2014

<b>Dochody własne powiatu żyrardowskiego w latach 2012-2014.</b>			
<b>Dochody własne (w tys. zł)</b>	<b>2012</b>	<b>2013</b>	<b>2014</b>
<b>Dochody własne ogółem, w tym:</b>	<b>23 519,1</b>	<b>24 205,5</b>	<b>26 607,5</b>
PIT, CIT	12 701,6	13 540,9	14 674,0
<b>Dochody własne (wskaźnik struktury)</b>	<b>2011</b>	<b>2012</b>	<b>2013</b>
<b>Dochody własne ogółem, w tym:</b>	<b>100,0%</b>	<b>100,0%</b>	<b>100,0%</b>
PIT, CIT	54,0%	55,9%	55,1%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych dostarczonych przez Powiat Żyrardowski

Dochody z podatku z tytułu PIT i CIT wzrosły w analizowanym okresie z 12 701,6 tys. w roku 2012 do 14 674,0 tys. w roku 2014.

Rycina 3. Dochody z podatku z tytułu PIT i CIT



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych dostarczonych przez Powiat Żyrardowski

## Wydatki budżetu

W strukturze wydatków powiatu żyrardowskiego w latach 2012 – 2014 relacja wydatków bieżących do wydatków majątkowych uległa zmianie w kierunku wzrostu wydatków majątkowych. Ich wartość zwiększyła swój udział w całości wydatków z 0,6% w roku 2012 do 4,9 % w roku 2014. Wydatki bieżące wzrosły o 6,6 % w stosunku do roku 2012 i były związane ze zwiększonym procesem inwestycyjnym w analizowanym okresie. Sytuację tą ilustruje tabela poniżej oraz rycina.

Tabela 36. Struktura wydatków ogółem powiatu żyrardowskiego w latach 2012-2014.

<b>Struktura wydatków ogółem Powiatu Żyrardowskiego w latach 2012-2014.</b>			
<b>(w tys. zł)</b>	<b>2012</b>	<b>2013</b>	<b>2014</b>
<b>Wydatki ogółem, w tym:</b>	<b>51 998,2</b>	<b>54 515,1</b>	<b>57 937,9</b>
<b>Wydatki bieżące:</b>	51 704,8	53 253,0	55 100,9

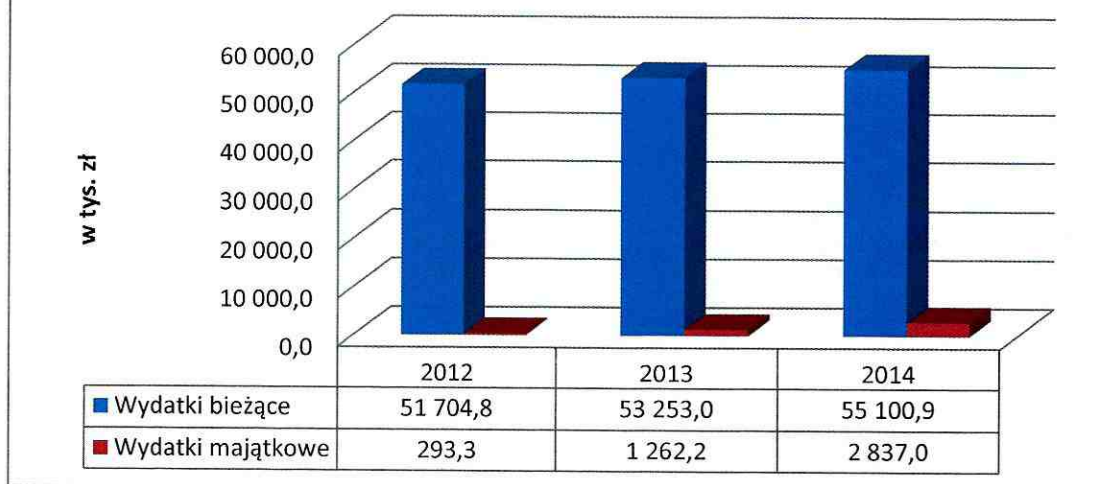
Wydatki jednostek budżetowych, w tym:	42 945,6	44 400,8	44 489,0
na wynagrodzenia i składki od nich naliczane	32 730,6	31 417,1	32 622,1
związane z realizacją ich statutowych zadań	10 215,0	12 983,7	11 866,9
Dotacje na zadania bieżące	3 520,1	4 427,8	5 357,0
Świadczenia na rzecz osób fizycznych	2 130,6	2 248,4	2 321,5
Na programy z udziałem środków, o których mowa w art. 5 ust. 1 pkt 2 i 3 u.o.f.p.	1 520,9	1 088,0	2 008,8
Wypłaty z tytułu poręczeń i gwarancji	0,0	0,0	0,0
Obsługa długu	1 587,7	1 087,9	924,6
<b>Wydatki majątkowe:</b>	<b>293,3</b>	<b>1 262,2</b>	<b>2 837,0</b>
Inwestycje i zakupy inwestycyjne, w tym na:	272,1	457,7	2 775,1
programy finansowane z udziałem środków europejskich i innych środków pochodzących ze źródeł zagranicznych niepodlegających zwrotowi	7,6	0,0	27,1
Zakup i objęcie akcji i udziałów	0,0	0,0	0,0
Dotacje	21,2	804,5	61,9
(wskaźnik struktury)	<b>2012</b>	<b>2013</b>	<b>2014</b>
<b>Wydatki ogółem</b>	<b>100,0%</b>	<b>100,0%</b>	<b>100,0%</b>
Wydatki bieżące	99,4%	97,7%	95,1%
Wydatki majątkowe	0,6%	2,3%	4,9%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych dostarczonych przez Powiat Żyrardowski

Rycina 4 Struktura wydatków



## Struktura wydatków ogółem Powiatu Żyrardowskiego



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych dostarczonych przez Powiat Żyrardowski

W okresie od 2012 do 2014 wydatki budżetu Powiatu wzrosły o 11,4 % i wyniosły w 2014 roku 57 937,9 tys. zł w stosunku do 51 998,2 tys. zł w roku 2012.

Średnio w analizowanym okresie najwięcej wydatków ponoszono na oświatę i wychowanie, udział tej pozycji w całości wydatków średnio wynosił 28,3 %. W przeliczeniu na mieszkańca powiatu wydatki z tego tytułu wzrosły z 190,7 zł rocznie do 222,9 zł rocznie.

Drugim z kolei działem, na który Powiat wydatkował najwięcej pieniędzy była pomoc społeczna. Jego udział w całości wydatków nieznacznie wzrósł i w latach 2013, 2014 wynosił odpowiednio 23,5 % i 24,4%.

Wzrosty te również przekładają się na wydatki w przeliczeniu na mieszkańca powiatu żyrardowskiego i świadczą o poprawie warunków życia na jego terenie. Udział wydatków na administrację publiczną na przestrzeni analizowanego okresu spadł w stosunku do wzrostu wydatków ogółem, co dobrze świadczy o wydatkowaniu środków publicznych przez Powiat. Sytuację ilustrują tabele poniżej oraz rycina.

Tabela 37. Wydatki powiatu żyrardowskiego wg ważniejszych działów klasyfikacji budżetowej w latach 2012-2014.

<b>Wydatki Powiatu Żyrardowskiego wg ważniejszych działów klasyfikacji budżetowej w latach 2012-2014.</b>			
<b>(w tys. zł)</b>	<b>2012</b>	<b>2013</b>	<b>2014</b>
<b>Wydatki ogółem</b>	<b>51 998,2</b>	<b>54 515,1</b>	<b>57 937,9</b>
Rolnictwo i łowiectwo	0,0	2,2	0,0
Leśnictwo	33,3	33,8	34,8
Przetwórstwo przemysłowe	13,0	72,8	46,3
Transport i łączność	2 275,8	3 133,7	4 124,8
Gospodarka mieszkaniowa	22,9	943,2	79,1
Działalność usługowa	432,5	511,7	469,2
Administracja publiczna	6 401,3	6 231,0	6 808,5
Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa	0,0	0,0	75,7
Obrona narodowa	0,0	0,0	9,9
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	3 551,5	3 645,9	3 780,1
Obsługa długu publicznego	1 587,7	1 087,9	924,6
Różne rozliczenia	0,0	0,0	0,0
Oświata i wychowanie	14 605,4	14 997,7	17 037,5
Ochrona zdrowia	4 947,5	4 211,3	3 506,6
Pomoc społeczna	11 529,5	12 793,2	14 118,4
Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	2 491,4	2 725,9	2 746,4
Edukacyjna opieka wychowawcza	3 495,0	3 514,0	3 538,6
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	0,0	2,2	3,0
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	568,2	571,7	605,4
Kultura fizyczna	43,1	37,0	29,0
<b>(wskaźnik struktury)</b>	<b>2012</b>	<b>2013</b>	<b>2014</b>
<b>Wydatki ogółem</b>	<b>100,0%</b>	<b>100,0%</b>	<b>100,0%</b>
Rolnictwo i łowiectwo	0,0%	0,0%	0,0%
Leśnictwo	0,1%	0,1%	0,1%
Przetwórstwo przemysłowe	0,0%	0,1%	0,1%
Transport i łączność	4,4%	5,7%	7,1%
Gospodarka mieszkaniowa	0,0%	1,7%	0,1%
Działalność usługowa	0,8%	0,9%	0,8%
Administracja publiczna	12,3%	11,4%	11,8%



Urzędy naczelných organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa	0,0%	0,0%	0,1%
Obrona narodowa	0,0%	0,0%	0,0%
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	6,8%	6,7%	6,5%
Obsługa długu publicznego	3,1%	2,0%	1,6%
Różne rozliczenia	0,0%	0,0%	0,0%
Oświata i wychowanie	28,1%	27,5%	29,4%
Ochrona zdrowia	9,5%	7,7%	6,1%
Pomoc społeczna	22,2%	23,5%	24,4%
Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	4,8%	5,0%	4,7%
Edukacyjna opieka wychowawcza	6,7%	6,4%	6,1%
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	0,0%	0,0%	0,0%
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	1,1%	1,0%	1,0%
Kultura fizyczna	0,1%	0,1%	0,1%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych dostarczonych przez Powiat Żyrardowski

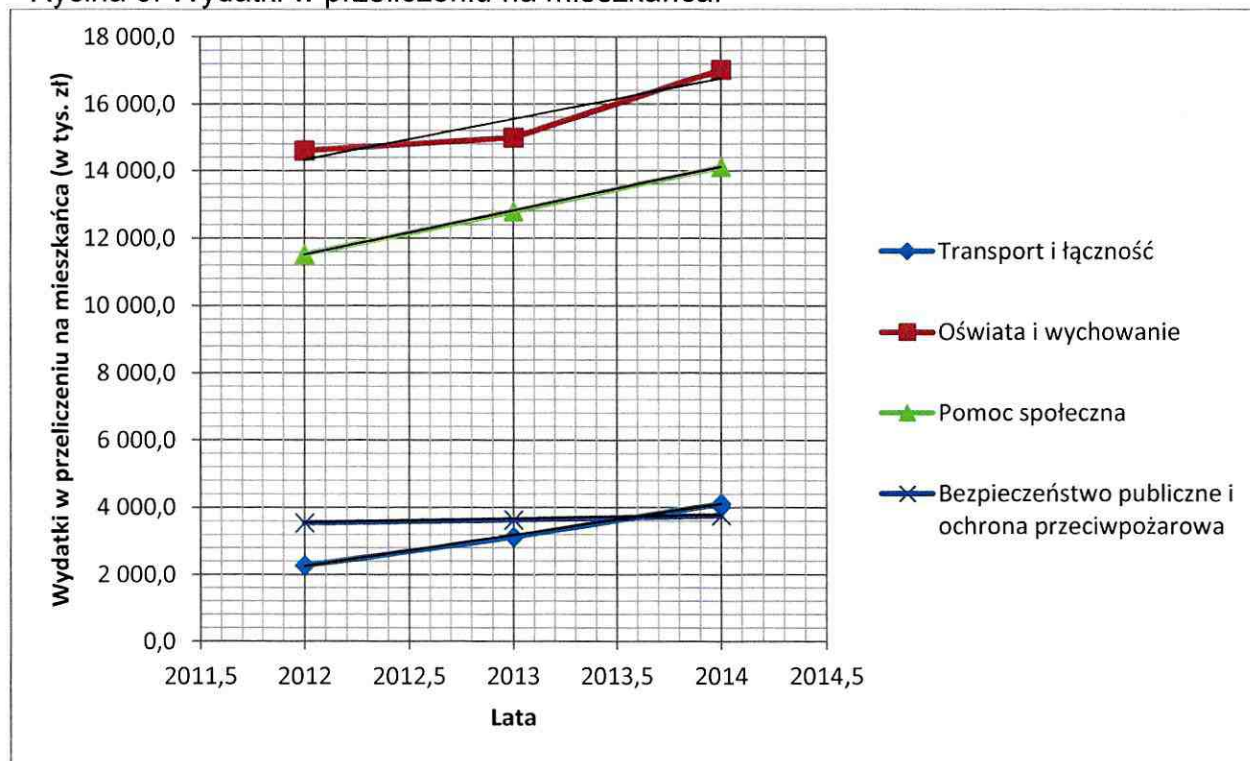
Tabela 38. Wydatki powiatu żyrardowskiego wg ważniejszych działów klasyfikacji budżetowej w latach 2012-2014 w przeliczeniu na mieszkańca

w przeliczeniu na mieszkańca w PLN	2012	2013	2014
<b>Wydatki ogółem</b>	679,1	713,6	758,2
Rolnictwo i łowiectwo	0,0	0,0	0,0
Leśnictwo	0,4	0,4	0,5
Przetwórstwo przemysłowe	0,2	1,0	0,6
Transport i łączność	29,7	41,0	54,0
Gospodarka mieszkaniowa	0,3	12,3	1,0
Działalność usługowa	5,6	6,7	6,1
Administracja publiczna	83,6	81,6	89,1
Urzędy naczelných organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa	0,0	0,0	1,0
Obrona narodowa	0,0	0,0	0,1
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	46,4	47,7	49,5
Obsługa długu publicznego	20,7	14,2	12,1
Różne rozliczenia	0,0	0,0	0,0
Oświata i wychowanie	190,7	196,3	222,9
Ochrona zdrowia	64,6	55,1	45,9
Pomoc społeczna	150,6	167,5	184,7

Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	32,5	35,7	35,9
Edukacyjna opieka wychowawcza	45,6	46,0	46,3
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	0,0	0,0	0,0
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	7,4	7,5	7,9
Kultura fizyczna	0,6	0,5	0,4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych dostarczonych przez Powiat Żyrardowski

Rycina 5. Wydatki w przeliczeniu na mieszkańca.



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych dostarczonych przez Powiat Żyrardowski



## Wynik budżetu powiatu żyrardowskiego w latach 2012 – 2014

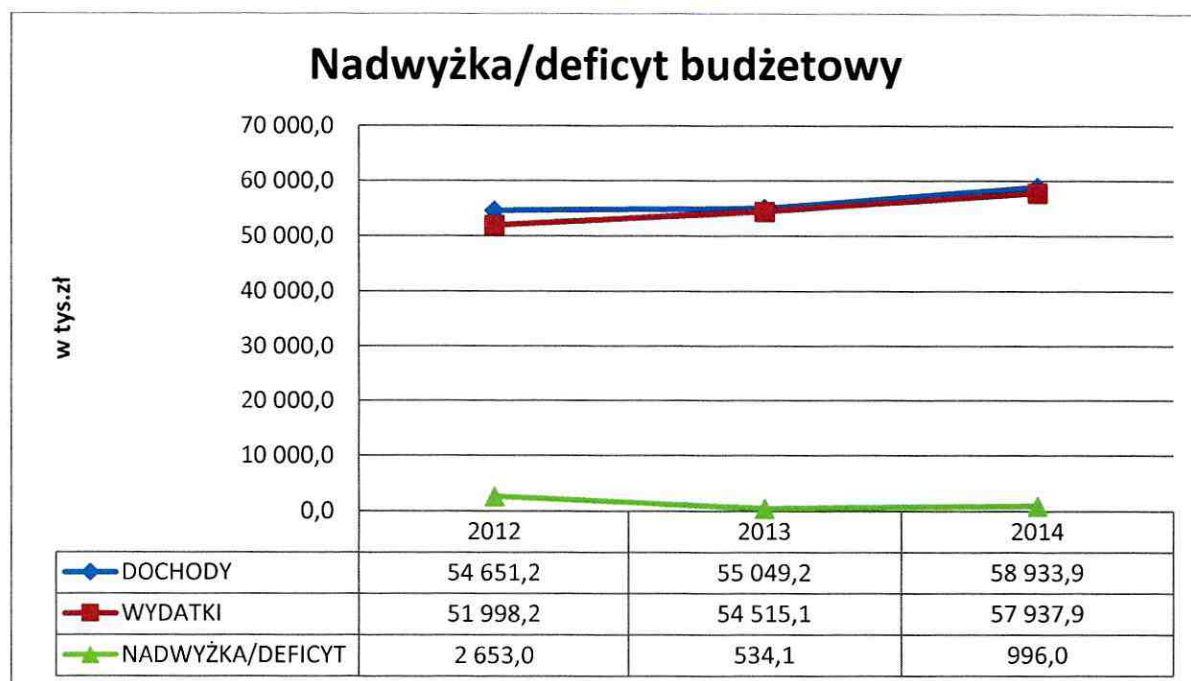
W latach 2012 - 2014 budżet powiatu żyrardowskiego zamknął się nadwyżką. W latach 2012- 2014 Powiat spłacał kredyty długoterminowe.

Tabela 39. Rb-NDS Kwartalne sprawozdanie o nadwyżce/deficycie

<b>Rb-NDS Kwartalne sprawozdanie o nadwyżce/deficycie</b>			
<b>(w tys. zł)</b>	<b>2012</b>	<b>2013</b>	<b>2014</b>
<b>DOCHODY</b>	<b>54 651,2</b>	<b>55 049,2</b>	<b>58 933,9</b>
<b>WYDATKI</b>	<b>51 998,2</b>	<b>54 515,1</b>	<b>57 937,9</b>
Wydatki bieżące	51 704,8	53 253,0	55 100,9
Wydatki majątkowe	293,3	1 262,2	2 837,0
<b>NADWYŻKA/DEFICYT</b>	<b>2 653,0</b>	<b>534,1</b>	<b>996,0</b>
<b>FINANSOWANIE</b>	<b>-2 446,2</b>	<b>206,8</b>	<b>-91,3</b>
<b>Przychody ogółem w tym:</b>	<b>438,7</b>	<b>7 116,5</b>	<b>740,9</b>
kredyty i pożyczki	0,0	6 909,7	0,0
wolne środki, o których mowa w art.217 ust.2 pkt.6 ustawy o finansach publicznych	0,0	0,0	740,9
inne źródła	438,7	206,8	0,0
<b>Rozchody ogółem z tego:</b>	<b>2 885,0</b>	<b>6 909,7</b>	<b>832,2</b>
spłaty kredytów i pożyczek w tym:	2 885,0	6 909,7	832,2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych dostarczonych przez Powiat Żyrardowski

Rycina 6. Nadwyżka/Deficyt budżetowy.



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych dostarczonych przez Powiat Żyrardowski

Tabela 40. Zobowiązania wg typów dłużnych

<b>Rb-Z Zobowiązania wg tytułów dłużnych</b> (w tys. zł)	<b>2012</b>	<b>2013</b>	<b>2014</b>
<b>Zobowiązania wg tytułów dłużnych (ogółem) z tego:</b>	<b>30 850,1</b>	<b>30 627,1</b>	<b>29 526,6</b>
Papiery wartościowe w tym:	0,0	0,0	0,0
długoterminowe	0,0	0,0	0,0
kredyty i pożyczki w tym:	30 850,1	30 627,1	29 526,6
krótkoterminowe	0,0	0,0	0,0
długoterminowe	30 850,1	30 627,1	29 526,6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych dostarczonych przez Powiat Żyrardowski



# Wieloletnia Prognoza Finansowa (wskaźnik spłaty zobowiązań)

Tabela 41. Wskaźnik spłaty zobowiązań Powiatu Żyrardowskiego

Wskaźnik spłaty zobowiązań									
Lp	Formuła	Wskaźnik planowanej spłaty zobowiązań, o której mowa w art. 243 ust. 1 ustawy do dochodów, uwzględnienia zobowiązań samorządu województwa przez jednostkę samorządu terytorialnego, po uwzględnieniu wyłączeń z art. 244 ustawy	Wskaźnik planowanej łącznej kwoty spłaty zobowiązań, o której mowa w art. 243 ust. 1 ustawy do dochodów, uwzględnienia zobowiązań samorządu województwa przez jednostkę samorządu terytorialnego, po uwzględnieniu wyłączeń z art. 244 ustawy	Kwota zobowiązań samorządu województwa przez jednostkę samorządu terytorialnego, po uwzględnieniu wyłączeń z art. 244 ustawy	Wskaźnik planowanej łącznej kwoty spłaty zobowiązań, o której mowa w art. 243 ust. 1 ustawy do dochodów, uwzględnienia zobowiązań samorządu województwa przez jednostkę samorządu terytorialnego, po uwzględnieniu wyłączeń z art. 244 ustawy	Wskaźnik dochodów budżetu, o którym mowa w art. 243 ust. 1 ustawy do dochodów, uwzględnienia zobowiązań samorządu województwa przez jednostkę samorządu terytorialnego, po uwzględnieniu wyłączeń z art. 244 ustawy	Dopuszczalny wskaźnik spłaty zobowiązań określony w art. 243 ustawy, po uwzględnieniu wyłączeń z art. 244 ustawy	Dopuszczalny wskaźnik spłaty zobowiązań określony w art. 243 ustawy, po uwzględnieniu wyłączeń z art. 244 ustawy	Informacja o spełnieniu wskaźnika spłaty zobowiązań określonego w art. 243 ustawy, po uwzględnieniu wyłączeń z art. 244 ustawy
		$\frac{(2 \cdot 1 \cdot 1) + (2 \cdot 1 \cdot 3 \cdot 1) + (5 \cdot 1) / (1)}{(2 \cdot 1 \cdot 1) + (2 \cdot 1 \cdot 3 \cdot 1) + (5 \cdot 1) / (1)}$	$\frac{(2 \cdot 1 \cdot 1) + (2 \cdot 1 \cdot 3 \cdot 1) + (5 \cdot 1) / (1)}{(2 \cdot 1 \cdot 1) + (2 \cdot 1 \cdot 3 \cdot 1) + (5 \cdot 1) / (1)}$	$\frac{(2 \cdot 1 \cdot 1) + (2 \cdot 1 \cdot 3 \cdot 1) + (5 \cdot 1) / (1)}{(2 \cdot 1 \cdot 1) + (2 \cdot 1 \cdot 3 \cdot 1) + (5 \cdot 1) / (1)}$	$\frac{(2 \cdot 1 \cdot 1) + (2 \cdot 1 \cdot 3 \cdot 1) + (5 \cdot 1) / (1)}{(2 \cdot 1 \cdot 1) + (2 \cdot 1 \cdot 3 \cdot 1) + (5 \cdot 1) / (1)}$	$\frac{(2 \cdot 1 \cdot 1) + (2 \cdot 1 \cdot 3 \cdot 1) + (5 \cdot 1) / (1)}{(2 \cdot 1 \cdot 1) + (2 \cdot 1 \cdot 3 \cdot 1) + (5 \cdot 1) / (1)}$	9 6	9 6.1	Informacja o spełnieniu wskaźnika spłaty zobowiązań określonego w art. 243 ustawy, po uwzględnieniu wyłączeń z art. 244 ustawy
Wykonanie 2012	8,18%	8,18%	8,18%	0,00	8,18%	4,25%	0,00%	0,00%	TAK
Wykonanie 2013	14,53%	14,53%	14,53%	0,00	14,53%	5,56%	0,00%	0,00%	TAK
Plan 3 kw. 2014	3,74%	3,74%	3,74%	0,00	3,74%	5,63%	0,00%	0,00%	TAK
Wykonanie 2014	2,98%	2,98%	2,98%	0,00	2,98%	4,56%	0,00%	0,00%	TAK
2015	a	2,42%	2,42%	0,00	2,42%	0,27%	4,00%	4,03%	TAK
	b	-0,03%	-0,03%	0,00	-0,03%	4,29%	0,00%	4,03%	TAK
	c	2,45%	2,45%	0,00	2,45%	7,44%	4,11%	4,13%	TAK
2016	a	2,98%	2,98%	0,00	2,98%	0,00%	0,00%	0,00%	TAK
	b	0,00%	0,00%	0,00	0,00%	7,44%	4,02%	4,04%	TAK
	c	2,98%	2,98%	0,00	2,98%	0,00%	0,00%	0,00%	TAK
2017	a	3,06%	3,06%	0,00	3,06%	0,00%	0,00%	0,00%	TAK
	b	0,00%	0,00%	0,00	0,00%	9,19%	5,85%	5,88%	TAK
	c	3,06%	3,06%	0,00	3,06%	0,00%	0,00%	0,00%	TAK
2018	a	3,19%	3,19%	0,00	3,19%	9,72%	7,06%	7,06%	TAK
	b	0,00%	0,00%	0,00	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	TAK
	c	3,19%	3,19%	0,00	3,19%	9,72%	6,97%	6,97%	TAK
2019	a	3,89%	3,89%	0,00	3,89%	10,20%	8,78%	8,78%	TAK
	b	0,00%	0,00%	0,00	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	TAK
	c	3,89%	3,89%	0,00	3,89%	10,20%	8,78%	8,78%	TAK
2020	a	3,74%	3,74%	0,00	3,74%	10,14%	9,70%	9,70%	TAK
	b	0,00%	0,00%	0,00	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	TAK
	c	3,74%	3,74%	0,00	3,74%	10,14%	9,70%	9,70%	TAK
2021	a	4,35%	4,35%	0,00	4,35%	11,66%	10,02%	10,02%	TAK
	b	0,00%	0,00%	0,00	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	TAK
	c	4,35%	4,35%	0,00	4,35%	11,66%	10,02%	10,02%	TAK
2022	a	4,20%	4,20%	0,00	4,20%	11,40%	10,67%	10,67%	TAK
	b	0,00%	0,00%	0,00	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	TAK
	c	4,20%	4,20%	0,00	4,20%	11,40%	10,67%	10,67%	TAK
2023	a	4,21%	4,21%	0,00	4,21%	11,12%	11,07%	11,07%	TAK
	b	0,00%	0,00%	0,00	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	TAK
	c	4,21%	4,21%	0,00	4,21%	11,12%	11,07%	11,07%	TAK

Wskaźnik spłaty zobowiązań									
Lp	Formuła	Wskaźnik planowanej spłaty w art. 243 ust. 1 ustawy o budżecie	Wskaźnik planowanej spłaty w art. 243 ust. 1 ustawy o budżecie	Kwota zobowiązań z tytułu spłaty w art. 243 ust. 1 ustawy o budżecie	Wskaźnik planowanej spłaty w art. 243 ust. 1 ustawy o budżecie	Wskaźnik dochodów budżetowych	Dopuszczalny wskaźnik spłaty zobowiązań określony w art. 243 ustawy o budżecie	Dopuszczalny wskaźnik spłaty zobowiązań określony w art. 243 ustawy o budżecie	Informacja o spełnieniu wskaźnika spłaty zobowiązań określonego w art. 243 ustawy o budżecie
		$\frac{[2.1.1] + [2.1.3.1] + [5.1]}{[5.1]}$	$\frac{[2.1.1] + [2.1.3.1] + [5.1]}{[5.1]}$	$\frac{[2.1.1] + [2.1.3.1] + [5.1]}{[5.1]}$	$\frac{[2.1.1] + [2.1.3.1] + [5.1]}{[5.1]}$	$\frac{[2.1.1] + [2.1.3.1] + [5.1]}{[5.1]}$	$\frac{[2.1.1] + [2.1.3.1] + [5.1]}{[5.1]}$	$\frac{[2.1.1] + [2.1.3.1] + [5.1]}{[5.1]}$	Informacja o spełnieniu wskaźnika spłaty zobowiązań określonego w art. 243 ustawy o budżecie
2024	a	3,63%	3,63%	0,00	3,63%	10,83%	11,39%	11,39%	TAK
	b	0,00%	0,00%	0,00	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	TAK
	c	3,63%	3,63%	0,00	3,63%	10,83%	11,39%	11,39%	TAK
2025	a	2,73%	2,73%	0,00	2,73%	10,44%	11,12%	11,12%	TAK
	b	0,00%	0,00%	0,00	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	TAK
	c	2,73%	2,73%	0,00	2,73%	10,44%	11,12%	11,12%	TAK
2026	a	2,62%	2,62%	0,00	2,62%	10,01%	10,80%	10,80%	TAK
	b	0,00%	0,00%	0,00	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	TAK
	c	2,62%	2,62%	0,00	2,62%	10,01%	10,80%	10,80%	TAK
2027	a	2,51%	2,51%	0,00	2,51%	9,57%	10,43%	10,43%	TAK
	b	0,00%	0,00%	0,00	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	TAK
	c	2,51%	2,51%	0,00	2,51%	9,57%	10,43%	10,43%	TAK
2028	a	2,40%	2,40%	0,00	2,40%	9,13%	10,01%	10,01%	TAK
	b	0,00%	0,00%	0,00	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	TAK
	c	2,40%	2,40%	0,00	2,40%	9,13%	10,01%	10,01%	TAK
2029	a	2,29%	2,29%	0,00	2,29%	8,69%	9,57%	9,57%	TAK
	b	0,00%	0,00%	0,00	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	TAK
	c	2,29%	2,29%	0,00	2,29%	8,69%	9,57%	9,57%	TAK
2030	a	2,19%	2,19%	0,00	2,19%	8,25%	9,13%	9,13%	TAK
	b	0,00%	0,00%	0,00	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	TAK
	c	2,19%	2,19%	0,00	2,19%	8,25%	9,13%	9,13%	TAK
2031	a	1,95%	1,95%	0,00	1,95%	7,80%	8,69%	8,69%	TAK
	b	0,00%	0,00%	0,00	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	TAK
	c	1,95%	1,95%	0,00	1,95%	7,80%	8,69%	8,69%	TAK
2032	a	0,00%	0,00%	0,00	0,00%	7,35%	8,25%	8,25%	TAK
	b	0,00%	0,00%	0,00	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	TAK
	c	0,00%	0,00%	0,00	0,00%	7,35%	8,25%	8,25%	TAK
2033	a	0,00%	0,00%	0,00	0,00%	6,90%	7,80%	7,80%	TAK
	b	0,00%	0,00%	0,00	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	TAK
	c	0,00%	0,00%	0,00	0,00%	6,90%	7,80%	7,80%	TAK



Wskaźnik spłaty zobowiązań										
	Wskaźnik planowanej łącznej kwoty spłaty zobowiązań, o której mowa w art. 243 ust. 1 ustawy do dochodów, bez uwzględnienia zobowiązań związków samorządu terytorialnego, po uwzględnieniu ustawowych wyłączeń przypadających na dany rok	Wskaźnik planowanej łącznej kwoty spłaty zobowiązań, o której mowa w art. 243 ust. 1 ustawy do dochodów, bez uwzględnienia zobowiązań związków samorządu terytorialnego, po uwzględnieniu ustawowych wyłączeń przypadających na dany rok	Kwota zobowiązań związku samorządu terytorialnego przypadających do spłaty w danym roku budżetowym, podlegająca doliczeniu zgodnie z art. 244 ustawy	Wskaźnik planowanej łącznej kwoty spłaty zobowiązań, o której mowa w art. 243 ust. 1 ustawy do dochodów, bez uwzględnienia zobowiązań związków samorządu terytorialnego, po uwzględnieniu ustawowych wyłączeń przypadających na dany rok	Wskaźnik dochodów bieżących powiększonych o dochody ze sprzedaży majątku oraz pomniejszonych o wydatki bieżące, do dochodów budżetu ustalony dla danego roku (wskaźnik <sup>1</sup> jednoroczny)	Dopuszczalny wskaźnik spłaty zobowiązań określony w art. 243 ustawy, po uwzględnieniu ustawowych wyłączeń <sup>2</sup> , obliczony w oparciu o plan 3 kwartału roku poprzedzającego (wskaźnik ustalony w oparciu o średnią arytmetyczną z 3 <sup>3</sup> poprzednich lat)	Dopuszczalny wskaźnik spłaty zobowiązań określony w art. 243 ustawy, po uwzględnieniu ustawowych wyłączeń <sup>2</sup> , obliczony w oparciu o plan 3 kwartałów roku poprzedzającego rok budżetowy	Informacja o spełnieniu wskaźnika spłaty zobowiązań określonego w art. 243 ustawy, po uwzględnieniu zobowiązań związków samorządu terytorialnego oraz po uwzględnieniu ustawowych wyłączeń, obliczonego w oparciu o plan 3 kwartałów roku poprzedzającego rok budżetowy	Informacja o spełnieniu wskaźnika spłaty zobowiązań określonego w art. 243 ustawy, po uwzględnieniu zobowiązań związków samorządu terytorialnego oraz po uwzględnieniu ustawowych wyłączeń, obliczonego w oparciu o plan 3 kwartałów roku poprzedzającego rok budżetowy	
Wyszególnienie	Lp	9.1	9.2	9.3	9.4	9.5	9.6	9.6.1	9.7	9.7.1
	Formula	$\frac{([2.1.1] + [2.1.3.1] + [5.1]) / [1]}{([2.1.1] + [2.1.3.1] + [5.1]) / [1]}$	$\frac{([2.1.1] + [2.1.3.1] + [5.1]) / [1]}{([2.1.1] + [2.1.3.1] + [5.1]) / [1]}$	$\frac{([2.1.1] + [2.1.3.1] + [5.1]) / [1]}{([2.1.1] + [2.1.3.1] + [5.1]) / [1]}$	$\frac{([2.1.1] + [2.1.3.1] + [5.1]) / [1]}{([2.1.1] + [2.1.3.1] + [5.1]) / [1]}$	$\frac{([2.1.1] + [2.1.3.1] + [5.1]) / [1]}{([2.1.1] + [2.1.3.1] + [5.1]) / [1]}$	$\frac{([2.1.1] + [2.1.3.1] + [5.1]) / [1]}{([2.1.1] + [2.1.3.1] + [5.1]) / [1]}$	$\frac{([2.1.1] + [2.1.3.1] + [5.1]) / [1]}{([2.1.1] + [2.1.3.1] + [5.1]) / [1]}$	$\frac{([2.1.1] + [2.1.3.1] + [5.1]) / [1]}{([2.1.1] + [2.1.3.1] + [5.1]) / [1]}$	$\frac{([2.1.1] + [2.1.3.1] + [5.1]) / [1]}{([2.1.1] + [2.1.3.1] + [5.1]) / [1]}$
	a	0,00%	0,00%	0,00	0,00%	6,45%	7,35%	7,35%	TAK	TAK
2034	b	0,00%	0,00%	0,00	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	TAK	TAK
	c	0,00%	0,00%	0,00	0,00%	6,45%	7,35%	7,35%	TAK	TAK
	a	0,00%	0,00%	0,00	0,00%	5,99%	6,90%	6,90%	TAK	TAK
2035	b	0,00%	0,00%	0,00	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	TAK	TAK
	c	0,00%	0,00%	0,00	0,00%	5,99%	6,90%	6,90%	TAK	TAK
	a	0,00%	0,00%	0,00	0,00%	5,53%	6,45%	6,45%	TAK	TAK
2036	b	0,00%	0,00%	0,00	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	TAK	TAK
	c	0,00%	0,00%	0,00	0,00%	5,53%	6,45%	6,45%	TAK	TAK
	a	0,00%	0,00%	0,00	0,00%	5,07%	5,99%	5,99%	TAK	TAK
2037	b	0,00%	0,00%	0,00	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	TAK	TAK
	c	0,00%	0,00%	0,00	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	TAK	TAK
	a	0,00%	0,00%	0,00	0,00%	5,07%	5,99%	5,99%	TAK	TAK





wysokości 2,42%, mieści się zatem w dopuszczalnym wskaźniku spłaty zobowiązań dla 2015 r. w wysokości 4%, spełniając wymogi art. 243 ufp, gdyż jest o 1,58 punktu procentowego niższy od dopuszczalnego. W 2016 r. nadwyżka wskaźnika dopuszczalnego nad planowanym (tzw. luz) to 1,13 punktu procentowego.

Powyższe ograniczenia formalne należą do jednych z najbardziej restrykcyjnych ograniczeń w tym zakresie w krajach Europy. Należy jednak podkreślić, że nie wyrażają one rzeczywistej zdolności kredytowej jednostki. Konieczne jest zatem stosowanie również innych miar kondycji finansowej oraz zdolności kredytowej jednostki takich, które są określane przez instytucje finansowe i miasta w innych krajach. Kluczowym elementem oceny kondycji finansowej i zdolności kredytowej, poza wysokością osiąganych dochodów, jest ocena zdolności, czy powiat będzie w stanie wygenerować nadwyżki finansowe, które mogłyby stanowić źródło spłaty potencjalnego zadłużenia. Stąd uważa się, że kluczowymi determinantami zdolności kredytowej są czynniki finansowe, stanowiące odzwierciedlenie ogólnej kondycji gospodarczej powiatu, a ich odpowiednia analiza stanowi podstawy jej oceny.

Podsumowując wnioski z przeprowadzonej analizy budżetu Powiatu Żyrardowskiego na przestrzeni lat 2012 - 2014:

- Dochody budżetu powiatu żyrardowskiego na przestrzeni lat 2012 – 2014 ulegały dynamicznemu wzrostowi. Dochody w 2014 roku wzrosły o 7,4% względem roku 2012 i wyniosły 58 933,9 tys. zł.
- Na wzrost w dużej mierze przyczynił się wzrost dochodów z tytułu podatków od dochodów osób fizycznych i prawnych, które wzrosły w analizowanym okresie z 12 701,6 tys. w roku 2012 do 14 674,0 tys. w roku 2014.
- W strukturze wydatków powiatu żyrardowskiego w latach 2012 – 2014 relacja wydatków bieżących do wydatków majątkowych uległa zmianie w kierunku wzrostu wydatków majątkowych. Ich wartość zwiększyła swój udział w całości wydatków z 0,6% w roku 2012 do 4,9 % w roku 2014.
- Średnio w analizowanym okresie najwięcej wydatków ponoszono na oświatę i wychowanie, udział tej pozycji w całości wydatków średnio wynosił 28,3 %. W przeliczeniu na mieszkańca powiatu wydatki z tego tytułu wzrosły z 190,7 zł rocznie do 222,9 zł rocznie
- W latach 2012 i 2014 Powiat spłacał kredyty długoterminowe zaciągnięte na realizację zaplanowanych działań inwestycyjnych.

### 3. ANALIZA SWOT

Nazwa tej analizy pochodzi od skrótu czterech angielskich słów: *Strenghts* (atuty, silne strony), *Weaknesses* (słabości), *Opportunitites* (możliwości) i *Threats* (zagrożenia).

Czynniki te możemy analizować ze względu na miejsce występowania oraz charakter oddziaływa. Miejsce występowania będzie dotyczyć czy dany czynnik występuje wewnątrz organizacji (czynniki wewnętrzne) i występujące poza nią (czynniki zewnętrzne). Charakter oddziaływania będzie dotyczył wpływu pozytywnego lub negatywnego czynnika na rozwój gminy. Czyli analiza SWOT<sup>29</sup> to:

- **czynniki wewnętrzne pozytywne** to inaczej silne lub mocne strony danej jednostki, czyli atuty. To cechy, które wyróżniają analizowany powiat czy region od innych jednostek i stanowią swoistą przewagę konkurencyjną. Punktem odniesienia mogą być sąsiednie jednostki lub grupa jednostek o podobnym charakterze (np. inne powiaty, gminy itd.).
- **czynniki wewnętrzne negatywne** to inaczej słabe strony danej jednostki, będące konsekwencją ograniczeń szeroko rozumianych zasobów.
- **czynniki zewnętrzne pozytywne**, czyli szanse, korzystne tendencje w otoczeniu zewnętrznym danej jednostki, które właściwie wykorzystane mogą stanowić dla niej istotny impuls rozwojowy.
- **czynniki zewnętrzne negatywne**, czyli zagrożenia, niekorzystne zjawiska zewnętrzne, które mogą być poważną barierą rozwoju dla danej jednostki. Istniejące zagrożenia wyraźnie osłabiają też silne strony gminy czy regionu, a także mogą poważnie ograniczyć możliwość wykorzystania pojawiających się szans rozwojowych.

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"><li>➤ Przebiegające przez powiat drogi krajowe o znaczeniu ogólnokrajowym (A2, S8, droga krajowa nr 50).</li><li>➤ Przebiegające przez powiat szlaki kolejowe o znaczeniu regionalnym i krajowym.</li><li>➤ Gęsta sieć dróg powiatowych i wojewódzkich.</li><li>➤ Węzeł drogowy Wiskitki (skrzyżowanie dróg o znaczeniu krajowym).</li><li>➤ Bogata oferta edukacyjna szkół średnich.</li><li>➤ Wykształcona i doświadczona kadra pedagogów warunkująca wysoki poziom nauczania w szkołach.</li><li>➤ Wykorzystywanie odnawialnych źródeł energii przyjaznych środowisku naturalnemu.</li><li>➤ Skuteczne pozyskiwanie środków zewnętrznych na rozwój powiatu.</li><li>➤ Rozwinięta infrastruktura techniczna na przeważającym obszarze powiatu - wodociągi, kanalizacja, gaz sieciowy.</li><li>➤ Wysoka dostępność do usług zdrowotnych</li></ul>	<ul style="list-style-type: none"><li>➤ Zły stan dróg powiatowych i gminnych</li><li>➤ Niedostateczna ilość chodników i ścieżek rowerowych.</li><li>➤ Niedostateczna ilość parkingów</li><li>➤ Znaczne obciążenie dróg transportem ciężkim.</li><li>➤ Niedostatecznie rozwinięta komunikacja zbiorowa wewnątrz powiatu.</li><li>➤ Braki w zakresie pokrycia miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.</li><li>➤ Niewystarczająca jakość infrastruktury sportowej przy szkołach.</li><li>➤ Niedostateczny stan systemu melioracyjnego.</li><li>➤ Brak Internetu szerokopasmowego.</li><li>➤ Niedostatecznie rozwiązany system e-usług publicznych w powiecie .</li><li>➤ Niewystarczające wykorzystanie potencjału krajobrazowego powiatu dla rozwoju turystyki i rekreacji.</li></ul>

<sup>29</sup> W. Dziemianowicz, K. Szmigiel-Rawska, P. Nowicka, A. Dąbrowska „Planowanie strategiczne. Poradnik dla pracowników administracji publicznej” MRR, Warszawa 2012, s.105



<ul style="list-style-type: none"> <li>➤ szpital, sieć przychodni w każdej gminie.</li> <li>➤ Bogate dziedzictwo kulturowe (obiekty zabytkowe, zabytki przemysłowe, hydrotechniczne).</li> <li>➤ Potencjał do rozwoju różnych form turystyki (lasy, parki i rezerваты)</li> <li>➤ Istniejące szlaki rowerowe, piesze, ścieżki edukacyjne</li> <li>➤ Funkcjonujące na obszarze powiatu organizacje realizujące zadania z zakresu turystyki (PTTK, Lokalna Organizacja Turystyczna Mazowska Zachodniego).</li> <li>➤ Znajdujący się na terenie powiatu obiekt rekreacyjny – Termy Mszczonów.</li> <li>➤ Znaczna ilość obiektów sportowych (orliki, boiska sportowe).</li> <li>➤ Zmniejszająca się liczba przestępstw.</li> <li>➤ Znajdująca się na terenie powiatu Strefa Przemysłowa w Mszczonowie.</li> <li>➤ Dobrze rozwinięta sieć placówek pomocy społecznej (m.in. 3 DPS-y).</li> <li>➤ Znaczna ilość i aktywność organizacji pozarządowych.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>➤ Starzejące się społeczeństwo.</li> <li>➤ Niewystarczający przepływ informacji pomiędzy organizacjami, mieszkańcami i administracją.</li> <li>➤ Postępujący niż demograficzny.</li> <li>➤ Ujemne saldo migracji ludności, ujemny przyrost naturalny na terenie powiatu.</li> <li>➤ Niewystarczająca oferta pomocy dla osób starszych.</li> <li>➤ Zbyt mało przedszkoli.</li> <li>➤ Przekroczone wskaźniki emisji zanieczyszczeń.</li> <li>➤ Konieczność remontu Centrum Zdrowia Mazowska Zachodniego.</li> <li>➤ Nie wszystkie dzieci są objęte systemem pieczy zastępczej na terenie powiatu.</li> <li>➤ Brak placówki instytucjonalnej pieczy zastępczej.</li> <li>➤ Bariery architektoniczne w obiektach publicznych.</li> <li>➤ Wysokie oraz długotrwałe bezrobocie.</li> <li>➤ Ilość beneficjentów pomocy społecznej wyższa ilość niż średnia wojewódzka.</li> <li>➤ Niewystarczająca baza noclegowa.</li> <li>➤ Niewystarczający system promocji powiatu.</li> </ul>
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> <li>➤ Dostępność funduszy zewnętrznych w perspektywie UE 2014-2020.</li> <li>➤ Położenie pomiędzy Warszawą i Łodzią.</li> <li>➤ Teren pod centrum rozrywkowe (Global Parku).</li> <li>➤ Powstawanie nowych technologii energetycznych bazujących na odnawialnych zasobach energii.</li> <li>➤ Napływ inwestycji generujących nowe miejsca pracy</li> <li>➤ Integracja lokalnego biznesu.</li> <li>➤ Rozwój sieci instytucji otoczenia biznesu.</li> <li>➤ Wzrost popytu na usługi turystyczne i wypoczynek.</li> <li>➤ Rozwój bazy noclegowej oraz gastronomicznej.</li> <li>➤ Promocja atrakcji przyrodniczych i walorów historycznych powiatu.</li> <li>➤ Wzrost aktywności społecznej mieszkańców i rozwój trzeciego sektora.</li> <li>➤ Współpraca pomiędzy instytucjami edukacyjnymi a instytucjami rynku pracy i przedsiębiorcami.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>➤ Przekazywanie zadań do realizacji samorządom bez dodatkowych środków finansowych.</li> <li>➤ Nasilenie negatywnych procesów demograficznych, w tym starzenie się społeczeństwa oraz spadek liczby mieszkańców.</li> <li>➤ Postępujące bezrobocie ludzi młodych utrwalaające życie bez zatrudnienia.</li> <li>➤ Brak środków na rozwój i modernizację infrastruktury.</li> <li>➤ Utrzymujący się kryzys finansów publicznych w państwach UE.</li> <li>➤ Częste zmiany przepisów prawnych, („buble prawne”).</li> <li>➤ Rosnące koszty prowadzenia działalności gospodarczej.</li> <li>➤ Ryzyko wystąpienia negatywnych efektów presji działalności ludzkiej na środowisko.</li> <li>➤ Zwiększona emisja zanieczyszczeń do atmosfery w związku z powstawaniem nowych zakładów przemysłowych, zwiększony hałas.</li> <li>➤ Konflikt ze środowiskiem przyrodniczym.</li> </ul>

## **4. KONSTRUKCJA STRATEGII ROZWOJU POWIATU ŻYRARDOWSKIEGO**

### **4.1. Wizja powiatu**

Wizja to opis oczekiwanego w przyszłości stanu tej jednostki. Powinna ona pełnić kilka funkcji<sup>30</sup> tj.:

- zobrazować stan docelowy – można powiedzieć, że wizja stanowi cel całkowicie nadrzędny nad wszystkimi, zawierający w sobie pozostałe cele sformułowane w strategii.
- informowanie o aspiracjach osób formułujących wizję.
- jednoczenie wokół idei.

Prace na Strategią powiatu żyrardowskiego doprowadziły do wypracowania następującej wizji.

**POWIAT ŻYRARDOWSKI PRZYJAZNYM MIEJSCEM  
DO ŻYCIA I ROZWOJU ORAZ BEZPIECZNYM  
OBSZAREM O NOWOCZESNEJ  
INFRASTRUKTURZE I CZYSTYM ŚRODOWISKU**

<sup>30</sup> W. Dziemianowicz, K. Szmigiel-Rawska, P. Nowicka, A. Dąbrowska „Planowanie strategiczne. Poradnik dla pracowników administracji publicznej” MRR, Warszawa 2012, s.51



## 4.2. Cele strategiczne i kierunki działań

Realizacja wizji powiatu żyrardowskiego będzie wymagała podjęcia szeregu działań o znaczeniu strategicznym i kierunkowym. W związku z powyższym należało przede wszystkim określić jednoznaczne cele. Takimi celami są cele strategiczne, których osiągnięcie gwarantuje wypełnienie wizji w perspektywie długookresowej. Na bazie analizy potencjałów wewnętrznych i zewnętrznych, wypracowano konstrukcję strategii, która bazować będzie na dwóch celach strategicznych. Następnie wyodrębniono, adekwatny do nich, kolejny poziom – operacyjny. Są to kierunki działań, które poprzez realizację określonych w nich projektów i przedsięwzięć, będą realizować wizję rozwoju powiatu żyrardowskiego.

### **Cel strategiczny ROZWÓJ SPOŁECZNY I GOSPODARCZY POWIATU ŻYRARDOWSKIEGO**

Coraz silniejsza i wzmagająca się konkurencja, wymusza na jednostkach samorządu terytorialnego, konieczność aktywnych zabiegów dynamizujących rozwój społeczny i gospodarczy. W tym celu niezbędne jest podejmowanie szeregu działań zmierzających do poprawy i utrzymania konkurencyjności.

Cel ten można realizować poprzez szereg zadań związanych ze wzmocnieniem rozwoju przedsiębiorczości poprzez wsparcie Instytucji Otoczenia Biznesu, integrację działań jak również dalsze przyciąganie inwestorów zagranicznych. Obok przedsięwzięć stricte skierowanych dla przedsiębiorców istotne będą te mające na celu wsparcie kapitału społecznego czy ludzkiego powiatu.

Niniejszy cel strategiczny ma być realizowany pięć kierunków rozwoju.

Kierunek rozwoju	ROZWÓJ PRZEDSIĘBIORCZOŚCI NA TERENIE POWIATU ŻYRARDOWSKIEGO
Opis	Celem zarysowanego kierunku jest wzmocnienie pozycji powiatu jako miejsca atrakcyjnego dla inwestycji oraz korzystającego z aktywności zawodowej i przedsiębiorczości mieszkańców. Powiat powinien aktywnie włączyć się w kształtowanie procesów gospodarczych. Szansą na rozwój jest umiejętne korzystanie z zasobów (potencjałów) np. szlaków transportowych czy zielonej energii, zwłaszcza energii termalnej. Jednym z kierunków może być wspieranie działań do stworzenia parku biznesu lub inkubatora przedsiębiorczości, jak również wspieranie działań w tworzeniu nowych terenów inwestycyjnych. Istotnym zasobem gospodarki Powiatu Żyrardowskiego są obszary wiejskie, które umiejętnie stymulowane mogą w przyszłości stać się istotną branżą ekonomiczną. Obok wsparcia na szczeblu ogólnokrajowym, na które powiat nie ma wpływu, istnieją również kierunki działań



	o charakterze lokalnym np. scalanie gruntów, wspieranie przetwórstwa produktów rolnych, wspieranie rozwoju rolnictwa ekologicznego, itp. Bogactwo historyczne i przyrodnicze obszaru umożliwiają rozwój przedsiębiorczości opartej na turystyce i rekreacji. W związku z tym konieczna jest aktywna polityka powiatu, która wzmocni potencjał turystyczny. Przede wszystkim poprzez dalszą aktywną promocję Powiatu Żyrardowskiego – jego walorów historycznych i przyrodniczych, jak również aktywną współpracę z organizacjami zajmującymi się turystyką i rekreacją.
Podmioty zaangażowane w realizację	- Powiat Żyrardowski, - Gminy Powiatu Żyrardowskiego, - Organizacje przedsiębiorców - Oddział Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego - Lokalna Organizacja Turystyczna Mazowska Zachodniego
Korzyści z realizacji	- wzmocnienie potencjału gospodarczego Powiatu Żyrardowskiego - większa spójność gospodarcza - promocja powiatu
Zgodność ze Strategią Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2030 roku. Innowacyjne Mazowsze	- Cel rozwojowy: Wzrost konkurencyjności regionu poprzez rozwój działalności gospodarczej oraz transfer i wykorzystanie nowych technologii.  - Cel rozwojowy Wykorzystanie potencjału kultury i dziedzictwa kulturowego oraz walorów środowiska przyrodniczego dla rozwoju gospodarczego regionu i poprawy jakości życia.
Potencjalne źródła finansowania	- RPO WM na lata 2014-2020, - PROW 2014-2020,

Kierunek rozwoju	INTEGRACJA SPOŁECZNA OSÓB ORAZ GRUP WYKLUCZONYCH SPOŁECZNIE
Opis	<p>Jednym z kluczowych zadań powiatu są działania skierowane do osób i grup wykluczonych społecznie i, co się z tym wiąże, podjęcie aktywnych form rozwiązywania problemów w tym obszarze. Do kategorii, które w sposób szczególny powinny zostać objęte wsparciem należą rodziny wraz z dziećmi, osoby starsze i chore, osoby bezrobotne i zagrożone bezrobociem oraz niepełnosprawni.</p> <p>W ramach prowadzonych działań Powiat Żyrardowski zarządza Domami Pomocy Społecznej, placówkami opiekuńczo-wychowawczymi czy punktem poradnictwa rodzinnego. W kolejnych latach istotne jest dalsze wspieranie grup zmarginalizowanych. Działania, które należy podjąć dotyczyć powinny przede wszystkim rozwoju systemowych form wsparcia na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. W ramach tych działań można podjąć prace nad utworzeniem ośrodka interwencji kryzysowej, wspierania tworzenia mieszkań chronionych oraz rozwoju prorodzinnych form pieczy zastępczej (np. rodziny zastępcze).</p> <p>Równocześnie zjawiska demograficzne powodują konieczność podejmowania działań na rzecz osób starszych. W tym zakresie należy budować wizerunek powiatu przyjaznego mieszkańcom, sprawującego opiekę nad osobami starszymi. Można tu podejmować działania związane z poprawą dostępności osób starszych do usług medycznych czy rehabilitacyjnych. Jednocześnie tworząc warunki dla aktywności fizycznej, rekreacyjnej.</p> <p>W zadaniu można realizować działania w zakresie rozwoju dziennych form wsparcia (miejsca odciążeniowe) oraz zapewniających usługi specjalistyczne i opiekuńcze dla osób starszych. Ostatnią bardzo ważną grupą społeczną będą osoby bezrobotne lub zagrożone bezrobociem. Jedną z form instytucyjnych mogących rozwiązać ten problem jest powstanie Centrum Integracji Społecznej w ramach, którego można będzie rozwiązywać te problemy kompleksowo.</p>



	Wszystkie te działania można wzmocnić poprzez współpracę z organizacjami pozarządowymi w różnych formach np. poprzez realizację zadań publicznych, powierzanie realizacji zadania w całości lub kontraktację usług społecznych.
Podmioty zaangażowane w realizację	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Powiat Żyrardowski,</li> <li>- Gminy Powiatu Żyrardowskiego,</li> <li>- Organizacje pozarządowe.</li> </ul>
Korzyści z realizacji	<ul style="list-style-type: none"> <li>- zmniejszenie skali problemów społecznych w Powiecie żyrardowskim,</li> <li>- stworzenie systemowego rozwiązania problemów społecznych,</li> <li>- większa współpraca ma linii powiat-gminy-organizacje pozarządowe,</li> <li>- większa integracja mieszkańców powiatu</li> </ul>
Zgodność ze Strategią Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2030 roku. Innowacyjne Mazowsze	<p>Cel rozwojowy</p> <p>Poprawa jakości życia oraz wykorzystanie kapitału ludzkiego i społecznego do tworzenia nowoczesnej gospodarki</p>
Potencjalne źródła finansowania	- RPO WM na lata 2014-2020,

Kierunek rozwoju	WZMOCNIENIE ROLI EDUKACJI W ROZWOJU SPOŁECZNYM I GOSPODARCZYM POWIATU ŻYRARDOWSKIEGO
Opis	<p>Powiat wspiera równolegle rozwój oświaty na poziomie ogólnym, jak i zawodowym. Jest to bardzo ważne w kontekście możliwości zdobycia zawodu atrakcyjnego z perspektywy rynku pracy. Stąd niezbędne jest prowadzenie ciągłej analizy w zakresie potrzeb gospodarki na wykwalifikowaną kadrę. Działania te należy wzmocnić poprzez stworzenie systemowych rozwiązań, które zintegrują środowisko gospodarcze z edukacyjnym w celu wdrażania nowych form kształcenia, np. kształcenie w miejscu pracy, klasy dedykowane, itp.</p> <p>Kolejnym ważnym czynnikiem, który wpływa na rozwój społeczny jest kształcenie ustawiczne czyli zdobywanie nowych kwalifikacji, uprawnień, uczenie się przez całe życie mieszkańców Powiatu Żyrardowskiego. W tym miejscu Powiat Żyrardowski powinien skoncentrować swoje działania na analizowaniu potrzeb mieszkańców i wspieraniu działań, które pozwolą aktywnie realizować działania w zakresie szkoleń, nauki nowych profesji, praktycznych kursów zawodowych, e-learningu i innych form kształcenia.</p> <p>Obok kształcenia mieszkańców (młodzieży i dorosłych) ważne jest ciągłe kształcenie kadr oświatowych. Kadry potrzebują ciągłego wsparcia w zakresie podwyższania własnych kwalifikacji, umiejętności.</p> <p>Nie należy również zapominać o prowadzeniu systemu nagród i stypendiów dla uczniów zdolnych i aktywnych. Wsparcie to może przybierać różne formy; od jednorazowych nagród, stypendia i praktyki, po np. opłacenie dodatkowych kursów podnoszących kwalifikacje.</p>
Podmioty zaangażowane w realizację	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Powiat Żyrardowski,</li> <li>- Gminy Powiatu Żyrardowskiego,</li> <li>- Przedsiębiorcy z terenu Powiatu Żyrardowskiego,</li> <li>- Organizacje pracodawców,</li> <li>- Powiatowa Rada Zatrudnienia.</li> </ul>
Korzyści z realizacji	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Podniesieni poziomu kapitału ludzkiego na terenie powiatu</li> <li>- Obniżenie poziomu bezrobocia,</li> <li>- Podniesienie poziomu wykształcenie mieszkańców powiatu,</li> <li>- Podniesienie poziomu wykształcenia kadry oświatowej,</li> </ul>

Zgodność ze Strategią Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2030 roku. Innowacyjne Mazowsze	- Cel rozwojowy: Poprawa jakości życia oraz wykorzystania kapitału ludzkiego i społecznego do tworzenia nowoczesnej gospodarki..
Potencjalne źródła finansowania	- RPO WM na lata 2014-2020,

Kierunek rozwoju	POPRAWA DOSTĘPNOŚCI I JAKOŚCI USŁUG ŚWIADCZONYCH PRZEZ POWIAT DLA MIESZKAŃCÓW
Opis	<p>Powiat jako struktura samorządowa świadczy usługi w zakresie, który w swym ogólnym zarysie określa ustawa z 5 czerwca 1998 r o samorządzie powiatowym (DzU 1988 r. nr 91, poz. 578 ze zmianami). W okresie funkcjonowania struktury powiatowej dokonał się szereg dynamicznych zmian zarówno o charakterze technologicznym jak również społecznym. Dzięki dynamicznemu rozwojowi technologii internetowych wiele spraw można w chwili obecnej uregulować on-line. Równocześnie coraz większe grupy obywateli chcą współuczestniczyć w podejmowaniu decyzji dotyczących np. podziału środków czy realizacji tej lub innej inwestycji, przedsięwzięcia.</p> <p>W związku z powyższym należy podjąć działania mające na celu udoskonalenie kontaktów pomiędzy administracją a obywatelem. Temu ma służyć przede wszystkim wprowadzenie cyfryzacji administracji powiatowej i rozwój e-usług. Można podjąć również działania zmierzające np. do stworzenia zintegrowanej platformy cyfrowej, gdzie będą udostępniane informacje instytucji publicznych.</p> <p>Obok „przybliżenia cyfrowego” administracji powiatowej obywatelom, istotnym czynnikiem mającym wpływ na dostępność i jakość usług jest wzmocnienie współpracy pomiędzy Powiatem a organizacjami pozarządowymi lub bezpośrednio z obywatelami. Działaniami takimi mogą być przedsięwzięcia mające na celu inicjowanie współpracy sieciowej (wewnątrz- i pozapowiatowej) np. w obszarze problemów społecznych, gospodarki czy turystyki. Powiat kształtując i realizując polityki publiczne (będące elementem usług dla mieszkańców) może również zastosować narzędzia partycypacji społecznej, które pozwolą mu sprawniej i zgodnie z wolą mieszkańców je zrealizować.</p>
Podmioty zaangażowane w realizację	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Powiat Żyrardowski,</li> <li>- organizacje pozarządowe</li> <li>- mieszkańcy.</li> </ul>
Korzyści z realizacji	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Zwiększenie sprawności administracji,</li> <li>- Poprawa komunikacji na linii administracja-mieszkańcy</li> <li>- Zwiększenie wśród mieszkańców powiatu poczucia współdecydowania za sprawy publiczne.</li> <li>- Wprowadzenie coraz lepszych standardów usług.</li> </ul>
Zgodność ze Strategią Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2030 roku. Innowacyjne Mazowsze	- Cel rozwojowy: Wzrost konkurencyjności regionu poprzez rozwój działalności gospodarczej oraz transfer i wykorzystanie nowych technologii.
Potencjalne źródła finansowania	<ul style="list-style-type: none"> <li>- RPO WM na lata 2014-2020,</li> <li>- PROW 2014-2020.</li> </ul>



## Cel strategiczny PODNIESIENIE JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW POWIATU ŻYRARDOWSKIEGO

Rozwój powiatu jest uzależniony jest od wielu czynników. Równie duży wpływ na to mają determinanty wewnętrzne (potencjał ludzki, infrastrukturalny, skala przedsiębiorczości) jak i zewnętrzne. Najważniejszym z czynników zewnętrznych jest decyzja lokowania inwestycji przez inwestora zewnętrznego, dzięki czemu mieszkańcy zyskują nowe miejsca pracy a, co z tym idzie wzrasta „osobista” jakość ich życia.

W przypadku powiatu żyrardowskiego podniesieniu jakości życia mieszkańców powinna sprzyjać realizacja pięciu kierunków rozwoju. Aktywność władz Powiatu oraz innych partnerów skoncentrowana powinna być w najbliższym okresie na: poprawie jakości systemu komunikacyjnego, rozwoju infrastruktury społecznej, rozbudowa i modernizacja Centrum Zdrowia Mazowsza Zachodniego, usług dostępu do Internetu oraz podniesienie szeroko rozumianego bezpieczeństwa mieszkańców.

Kierunek rozwoju	POPRAWA JAKOŚCI SYSTEMU KOMUNIKACYJNEGO I TRANSPORTOWEGO POWIATU ŻYRARDOWSKIEGO
Opis	<p>Celem niniejszego kierunku rozwoju jest modernizacja, przebudowa i/lub budowa dróg powiatowych ze szczególnym uwzględnieniem sieciowego połączenia z drogami o znaczeniu krajowym i międzynarodowym. Pozwoli to w większym niż dotąd stopniu na zwiększenie mobilności mieszkańców Powiatu, dostępności do miejsc i atrakcji turystycznych oraz wzrostu bezpieczeństwa mieszkańców i podróżnych. Obok tego, istotne jest podjęcie działań w celu rozbudowy i powstania nowych ciągów pieszo-rowerowych, które obok walorów komunikacyjnych mają również wpływ na zwiększenie potencjału turystycznego powiatu żyrardowskiego.</p> <p>Czynnikiem kształtującym jakość systemu komunikacyjnego są działania służące poprawie komunikacji zbiorowej na terenie powiatu żyrardowskiego. Działania te, ze względu na swój koszt jak i ograniczenia prawne, nie mogą być rozpatrywane bez wspólnego udziału wszystkich gmin powiatu, jak i wsparcia władz województwa mazowieckiego.</p>
Podmioty zaangażowane w realizację	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Powiat Żyrardowski,</li> <li>- Gminy Powiatu Żyrardowskiego,</li> <li>- Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego</li> <li>- Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad.</li> </ul>
Korzyści z realizacji	<ul style="list-style-type: none"> <li>- poprawa jakości dróg i infrastruktury towarzyszącej</li> <li>- poprawa bezpieczeństwa mieszkańców</li> <li>- wzmocnienie potencjału gospodarczego Powiatu Żyrardowskiego</li> <li>- większa spójność gospodarcza,</li> <li>- większa spójność społeczna</li> <li>- wzmocnienie potencjału turystycznego.</li> </ul>
Zgodność ze Strategią Rozwoju	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Cel rozwojowy:</li> <li>Zwiększenie dostępności komunikacyjnej wewnątrz regionu</li> </ul>

Województwa Mazowieckiego do 2030 roku. Innowacyjne Mazowsze	- Cel rozwojowy Rozwój form transportu przyjaznych dla środowiska i mieszkańców.
Potencjalne źródła finansowania	- RPO WM na lata 2014-2020, - PROW 2014-2020,

Kierunek rozwoju	ROZWÓJ INFRASTRUKTURY SPOŁECZNEJ POWIATU ŻYRARDOWSKIEGO
Opis	<p>Rozwój infrastruktury społecznej powiatu żyrardowskiego jest niezwykle istotny dla zapewnienia mieszkańcom, w tym dzieciom i młodzieży, możliwości wszechstronnego rozwoju. Wysokiej jakości infrastruktura społeczna przyczynia się znacząco do wysokiej jakości życia i stanowi zachętę do osiedlania się na danym terenie. W ramach rozwoju infrastruktury społecznej konieczna jest przede wszystkim modernizacja infrastruktury sportowej zlokalizowanej przy szkołach powiatowych. Równie ważnymi przedsięwzięcia obejmować powinny modernizację obiektów placówek pomocy społecznej w budynku PCRP, domów pomocy społecznej. Jednocześnie w ramach przedsięwzięć należy podjąć starania o modernizację Muzeum Mazowsza Zachodniego w Żyrardowie oraz budynku Starostwa Powiatowego, zwłaszcza w infrastrukturę zmniejszającą bariery architektoniczne (np. winda dla interesantów Starostwa).</p> <p>Realizując wszystkie zadania, zwłaszcza dotyczące modernizacji obiektów należy uwzględnić działania służące termomodernizacji i zmniejszeniu zapotrzebowania na energię cieplną i elektryczną.</p>
Podmioty zaangażowane w realizację	- Powiat Żyrardowski, - Jednostki Powiatu Żyrardowskiego.
Korzyści z realizacji	- wzmocnienie spójności społecznej powiatu - podniesienie jakości świadczenia usług przez jednostki powiatu, - poprawa stanu środowiska naturalnego.
Zgodność ze Strategią Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2030 roku. Innowacyjne Mazowsze	- Cel rozwojowy: Poprawa jakości życia oraz wykorzystanie kapitału ludzkiego i społecznego do tworzenia nowoczesnej gospodarki
Potencjalne źródła finansowania	- RPO WM na lata 2014-2020, - PROW 2014-2020,

Kierunek rozwoju	ROZBUDOWA I MODERNIZACJA CENTRUM ZDROWIA MAZOWSZA ZACHODNIEGO.
Opis	<p>Poprawa funkcjonowania i rozwój placówek służby zdrowia jest jedynym z priorytetowych zadań Powiatu. Lepszy dostęp do lekarzy specjalistów i możliwość skorzystania z fachowej pomocy medycznej to dla wielu mieszkańców bardzo istotny aspekt funkcjonowania na danym terenie. Dlatego rolą Powiatu jest podjęcie działań zmierzających do poprawy usług medycznych. Funkcjonujący na terenie powiatu</p>



	<p>żyrdowskiego szpital wymaga pilnej i gruntowej modernizacji. W ramach przewidzianych prac należy rozbudować budynek „B”, wykonać termomodernizację budynków szpitalnych, modernizację istniejących szybów windowych oraz wybudować nowe, zmodernizować instalacje centralnego ogrzewania, instalacje ciepłej wody oraz instalacje hydrantów wewnętrznych, zmodernizować sieci elektryczne w całości budynków szpitalnych. Jednocześnie wykonać informatyzację szpitala, wybudować parking i zmodernizować ciągi komunikacyjne (m. in. nawierzchni jezdnych, ciągów pieszych), W ramach przedsięwzięć bezpośrednio służących zdrowiu i życiu pacjentów należy zadbać o sprzęt medyczny i modernizację sal chorych, zaadaptować pomieszczenia po pralni w budynku „L” z przeznaczeniem na Ambulatoryjną Opiekę Specjalistyczną.</p>
Podmioty zaangażowane w realizację	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Powiat Żyrardowski,</li> <li>- Centrum Zdrowia Mazowska Zachodniego.</li> </ul>
Korzyści z realizacji	<ul style="list-style-type: none"> <li>- zwiększenie bezpieczeństwa zdrowotnego mieszkańców powiatu,</li> <li>- poprawa stanu środowiska naturalnego,</li> <li>- lepsza jakość świadczonych usług medycznych.</li> </ul>
Zgodność ze Strategią Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2030 roku. Innowacyjne Mazowsze	<p>Cel rozwojowy: Poprawa jakości życia oraz wykorzystanie kapitału ludzkiego i społecznego do tworzenia nowoczesnej gospodarki</p>
Potencjalne źródła finansowania	<ul style="list-style-type: none"> <li>- RPO WM na lata 2014-2020,</li> <li>- POIS 2014-2020.</li> </ul>

Kierunek rozwoju	POPRAWA DOSTĘPU DO INTERNETU MIESZKAŃCÓW POWIATU
Opis	<p>Istotnym zadaniem na rzecz wzmocnienia spójności społecznej i gospodarczej powiatu żyrdowskiego jest umożliwienie pełnego i wysokiej jakości dostępu do Internetu mieszkańcom i przedsiębiorcom. Kierunek ten można realizować przede wszystkim poprzez budowę i/lub rozbudowę lokalnych szerokopasmowych sieci szkieletowych lub dystrybucyjnych. Należałoby również zapewnić budowę lub rozbudowę sieci dostępnych. Można również podjąć działania dotyczące stworzenia systemu Publicznych Punktów Dostępu do Internetu (PIAP) lub budowy/rozbudowy lokalnych systemów transmisji danych, zwłaszcza na obszarach zagrożonych wykluczeniem cyfrowym np. drogą radiową. Działania te należy wykonać we współpracy z gminami powiatu włączając w to firmy prywatne.</p>
Podmioty zaangażowane w realizację	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Powiat Żyrardowski,</li> <li>- Gminy Powiatu Żyrardowskiego,</li> <li>- Przedsiębiorcy prywatni.</li> </ul>
Korzyści z realizacji	<ul style="list-style-type: none"> <li>- większa spójność społeczna Powiatu Żyrardowskiego,</li> <li>- wzmocnienie potencjału gospodarczego,</li> </ul>
Zgodność ze Strategią Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2030 roku. Innowacyjne Mazowsze	<p>- Cel rozwojowy: Wzrost konkurencyjności regionu poprzez rozwój działalności gospodarczej oraz transfer i wykorzystanie nowych technologii.</p>

Potencjalne źródła finansowania	- RPO WM na lata 2014-2020,
---------------------------------	-----------------------------

Kierunek rozwoju	<b>PODNIESIENIE POZIOMU BEZPIECZEŃSTWA MIESZKAŃCÓW POWIATU ŻYRARDOWSKIEGO</b>
Opis	<p>Poczucie bezpieczeństwa w różnych wymiarach tj. bezpieczeństwa publicznego, przeciwpożarowego, powodziowego czy ekologicznego jest istotnym wskaźnikiem jakości życia na danym obszarze. W ramach działań przewidzianych w tym kierunku rozwojowym powiat żyrardowski powinien wspierać przedsięwzięcia w sześciu aspektach.</p> <p>I. Bezpieczeństwo ekologiczne: przede wszystkim poprzez wspieranie przedsięwzięć mających na celu zapobieganie i ograniczanie skutków zagrożeń naturalnych zwłaszcza działaniami związanymi z melioracją gruntów i przeciwdziałaniem skutkom podtopień.</p> <p>II. Bezpieczeństwo przeciwpożarowe: dotyczące wsparcia zakupu specjalistycznego sprzętu niezbędnego do skutecznego prowadzenia akcji ratowniczych i usuwania skutków zagrożeń naturalnych i poważnych awarii.</p> <p>III. Poprawa bezpieczeństwa poprzez dostosowanie obiektów użyteczności publicznej do obowiązujących norm prawnych.</p> <p>IV. Zapewnienie bazy lokalowej i wyposażenia dla Powiatowego Centrum Zarządzania Kryzysowego, w tym większe wykorzystywanie cyfryzacji i informatyzacji w procesie wspomagania dowodzenia akcjami ratowniczymi.</p> <p>V. Poprawa bezpieczeństwa poprzez edukację społeczną z zakresu występujących zagrożeń.</p> <p>VI. Bezpieczeństwo poprzez wsparcie działań policji na terenie powiatu żyrardowskiego.</p>
Podmioty zaangażowane w realizację	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Powiat Żyrardowski,</li> <li>- Gminy Powiatu Żyrardowskiego,</li> <li>- Komenda Powiatowej Policji w Żyrardowie,</li> <li>- Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej w Żyrardowie</li> <li>- Ochotnicze Straże Pożarne</li> </ul>
Korzyści z realizacji	<ul style="list-style-type: none"> <li>- wzmocnienie potencjału gospodarczego Powiatu Żyrardowskiego</li> <li>- większa spójność gospodarcza</li> <li>- promocja powiatu</li> </ul>
Zgodność ze Strategią Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2030 roku. Innowacyjne Mazowsze	<p>Cel rozwojowy: Poprawa jakości życia oraz wykorzystanie kapitału ludzkiego i społecznego do tworzenia nowoczesnej gospodarki</p> <p>Cel rozwojowy Zapewnienie gospodarce regionu zdywersyfikowanego zapotrzebowania w energię przy zrównoważonym gospodarowaniu zasobami środowiska</p>
Potencjalne źródła finansowania	- RPO WM na lata 2014-2020,



### 4.3. Zgodność ze strategiami i dokumentami wyższego rzędu

Cele i kierunki rozwoju „Strategii rozwoju dla Powiatu Żyrardowskiego na lata 2015-2025” wpisują się w szeroki kontekst dokumentów strategicznych wdrażanych na poziomie Unii Europejskiej, kraju i regionu.

Przed wszystkim założenia strategicznych celów „Strategii rozwoju dla Powiatu Żyrardowskiego na lata 2015-2025” są zgodne z założeniami Strategii Europa 2020, gdyż główny nacisk kładą na ograniczenie bezrobocia poprzez tworzenie nowych miejsc pracy, przeciwdziałanie ubóstwu i wykluczeniu społecznemu. Również uwzględnia kwestie ochrony środowiska, użytkowania odnawialnych źródeł energii.

Na poziomie krajowym do najistotniejszych dokumentów, w które wpisuje się strategia należą średniookresowa strategia rozwoju kraju:

- Strategia Rozwoju Kraju 2020. Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo (SRK 2020)<sup>31</sup>.

Cele „Strategii rozwoju dla Powiatu Żyrardowskiego na lata 2015-2025” wpisują się przede wszystkim w obszar strategiczny III. Spójność społeczna i terytorialna, gdyż szczególnie zwracają uwagę na realizację zadań z zakresu integracji społecznej, szczególnie zmniejszenie ubóstwa i zwiększenie aktywności osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym. natomiast cel strategiczny Podniesienie jakości życia mieszkańców Powiatu Żyrardowskiego wpisuje się do celu I. Sprawne i efektywne państwo oraz celu II. Konkurencyjna gospodarka SRK 2020, realizując cele związane ze sprawnym i efektywnym państwem (m.in. sprawność administracji, zwiększenie bezpieczeństwa) oraz konkurencyjną gospodarką (dostęp do Internetu, poprawa jakości środowiska, efektywny transport).

Strategia rozwoju dla Powiatu Żyrardowskiego na lata 2015-2025 wpisuje się również w Krajową Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie<sup>32</sup>. Przyjęte cele strategiczne realizują trzy wyznaczone w Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020 cele polityki regionalnej:

1. Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów („konkurencyjność”), 2. Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych („spójność”) oraz 3. Tworzenie warunków dla skutecznej, efektywnej i partnerskiej realizacji działań rozwojowych ukierunkowanych terytorialnie („sprawność”).

Na szczeblu regionalnym cele strategiczne i kierunki działań wpisują się w „Strategia rozwoju województwa mazowieckiego do 2030 roku. Innowacyjne Mazowsze”<sup>33</sup>. Przed wszystkim cele strategiczne Strategii rozwoju dla Powiatu Żyrardowskiego na lata 2015-2025 wpisują się w strategię województwa, gdyż realizują kluczowe cele rozwojowe tj. wzrost konkurencyjności regionu, poprawę dostępności i spójności terytorialnej czy poprawę jakości życia oraz wykorzystania kapitału ludzkiego i społecznego.

<sup>31</sup> Strategia Rozwoju Kraju 2020. Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo, Warszawa 2012, [https://www.mir.gov.pl/rozwoj\\_regionalny/Polityka\\_rozwoju/SRK\\_2020/Documents/Strategia\\_Rozwoju\\_Kraju\\_2020.pdf](https://www.mir.gov.pl/rozwoj_regionalny/Polityka_rozwoju/SRK_2020/Documents/Strategia_Rozwoju_Kraju_2020.pdf).

<sup>32</sup> Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie, Warszawa 2010, [http://www.mir.gov.pl/aktualnosci/polityka\\_rozwoju/Documents/KSRR\\_13\\_07\\_2010.pdf](http://www.mir.gov.pl/aktualnosci/polityka_rozwoju/Documents/KSRR_13_07_2010.pdf).

<sup>33</sup> Strategia rozwoju województwa mazowieckiego do 2030 roku. Innowacyjne Mazowsze. <http://www.mazovia.pl/zaatwspraw/prawo--przepisy/dokumenty-strategiczne/art,341,strategia-rozwoju-województwa-mazowieckiego-do-2030-roku.html>.



## 5. SYSTEM WDRAŻANIA MONITORINGU I EWALUACJI

*Strategia rozwoju dla Powiatu Żyrardowskiego na lata 2015-2025* mimo, iż w swych założeniach realizuje głównie zadania leżące w kompetencjach ustawowych Powiatu, angażuje i inicjuje działania realizowane w szeroko rozumianym partnerstwie. W związku z tym wdrażanie strategii należy oprzeć na zasadzie współpracy i partnerstwa, gdzie kluczową rolę będzie odgrywał nadal Pełnomocnik ds. Promocji i Współpracy z Unią Europejską, który jest ulokowany w strukturze Starostwa Powiatowego. W zakresie jego obowiązków winna być nadal koordynacja realizacji i aktualizacji zadań zapisanych w strategii oraz współpraca z partnerami w celu realizacji kierunków rozwojowych zapisanych w Strategii.

Jednakże prawidłowe wdrażanie strategii wymaga zastosowania narzędzi monitoringu i ewaluacji. Monitoring i ewaluacja są niezbędne, zwłaszcza w przypadku planowania średnio- i długookresowego. Monitoring to kontrola (ocena) dynamiczna, a więc ocena postępów i efektów dokonywana stale w czasie, natomiast ewaluacja jest kontrolą statyczną, polega na ocenie realizacji i efektów (rezultatów) dokonywanych w określonych momentach czasu.

Proponuje się, aby Pełnomocnik ds. Promocji i Współpracy z Unią Europejską zajmował się również systemem monitoringu i ewaluacji strategii. Monitoring ten winien opierać się na stworzonym narzędziu sprawozdawczym, który powinien zawierać opis realizacji kierunków rozwojowych określonych w strategii. Okres sprawozdawczy powinien obejmować rok kalendarzowy i każdorazowa winien być przedstawiany Zarządowi Powiatu i Radzie Powiatu.

Obok systemu corocznego monitoringu należy pamiętać o wprowadzeniu systemu ewaluacji strategii. Konieczność jej wykonania jest istotna z powodu wprowadzenia zmian w trakcie funkcjonowania strategii oraz ma służyć do przygotowania kolejnego dokumentu planistycznego. W pierwszym wypadku ewaluację bieżącą (on-going) proponuje się przeprowadzić w połowie realizacji obecnej strategii.

Ostatnim etapem wdrażania i ewaluacji Strategii rozwoju dla Powiatu Żyrardowskiego na lata 2015-2025 jest ewaluacja *ex post*, która wskaże sukcesy i porażki związane z wdrażaniem dokumentu oraz pozwoli na stworzenie rekomendacji do kolejnego okresu planistycznego.

Należy pamiętać, iż prawidłowo przeprowadzona ewaluacja musi poddać ocenie strategię w zakresie następujących kryteriów (standardów) ewaluacyjnych do, których zaliczyć należy:

- trafność (ang. *relevance*) - pozwala ocenić, w jakim stopniu cele programu odpowiadają potrzebom i priorytetom danego sektora czy regionu,
- efektywność (ang. *efficiency*) - pozwala ocenić poziom ekonomiczności danego programu, czyli stosunek poniesionych nakładów do uzyskanych produktów,
- skuteczność (ang. *effectiveness*) - pozwala ocenić, do jakiego stopnia cele przedsięwzięcia zdefiniowane na etapie programowania wpływu zostały osiągnięte,
- użyteczność (ang. *utility*) - pozwala ocenić, do jakiego stopnia produkty, rezultaty i oddziaływanie programu odpowiadają potrzebom grupy docelowej,
- trwałość (ang. *sustainability*) - pozwala ocenić, na ile można się spodziewać, że pozytywne zmiany wywołane oddziaływaniem projektu będą trwałe po jego zakończeniu.



## 6. PODSUMOWANIE

„Strategia rozwoju dla Powiatu Żyrardowskiego na lata 2015-2025” jest dokumentem wypracowanym przy współpracy władz powiatowych oraz liderów lokalnych. Opracowanie nie ma charakteru rewolucyjnego – zakłada zmiany o charakterze ewolucyjnym, uwzględniające specyfikę Powiatu Żyrardowskiego, w tym jej położenie, środowisko naturalne i inne zasoby, które pomogą mieszkańcom podnieść standard ich życia, a z punktu widzenia osób odwiedzających Powiat Żyrardowski – od inwestorów po turystów – uczynią go bardziej atrakcyjnym.

Strategia rozwoju, oprócz swojego zasadniczego celu, jakim jest wskazanie kierunków rozwoju, ma być płaszczyzną integrującą władze i społeczność Powiatu Żyrardowskiego. Dokument ten nie ogranicza się w swych zapisach wyłącznie do zadań realizowanych bezpośrednio przez władze samorządowe, proponując równolegle partycypację w realizacji wyznaczonych w strategii kierunków rozwoju, innym podmiotom funkcjonującym w granicach powiatu, celem rozwijania sieci powiązań publiczno-prywatnych na rzecz wdrażania wspólnej polityki rozwoju lokalnego. Tak realizowana kooperacja stanowi element polityki strukturalnej Unii Europejskiej, zwłaszcza w kontekście obowiązującego okresu programowania 2014–2020. Należy przy tym zaznaczyć, iż mimo, że samorząd powiatowy nie jest jedynym beneficjentem niniejszej strategii, to za wdrażanie koncepcji zawartych w jej ramach odpowiedzialna jest Zarząd Powiatu, która powinna dokonywać okresowych przeglądów stanu realizacji przyjętych koncepcji strategicznych oraz ich korekty lub uaktualnień całości lub części niniejszego dokumentu, celem zagwarantowania realizacji polityki rozwoju lokalnego Powiatu Żyrardowskiego w sposób ciągły i spójny.

PRZEWODNICZĄCY  
Rady Powiatu Żyrardowskiego  
  
Daniel Suchecki

## Spis tabel

Tabela 1. Powierzchnia lasów na terenie powiatu żyrardowskiego w latach 2010-2013 .....	7
Tabela 2. Liczba ludności w latach 2009-2013.....	8
Tabela 3. Liczba osób w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym, poprodukcyjnym w latach 2009-2013 .....	9
Tabela 4. Urodzenia, zgony, przyrost naturalny w powiecie w latach 2009-2013 .....	10
Tabela 5. Migracje wewnętrzne i zewnętrzne dla powiatu żyrardowskiego w latach 2009-2013 .....	11
Tabela 6. Średnie wyniki procentowe z egzaminów pisemnych obowiązkowych.....	13
Tabela 7. Średnie wyniki procentowe z egzaminów pisemnych obowiązkowych.....	14
Tabela 8. Liczba aptek ogólnodostępnych przypadających na osobę w latach 2009-2013. ....	15
Tabela 9. Liczba przychodni ogółem przypadających na 10 tys. ludności. ....	15
Tabela 10. Liczba woluminów i czytelników w bibliotekach na terenie powiatu żyrardowskiego .....	17
Tabela 11. Miejsca noclegowe i udzielone noclegi w latach 2009-2014, .....	19
Tabela 12. Liczba dzieci objęta pomocą w lata 2009-2013 .....	20
Tabela 13. Liczba pensjonariuszy DPS w latach 2009-2013.....	21
Tabela 14. Poniższa tabela przedstawia liczbę dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych funkcjonujących w powiecie żyrardowskim w latach 2009 – 2013 .....	21
Tabela 15. Przestępstwa stwierdzone w powiecie żyrardowskim w latach 2012-2014.....	25
Tabela 16. Statystyka zdarzeń w powiecie żyrardowskim w latach 2010 - 2014 .....	26
Tabela 17. Struktura przestrzenna pożarów w powiecie żyrardowskim w latach 2013 i 2014.....	26
Tabela 18. Struktura przestrzenna miejscowych zagrożeń w powiecie żyrardowskim w latach 2013 i 2014 .....	27
Tabela 19. Stopa bezrobocia w latach 2010-2014.....	28
Tabela 20. Zarejestrowani bezrobotni w powiecie żyrardowskim .....	29
Tabela 21. Bezrobotne kobiety w latach 2010 - 2014 .....	29
Tabela 22. Bezrobotni według wykształcenia.....	30
Tabela 23. Bezrobotni według zawodów w powiecie żyrardowskim .....	32
Tabela 24. Podmioty wg klas wielkości na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym .....	34
Tabela 25. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności .....	35
Tabela 26. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności w podziale na gminy.....	35
Tabela 27. Kapitał zagraniczny na 1 mieszkańca w wieku produkcyjnym .....	36
Tabela 28. Liczba zwierząt hodowanych w powiecie żyrardowskim w roku 2010.....	36
Tabela 29. Struktura wiekowa mieszkań wg. NSP 2011 .....	37



Tabela 30. Wyposażenie mieszkań wg. NSP 2011 .....	38
Tabela 31. Długość i rodzaj nawierzchni dróg powiatowych (w km).....	38
Tabela 32. Wykaz dróg wraz z długością (w km) .....	39
Tabela 33. Korzystający z instalacji w % ogółu ludności na rok 2013 .....	40
Tabela 34. Dochody powiatu żyrardowskiego w latach 2012-2014 .....	42
Tabela 35. Wysokość dochodów własnych powiatu żyrardowskiego w latach 2012 - 201.....	43
Tabela 36. Struktura wydatków ogółem powiatu żyrardowskiego w latach 2012-2014. ....	43
Tabela 37. Wydatki powiatu żyrardowskiego wg ważniejszych działów klasyfikacji budżetowej w latach 2012-2014. ....	46
Tabela 38. Wydatki powiatu żyrardowskiego wg ważniejszych działów klasyfikacji budżetowej w latach 2012-2014 w przeliczeniu na mieszkańca.....	47
Tabela 39. Rb-NDS Kwartalne sprawozdanie o nadwyżce/deficycie .....	49
Tabela 40. Zobowiązania wg typów dłużnych .....	50

## Spis rycin

Rycina 1 Powiat Żyrardowski na tle województwa Mazowieckiego.....	4
Rycina 2 Gminy Powiatu Żyrardowskiego.....	5
Rycina 3. Dochody z podatku z tytułu PIT i CIT .....	43
Rycina 4 Struktura wydatków .....	44
Rycina 5. Wydatki w przeliczeniu na mieszkańca. ....	48